

Academia Bârlădeană

Anul XXVIII, 2(87), Trimestrul 2, 2022

Revistă editată de
Societatea literar-culturală
Academia Bârlădeană

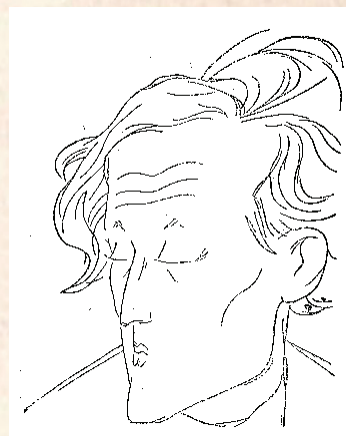
Președinte de onoare:

C. D. Zeletin

Președinte: Elena Monu

VICTOR ION POPA

CÂNTECELE MELE...

Autoportret

Cântecele mele
–Lacrimi fără plâns –
Pumn de floricele
Care ți le-am strâns,

Ofilite mâne
–Care flori nu mor? –
Ce va mai rămâne
De pe urma lor?

Sarbede petale
–Cum să nu le-arunci –
Semeni vrajei tale
Cum va fi atunci.

Iscodiri viclene
–Nu le vreau stăpâni–
Azi usuc pe gene
Lacrima de mâni.

Râsul și 'ntristarea
Vremii ce s'a dus:
Binecuvântarea
Harului de sus.

Moartea, râs de ghiață
Sună în zadar
Când tu-mi ești în viață
Marele meu har.

Din volumul în curs de apariție
la Editura Sfera, 2022

CUPRINS

• Neconținut, Eminescu...		• Veșnicia s-a născut la sat		• Poezii	
Theodor Codreanu, Eminescu: limba		Gheorghe Gherghe, Drumul spre		Mirela Chicoș	28
<i>ca taină a ființei</i>	3	<i>strămoși</i>	20	Lina Codreanu	29
Aristotel Pilipăuțeanu, Puterile		Nicu Apostol, Sfințirea vechiului lăcaș -		Ioan Măcnea Vetrișanu	29
<i>încirate ale basmului</i>	7	<i>biserica de lemn</i>	21	Ioana Dor	30
• De ziua Academiei Bârlădene		Ghiță Cristian, Radiografia unui sat		Dumitru Merlușcă	31
Ioana Coșereanu Vasilescu, Academia		<i>vasluian - Vutcani</i>	23	Teodor Oancă	31
<i>Bârlădeană: oameni și făptuirile lor</i>		• Pledoarie pentru școală		Alexandru Popescu Prahovara	32
<i>Revista „Academia Bârlădeană” în</i>		St. Horațiu, Ion C. Antonovici – o		Cristian Simionescu	33
<i>corespondență cu cititorii</i>	11	<i>personalitate a învățământului</i>		• Proză	
• In memoriam		<i>tutovean</i>		Janet Nică, Poeții nu există !	34
Nicolae Crețu	12	• Personalități de pe Valea		• Istorie și critică literară	
Alexei Mateevici		Zeletinului		Gruia Novac, Starea de observator, ca	
Mircea Coloșenco, Alexei Mateevici –		Elena Petriman,		<i>pretext</i>	35
<i>poet de geniu</i>	15	<i>Constantin Filipescu</i>		Simion Bogdănescu, Muza se	
• Istoriografice		• Un poem de...		<i>copilărește a doua oară</i>	36
Elena Monu, Casa Suțu	17	Simion Bogdănescu		Vasile Sevastre Ghican, Aforisme	37
• Doamnele Academiei					
Bârlădene					
<i>Elena Popoiu</i>	18				

VIAȚA ACADEMIEI

Sâmbătă, 26 martie 2022, s-a desfășurat prima reuniune de primăvară a Academiei Bârlădene, după mai bine de 2 ani de pandemie. Programul a cuprins lansarea revistei *Academia Bârlădeană* nr. 2 (86), prezentată de Elena Popoiu. Deschisă cu patru înregistrări video, avându-i ca protagoniști pe C.D. Zeletin, Cezar Ivănescu, Cristian Simionescu, Lucian Vasiliu, reuniunea dedicată poeziei, sub genericul „Voci poetice bârlădene”, a fost un recital liric în interpretarea autorilor Gabriela Ana Balan, Simion Bogdănescu, Mirela Chicoș, Ioana Dor, Dorina Stoica, Georgeta Popovici Strat, Nina Toma. A recitat din George Tutoveanu dna Mariana Cazan, bibliotecară în comuna Ivești. În final, Elena Monu s-a referit la proiectele culturale ale Academiei Bârlădene în perioada aprilie-iulie anul curent.

Sâmbătă, 2 aprilie 2022, Academia Bârlădeană, Primăria și Consiliul Local au invitat publicul bârlădean în Foaierul Teatrului „Victor Ion Popa”

Poetul Simion Bogdănescu și cei trei scriitori invitați care i-au prezentat cartea: Theodor Codreanu, Valeriu Stancu, Teodor Pracsu.

vă invită,
cu bucuria revederii,
la
PRIMA REUNIUNE DE PRIMĂVARĂ 2022
În PROGRAM:

- Lansarea revistei ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ, nr. 1(86)/2022.
Prezintă: Elena Popoiu;
- NECONȚINUT, POEZIE: Voci poetice bârlădene de ieri și de azi.
De la George Tutoveanu,
C.D. Zeletin,
Cristian Simionescu,
la Lucian Vasiliu, Simion Bogdănescu și Horațiu Stămatin.
De la Gabriela Ana Balan,
Mirela Chicoș,
Ioana Dor,
Georgeta Popovici Strat,
la Dorina Stoica și Nina Toma.
Preambul de Simion Bogdănescu;
- Proiecte culturale bârlădene.
Prezintă: Elena Monu

SÂMBĂTĂ, 26 Martie 2022, ora 11.00,
la sediul Academiei Bârlădene

la un eveniment literar prestigios: lansarea antologiei lirice „Ursine sabia tăcerii” de Simion Bogdănescu. Au fost prezenți invitați de marcă, vechi colaboratori ai Academiei Bârlădene: Mariana și Valeriu Stancu – editorii antologiei în 3 volume –, Lina și Theodor Codreanu, Daniela Oatu și Teodor Pracsu. Au vorbit despre poet și poezia sa: Valeriu Stancu, autorul prefeței cu titlul „Dăluind veșniciei din cuvinte”, Theodor Codreanu și Teodor Pracsu. Au avut intervenții Elena Popoiu și Otilia Vîrvoarea. A recitat din creația proprie autorul, care a dat apoi autografe.

Duminică, 3 aprilie 2022, în comuna Șuletea, a avut loc sfințirea Bisericii vechi „Nașterea Maicii Domnului”, oficiată de P.S. Ignatie, Episcopul Hușilor și restaurată prin grija enoriașilor coordonați de inimosul Pr. Ioan Agarici. (v. articolul prof. N. Apostol, p. 21) A fost invitată Președinta Academiei

care i-a dăruit P.S. Ignatie volumul „Principesa Elena Bibescu, marea pianistă”, lucrare monumentală a lui C.D. Zeletin, apărută în 2007.

Miercuri, 13 aprilie 2022, s-a desfășurat una dintre manifestările *Zilelor Școlii Gimnaziale de Arte „N.N. Tonitza 60”*, onorată de participarea dnei Andra Tonitza, strănepoata marelui artist născut în Bârlad în această zi a anului 1886. În foaierul Teatrului „Victor Ion Popa”, în prezența unui mare număr de invitați, evenimentul a fost deschis de prof. Ramona Borș, directoarea școlii, care a prezentat publicului un scurt istoric al instituției. Elena Monu, unul din organizatorii evenimentului sprijinit de Primăria și Consiliul Local Bârlad, a susținut comunicarea „N.N. Tonitza și Bârladul”.

THEODOR CODREANU

EMINESCU: LIMBA CA TAINĂ A FIINȚEI

Văd poeți ce-au scris o limbă, ca un fagure de miere. Așa își începe Eminescu portretizarea scriitorilor din *Epigonii*, la 20 de ani, sub comparația euharistică a *fagurelui de miere*, limba română constituind, pentru el, degustare și împărtășanie deopotrivă, de unde deducem că poetul ridică limba română pe aceeași treaptă cu Duhul Bisericii lui Hristos, știindu-se bine că numea Biserica Ortodoxă Română *Maica neamului românesc*. Mierea este hrana primordială alături de lapte. În Isaia, se profetizează nașterea lui Iisus/Emanuel astfel: *Pentru aceasta, Domnul Însuși va da un semn: Iată, fecioara va purta în pântece/ și va naște fiu/ și-L vor chema cu numele Emanuel./ Unt și miere va mânca,/ înainte de a ști: fie să osebească răul, fie să aleagă binele.* (Isaia, 7, 14-15)¹. Miere, așadar, este și limba română care hrănește spiritul, inițiindu-l în cunoașterea Adevărului, a iubirii. Simbolismul mierii vine din adâncuri de milenii. Tradiția mitologică, bunăoară, spune că Pitagora s-ar fi hrănit întreaga viață numai cu miere. Inițierea în Misterele Eleusine nu era posibilă fără miere. Sfântul Pseudo-Dionisie Areopagitul asocia învățăturile divine cu mierea, aceasta având *darul de a curăța și de a păstra*. Jean Chevalier și Alain Gheerbrant aduc numeroase argumente, în același sens, din întreaga cultură și mitologie a lumii².

Când Iacob Negruzzi și Titu Maiorescu nu prea au înțeles despre ce este vorba în *Epigonii*, Eminescu le-a replicat chiar în sensul subliniat aici, chintesenzializat prin comparația-metaforă a limbii române cu fagurele de miere. Prin scriitorii elogiați în poem, poetul aducea cel mai înalt elogiu geniului limbii române, opunând-o răcelii epigonice, adică limbii inerte, golite de mierea iubirii, cum zice în extraordinarele versuri:

*Noi cârpim cerul cu stele, noi mânjim marea cu valuri,
Căci al nostru-i sur și rece – marea noastră-i de îngheț,
Voi urmați cu răpejune cugetările regine,
Când, plutind pe aripi sante printre stelele senine,
Pe-a lor urme luminoase voi asemenea mergăți.*

Și motivația, în lumina sfințeniei limbii:

*Și de-aceea spusa voastră era sântă și frumoasă,
Căci de minți era gândită, căci din inimi era scoasă,*

Și mai dură va fi poziția poetului față de atitudinea iresponsabilă a tinerilor; a junilor corupți, trecuți pe la Paris și reînțorși în țară ca să ferească norodul cu „chipul lor isteț de oaie creată”: „Vorbesc pe nas, ca saltimbanci se strâmbă” (*Ai noștri tineri...*). Și-acest dramatic final din *Junii corupți*, poem datat cu un an mai înainte de *Epigonii*:

*Dar cel puțin nu spuneți că aveți simțiminte,
Că-n veci nu se îmbracă în veștede vestminte
Misteriul cel sânt;
Căci vorba voastră sună ca plâns la cununie,
Ca cobeia ce îngână un cânt de veselie,
Ca râsul la mormânt.*

Mă întreb dacă nu cumva semnalul de alarmă tras de Eminescu nu este valabil și astăzi, văzând cât de săracă este limba română vorbită nu numai de mulți tineri, ci și de grosul oamenilor politici, care, culmea, pretind a avea stil, ca să parafrzez o emisiune TV, abuzând de barbarisme precum parazitatul *ca și*, folosit cu o ignoranță grobiană, care l-ar fi oripilat pe Eminescu, poetul preferând cacofonia, nu scâlâmbăiala snoabă: *Ca cercei din el să facă cariul, care-i meșter faur*. Ceea ce reproșa Eminescu celor posedați de *beția de cuvinte*, cum o va numi Titu Maiorescu, scoțând efecte precum *râsul la mormânt*, era că se socotesc *stăpânii limbii*, ajungând, aidoma viitorului Vasile Stati³, să scorească un „dicționar moldoveano-român”, pierzând pe drum *adevărul*: „Nu noi suntem stăpânii limbei, ci limba e stăpâna noastră. Precum într-un sanctuar reconstituim piatră pe piatră tot ce-a fost înainte – nu după fantezia sau inspirația noastră momentană – ci după ideea în genere și în amănunte – care a predominat la zidirea sanctuarului – astfel trebuie să ne purtăm cu limba noastră românească. Nu orice inspirațiune întâmplătoare e un cuvânt de-a ne atinge de această gingașă și frumoasă zidire, în care poate că unele cuvinte aparțin unei arhitecturi vechi dar în ideea ei generală, este însăși floarea sufletului etnic al românimii.”⁴

Nu întâmplător poetul asociază din nou arhitectura limbii române cu aceea a unui *sanctuar*, creație divină a unui popor străvechi și tânăr totodată. După cum nu noi suntem stăpânii limbii, la fel nu suntem nici stăpânii adevărului: „În sfârșit, adevărul e stăpânul nostru, nu noi stăpânii adevărului.”⁵ O limbă care nu mai rostește adevărul, de aceea, este în primejdie de pierzanie, de descalificare în fața istoriei și a lui Dumnezeu. Eminescu face distincție între *adevărul divin* și *adevărurile relative* ale oamenilor; adevăruri vecine cu minciuna: „ce-i azi drept mâne-i minciună” (*Epigonii*). Românii au făcut istorie atunci când *au vorbit cu temei*, iată o taină a tainelor decriptată de jurnalistul de la „Timpul”: „Vorbind cu temei, românii sunt un popor cuminte și așezat. Românul nostru are acea doză de scepticism, atât de străină popoarelor moderne, atât de familiară vechiului popor roman, care a fost corectivul tuturor mișcărilor noastre din trecut, care s-a cristalizat la romani în principiul «Nil admirari» sau adâncă întrebare a lui Pilat din Pont: «Ce este adevărul?» Vine acum interesanta întrebare: Cum de acest simțământ al relativității adevărului și binelui nu au rezistat înnoiturilor importate la noi? Cum de fiecare șarlatan, care și-a făcut educația în cafenelele Parizului poate să impuie așa nitam nizam toate chițibușurile necoptului său creier, unor țări, cari au o istorie proprie de aproape o mie de ani? Cum de limba vrednică a lui Nistor și Grigorie Urechi e pusă pe fugă de jargonul franco-bulgăresc a[[lui Vasile Alexandrescu⁶ (care spre ironia nevredniciei noastre au uzurpat asemenea numele Vornicului Țării de Sus)? Cum de obiceiul pământului și «pravila împărătească» au făcut loc cu atâta ușurință tuturor gogomâniilor, clocite pe malurile Seinei, cari șezând în al 7-lea cat al unei cazarme de chirigii, își sug degetul cel mic și fericesc Universul cu teorii ieftine? Răspunsul

îl dăm cu toată răceala sa crudă. Clasa noastră cultă în cea mai mare parte nu este *românească*. Grecii și bulgarii așezați în târgurile noastre și-au trimis feciorii la Paris și aceștia s-au întors – ca tineri *români*. Neavând nicidecum priceperea țării, vorbind un jargon francezo-bulgăresc, necunoscând istoria și legile țării, neștiind întrucât aceste două pot fi puse drept temelie dezvoltării noastre, acești tineri sunt lipsiți cu totul de *simțul istoric*.⁷

Fenomenul degradării limbii observat de Eminescu se va numi *limbă de lemn* în anii comunismului și *limbă de plastic* în anii capitalismului haotic de după 1989. Și asta, în secolul al XIX-lea, din pricină că „jargonul” demagogiei din vremea poetului, oglindă caricaturală a lipsei de *simț istoric*, se depărtase de geniul limbii strămoșești, o limbă deja maturizată de 200 de ani prin folclor și prin scrierile bisericești, în aprecierea poetului, dovadă stând *Septuaginta* tradusă de Nicolae Milescu Spătarul (între 1661-1668, după textul grecesc tipărit la Frankfurt în 1597), versiunea Spătarului stând la baza traducerii Bibliei de la București din 1688. Ceea ce este cu totul remarcabil e faptul că Eminescu simte și exprimă solidaritatea dintre supunerea față de frumusețea și profunzimea limbii naționale și geniul politic înzestrat cu simț istoric. Altfel spus, agramății flecari nu au nici o șansă de a fi și mari oameni politici, mari oameni de știință, mari filosofi ș.a.m.d. Acestora zadarnic vrea să le aducă aminte: „Limba română e la sine acasă o împărăteasă bogată căreia multe popoare i-au plătit dare în metal aur pe când ea pare a nu fi dat nimănui nimic. Dar metalul aur ea l-a tipărit în tipariul ei propriu și e azi al ei pentru că tot poartă efigia ei neschimbată, neschimbabilă chiar. A o dezbrăca de averile, pe care economică și chibzuită le-a adunat în mii de ani, însemnează a o face din îm[părăteasă] cerșitoare.”⁸ Iar țara cade și ea din demnitatea independenței și suveranității la stadiul de *cerșetorie*, sau de *colonie*, în termeni mai noi și mai vechi. Cei slabi de minte vorbesc totdeauna snob, în jargon salonard sau politic, ajungând, cel mult, la partea traducibilă a unei limbi, nicicum la partea ei intraducibilă, cea a nuanțelor și a logicii fine: „Această parte netraducibilă a unei limbi formează adevărata ei zestre de la moși-strămoși, pe când partea traducibilă este comună gândirii omenești în genere. Precum într-un stat ne bucurăm toți de oarecari bunuri, care sunt a[le] tuturor și a[le] nimănui, ulițe, grădini, piețe, tot astfel și în republica limbelor sunt drumuri bătute cari sunt a tuturor – adevărata avere proprie o are însă cineva acasă la sine: iar acasă la dânsa limba românească este o bună gospodină și are multe de toate.”⁹ Inclusiv comoara filosofării și a fineții logice: „Va să zică nu curățenia or sporietatea materialului unei limbe – ci organismul cel fin al logicei sale, acesta e lucrul principal.”¹⁰

Concepând limba ca pe o ființă vie, Eminescu e departe de a respinge îmbogățirea cu neologisme, cum deja s-a exprimat vorbind de condiția de *împărăteasă* care primește „metale” din toate limbile transformându-le în *aur*. Poetul nu face decât să sublinieze extraordinara putere de asimilare a limbii române, respingând, în schimb, tot ce nu se potrivește *sanctuarului/matricei* acestei limbi: franțuzisme, nemțisme, bulgărisme, grecisme etc. Astăzi, se vorbește despre *romgleză*. Eminescu asocia păzirea limbii cu ceea ce Lucian Blaga va numi *matrice stilistică*, de ordin ontologic, încât fiecare limbă își are specificul inconfundabil, de neîntinut prin alți arhei etnolingvistici: „Toate limbile câte se vorbesc păstrează o seamă de însușiri filologice cari nefiind nici de origine *greacă*, nici *romană*, nici *slavă* nu pot să fi ieșit din senin ci trebuie

să fi fost proprie unui popor care a dispărut acum, trebuie să corespundă c-o realitate etnică care-a existat în trecut, c-un corelat etnic. Numai în *limba albaneză* ele par a fi cu totul originare, și fiindcă această limbă este totodată cea mai veche din peninsulă, putem trage concluziunea îndreptățită, ca acele proprietăți indicate mai sus s-au născut fără îndoială dintr-un element înrudit cu limba albaneză. Așadar dintr-o limbă străveche, dispărută azi, din limba *traco-ilirică*. Așadar limba traco-ilirică este temelia și substratul, peste cari s-au superpus deosebite pături lingvistice, dar aceste din urmă, cu toată suprapunerea, sunt în chiar esența lor modificate prin acel substrat.”¹¹

Eminescu urmează aici avangarda lingvisticii românești și europene, de la Hasdeu până la Franz von Miklosich (1813-1891), cu operele ultimului întâlnindu-se în vremea studiilor la Viena (*Die slavischen Elemente im rumunischen*, 1862). Poetul nostru urma, în același timp, propria filosofie a *arheului*, considerând că arheul limbii române este cel de substrat traco-dacic care a *asimilat* toate superstraturile primite de-a lungul istoriei, de la cel roman (și cel mai important) și grec până la albaneză, paleoslavă, constituindu-se, de la începuturi, în limbă română: *Suntem români și punctum*. Este cel mai elocvent răspuns, peste ani, dat de Eminescu rudimentarei teorii politice a moldovenismului, ajunsă, acum, pe turnanta dodonică! „Cum albanezii și românii – conchide poetul – sunt unul și același popor, unii au păstrat limba tracă, iar cei din urmă și-au apropiat dialectul latin vulgar, nu mai e azi nici o îndoială.”¹² Eminescu distinge substratul tracic la toate popoarele din Balcani, la sârbi, muntenegreni, dalmățieni, bosniaci, croați, care, așadar, nu sunt cu adevărat slavi decât prin suprastrat/adstrat. De aceea, nici nu vedea un antagonism etnic între românii sud-dunăreni și „slavi”, polemizând, în acest sens, cu publicația germană „Neue freie Presse”, chiar și prin intermediul formulelor matematice: „Astfel $N[eue] \text{ fr}[eie] \text{ Presse}$ se înșeală când admite un antagonism real între slavii de sud și români. Avem cu toții sânge tracic în vinele noastre.”

Eminescu nu pune semnul de raport invers între limba latină și cea dacoromână, cum o fac adepții actuali ai teoriei că latina are ca substrat dacoromâna (îi contrazice Ovidiu, care mărturisește că a scris versuri getice în structura ritmică a celor latine, care versuri, din păcate, s-au pierdut!), ci explică depărtarea românei de latină prin lipsa exersării în scris: „Limba română de aceea s-a depărtat și s-a înstrăinat așa de latină pentru că așa de lungă vreme ei a fost scrisă. Consistența unei limbe începe cu scrierea ei. Elementele primite în această scriere nouă fiind chiar¹³, devin consistente și rămân în limbă, dacă nu contrazic cu direcțiunea spirituală a poporului. Ele nu trebuie să coincidă cu natura limbei, ci numai să nu o contrazică.”¹⁴ Eminescu se arată uimit de faptul că, deși limba română a fost lipsită atâta vreme de forma scrisă, omogenitatea ei în toate provinciile românești este un adevărat miracol. Bogăția diferențelor dialectale și de grai, de aceea, trebuie să urmeze tendința centripetă naturală a limbii noastre și în forma scrisă, în contra etimologismului, a ciunismului, a tendințelor puriste, slavizante etc.: „Celor cari vor o purificare absolută a limbei, li vom răspunde că acele vorbe pe cari vor ei să le alunge sunt așa de concrete, așa [de] încredute în țesătura limbei române, încât trebuie să rupă țesătura toată ca să le scoți – și cum limba se deșiră alungând vorbe de-o iluzorie origine slavă, e dovadă în latinistii noștri.”¹⁵

Numai cei care se cred stăpâni peste limbă pot ajunge la aberația că limba poate fi „curățită” artificial. Eminescu afirmă că limba se curăță și s-a curățit singură de orice balast,

În sutele de ani și că procesul va continua fără intervenția cuiva: „Am fi cam temerari de-a susține cum că limba noastră și-a sfârșit deja curățirea sa, că e organizată, că a ajuns stadiul ultim al dezvoltării sale, și că acum n-ar trebui decât constatarea formală a acelei dezvoltări prin etimologie și sintaxă. Limba noastră, placă-ne-o a crede – are un trai lung și de aceea-i și trebuie o dezvoltare lungă. Purizarea ei merge-nainte deși e mai bine ca să meargă prea încet decât prea iute. Noi – generațiunea de față, nu împlinim decât șanțurile – noi avem să dăm *noțiuni* poporului nostru, ca să cugete, limba clasică e sarcina generațiunilor viitoare.” Iar exemplul cel mai strălucit de dăruire de *noțiuni* pentru cugetare l-a adus poetul însuși prin traducerea *Criticii rațiunii pure*, dificila capodoperă a lui Kant, ca să mă rezum doar la acest exemplu. A remarcat-o, în comentariile sale, la traducerea eminesciană, și Constantin Noica. Asemenea, Maiorescu încă, în studiul *Eminescu și poeziile lui* (1889), anticipa că nu doar limbajul poetic, ci și întreaga cugetare românească va sta, în secolul următor, *sub auspiciile geniului lui*. Eminescu privește viitorul limbii române nu numai cu ochi de poet, ci și de om de cultură și de lingvist. Observă, mai întâi, că nu există o legătură directă între stadiul de evoluție a limbii și dezvoltarea literaturii și culturii, că se poate produce un decalaj între cultura claselor privilegiate și popor: „Cultura claselor privilegiate cel puțin e cu mult deasupra literaturii țării lor; dar e străină; literatura e națională, dar e în urma culturei. Popor de contraste – e o frază.”¹⁶ Introducerea de neologisme, mai ales latinizante, deși contribuie la accentuarea contrastelor dintre popor și clasa cultă, sunt necesare în măsura în care sinonimia nu este perfectă: „A primi în locul unei vorbe românești bune una latină care să însemneze tot aceeași, înseamnă totuși altceva, o altă nuanță a înțelesului, asta înseamnă a-și învațuți, a-și înnobila limba. O expresiune pentru *mai multe* înțelesuri e mizerie, *mai multe* expresiuni pentru un înțeles e copilărie, mai multe expresiuni însă pentru mai multe înțelesuri, deși sinonime, e adevărată avuție a limbei. Și această avuție o recomand cu deosebire inovatorilor noștri.”¹⁷ Eminescu vine cu exemple, ca un adevărat specialist. El subliniază nevoia stringentă și a unei reforme unificatoare a ortografiei și ortoepiei: „Dați un premiu pentru rezolvarea problemului ortografic? Rezolvarea problemului ortografic.” Apelează la exemplul filologului Giovanni Frollo, profesor de limbi neolatine de la Universitatea din București, autor al lucrării *O nouă încercare de soluțiune a problemului ortografic* (1875).

Un interes special acordă Eminescu ortoepiei, tot din năzuința unificatoare a limbii române. El pornește de la modul defectuos de pronunție al fonilor și flecarilor, vorbind *pe nas*, contaminați mimetic prin cafeelele Parisului, dar nu se oprește la aceștia. De asemenea, face observații asupra particularităților de pronunție ale muntenilor, moldovenilor și ardelenilor, particularități de care nu se pot debarasa nici actorii pe scenă: „Toate astea le-am spus din punctul meu de vedere – adică din punctul de vedere al artei dramatice. Oricât de diferite [ar fi] pronunțiile în viață și în faptă, oricari ar fi proiectele filologiei de-a schimba pronunția cu desăvârșire prin principiul: «*Si consuetudo vixeret, vetus lex sermonis adolabatur*» – totuși pronunția pe scenă trebuie să fie pretutindeni una și aceeași – cea națională, căreia ardelenii îi zic «frumoasă» («Vorbește frumos românește»). / Dacă această pronunție va avea puterea să schimbe filologia sau dacă filologia va avea puterea să schimbe pronunția, de-asta îmi pasă *mie* prea puțin – eu am constatat numai o trebuință esențială a teatrului, aceea a unei pronunții, pe [care] chiar

publicului [î]i convine de-a [o] numi frumoasă, care va să zică îi place.”¹⁸ Și mai departe: „Fiecărui din noi i-ar fi rușine să pronunțe rău nemțește, românește ba. Bărbații noștri din Transilvania – cei de litere chiar – nu pronunță adeseori mai bine decât oamenii din satul lor natal. Silescu-se oare profesorii de prin gimnaziile românești ca să-nvețe junimea a-și pronunța bine limba lor natală? Poate... dar nu credem; căci dovada vie e junimea din Universități, care adeseori își face o mândrie din aceea că pronunță cum în provincia lor respectivă. Cum am mai spus – nu facem nimăru o crimă din străinism, cum nu-i facem din pronunția rea, însă pe cât avem încă vreme, să ne silim prin școli, de nu în casă și-n viața publică, de-a introduce o *pronunție generală*.”¹⁹ Eliminarea ortografiei etimologice era o condiție *sine qua non*: „– Teama etimologiștilor cum că fonetiștii vor consacra prin uz pronunția provincială și vor face dialecte, e iluzorie. Astăzi *mai* toate ziarele românești au aceeași limbă scrisă; va să zică în niciunul nu s-a consacrat viciu provincial. Din contra, cu toată unitatea limbei literare pronunția diferă în fiecare provincie, ba încă, ce e mai mult, – ortografia etimologiștilor li lasă deplină largitudine de acțiune.”²⁰ Dovadă impresionantă de ce, despărțiți atâtea veacuri în state diferite, unitatea limbii române n-a avut niciodată de suferit: „Cum să ne explicăm atunci unitatea de limbă a poporului nostru, de vom permite cum că el a fost adus din diferite colțuri ale lumii romane? Abaterile de la unitatea limbei noastre se găsesc numai pe locuri pe unde se pot dovedi urmele unor elemente cvasi străine.”²¹

Observațiile de aici, care dovedesc izbânda lui Eminescu în bătălia pentru limba română, din cumpăna veacului al XIX-lea, ar putea continua, fiindcă însemnările poetului referitoare la chestiune sunt cu mult mai extinse și mai bogate. Toate acestea ar trebui coroborate cu textele publicistice și cu cele literare având ca numitor comun *ontologia arheității*²². Numai aceasta dă splendoare viziunii eminesciene asupra limbii, în genere, și asupra limbii române, în particular. Și aici se vede profunzimea creștinismului eminescian, care n-a fost niciodată de suprafață, încât Lucian Blaga avea perfectă dreptate comparându-l cu românismul lui Coșbuc, bunăoară: „Eminescu e de un românism sublimat, complex, creator. El e mai aproape de ideea românească; Coșbuc e mai aproape de fenomenele românești. Coșbuc ar reprezenta poporul românesc printr-un fel de consimțământ plebiscitar, Eminescu îl reprezintă printr-un fel de legitimism de ordin divin.”²³ Legitimismul de ordin divin vine, în primul rând, pe calea logosului: *La început a fost cuvântul*... Este surprinzător să aflăm că, spre deosebire de Heidegger, dar, paradoxal, în imediata lui apropiere, Eminescu echivalează *arheul* cu Logosul, cu *informația* primordială. Căci ce altceva este limba unui popor decât pogorâre a Duhului Sfânt sub formă de limbi de foc asupra oamenilor? Când Eminescu își pune întrebarea dramatică (necum una facilă, de adecvare a cuvântului la adevărul cotidian, cum s-a crezut de către critica leneșă):

Ah! atuncia ți se pare
Că pe cap îți cade cerul:
Unde vei găsi cuvântul
Ce exprimă adevărul?

căderea cerului pe cap nu-i altceva decât a Sfântului Duh, simțit ca supremă responsabilitate hristică: *Eu sunt Calea, Adevărul și Viața*. Limba, zice Eminescu, este textul original al lumii, Archaeus. El încearcă să explice enigmaticul concept de *arheu* dând exemplul unui text străvechi descoperit de un regizor

și pus în scenă, reînviind o lume ce părea dispărută. Filosofia cuantică modernă o numește *informație*, pentru ca acad. Mihai Drăgănescu, creatorul *ortofizicii* să-i spună *informație*. El s-a arătat uimit să descopere această *sămânță informațională* în arheul eminescian: „Pentru Eminescu, Archaeus se găsește în sămburele lumii, în existența cea mai profundă, dar și în structura lucrurilor. Chiar și pe hârtia scrisă. Cum de a putut gândi astfel în secolul trecut? *Archaeus*-ul eminescian este informația recunoscută astăzi de știință, dar și informația fenomenologică informatorală. Toată gândirea sa filosofică originală este consistentă, fragmentele scrise fac parte dintr-o viziune care este bine conturată, Eminescu premerge filosofii care au apărut și apar în ultima parte a secolului al XX-lea și vor continua în secolul următor.”²⁴ Mihai Drăgănescu nu înțelegea cum de a putut Eminescu să gândească *cuantic* într-o vreme când o asemenea gândire nu era posibilă. De altfel, în manuscrisele poetului nostru se găsește prima referință românească și europeană la *cuantă*²⁵ (Max Planck va vorbi despre *cuantă* la 1900).

Dar Archaeus trăiește nu doar în textele scrise, ci și în cele nescrise, cum sunt povestea și mitul: „S-ascultăm poveștile, căci ele cel puțin ne fac să trăim și-n viața altor oameni, să ne amestecăm visurile noastre cu ale lor... În ele trăiește Archaeus... // Poate că povestea este partea cea mai frumoasă a vieții omenești. Cu povești ne legăm lumea, cu povești ne adoarme. Ne trezim și murim cu ele...”²⁶ Desigur, ne trezim și murim cu limba maternă, cea care ne leagă și ne adoarme prin harul mamei. De aici și până la a spune, ca Heidegger, că limba este *lăcașul ființei*, nu este decât un pas: „Ceea ce însă, înainte de orice «este», e ființa. Gândirea aduce la împlinire raportul ființei cu esența omului. (...) Această oferire constă în faptul că în gândire ființa vine înspre limbă. Limba este locul de adăpost al ființei. În adăpostul ei locuiește omul.”²⁷ Aidoma lui Eminescu, Heidegger atrage atenția asupra nefastei atitudini de *stăpâni* asupra limbii, cale a degradării deopotrivă a limbajului și a ființei, oamenii moderni ajungând în postura de a fi refuzați de limbă, goliți de ființă: „Omul nu este stăpânul ființării. Omul este păstorul ființei.”²⁸ Deosebirea de Heidegger vine de acolo că Eminescu abordează chestiunea din perspectiva Logosului creștin, pe când Heidegger s-a vrut un nietzschean, lăsându-se modelat însă de Platon și de poezia lui Hölderlin, cu acel *în chip poetic locuiește omul*. Pe urmele neștiute ale lui Eminescu, Heidegger²⁹ trebuia să ajungă la convingerea că *nu noi suntem stăpânii limbii/ființei-Adevăr, ci limba/ființa e stăpâna noastră*, convingere și a lingvistului de geniu care a fost Eugeniu Coșeriu³⁰.

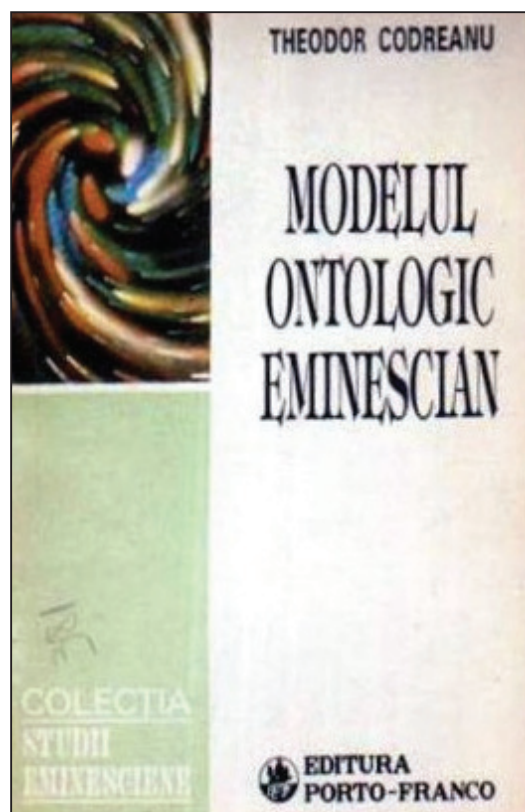
Noi, oamenii, nu avem dreptul decât să le păstorum, după cum Iisus ne păstorește din veac.

Note:

1. După versiunea jubiliară a Sfântului Sinod a lui Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
2. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, II, E-O, Editura ARTEMIS, București, 1995, pp. 301-303.
3. Vasile Stati, *Dicționar moldovenesc-românesc*, Chișinău, 2003, revăzut și completat în 2011.
4. Mihai Eminescu, *Fragmentarium*, ediție după manuscrise, cu variante, note, addenda și indici, de Magdalena D. Vatamaniuc, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 241.
5. *Ibidem*, p. 87.
6. Eminescu îl vizează pe Vasile Alexandrescu Urechă (1834-1901, „celebrul VAU-VAU”), istoric și om politic, considerat de poet „uzurpator” al numelui Grigore Ureche, pretinzând chiar că este un descendent al familiei cronicarului. Astăzi, biblioteca

județeană din Galați îi poartă numele, opera de mai târziu a lui V.A. Urechă nedându-i dreptate lui Eminescu..

7. Mihai Eminescu, *op. cit.*, pp. 73-74.
8. *Ibidem*, p. 241.
9. *Ibidem*, pp. 241-242.
10. *Ibidem*, p. 242.
11. *Ibidem*, pp. 243-244.
12. *Ibidem*, p. 245.
13. *Clare*, formă învechită.
14. *Ibidem*, p. 246.
15. *Ibidem*, pp. 247-248.
16. *Ibidem*, p. 248.
17. *Ibidem*, p. 249.
18. *Ibidem*, p. 252.
19. *Ibidem*.
20. *Ibidem*, p. 253.
21. *Ibidem*.
22. A se vedea: Theodor Codreanu, *Modelul ontologic eminescian*, Editura Porto-Franco, Galați, 1992.
23. Lucian Blaga, *Spațiul mioritic*, 1936, în *Trilogia culturii*, Fundația pentru Literatură și Artă „Carol II”, București, 1944.
24. Mihai Drăgănescu, în Mihai Cimpoi, *Dialoguri cu eminescologi din toată lumea*, Ed. Litera-David, Chișinău, București, 1999.
25. „Electricitatea. Este același cuant de putere, care c-o repejune incalculabilă se preface într-un cuant egal în celălalt loc, fără a avea necesitate de-un substrat material suficient și proporțional pentru a se comunica. Curios lucru.” (Mss. 2267).
26. M. Eminescu, *Opere*, VII, *Proza literară*, București, Editura Academiei Române, 1977, p. 282.
27. Martin Heidegger, *Repere pe drumul gândirii*, traducere și note introductive, de Thomas Kleininger și Gabriel Liiceanu, Editura Politică, București, 1988, p. 297.
28. *Ibidem*, p. 322.
29. Solidaritatea dintre concepția despre limbă la Eminescu și Heidegger a fost consemnată și de alți eminescologi: Constantin Noica, Svetlana Paleologu-Matta, Mihai Cimpoi, Constantin Barbu, Dumitru Tiutiuca.
30. Eugeniu Coșeriu, *Despre esența limbajului poetic*, în „Convorbiri literare”, serie nouă, nr. 4 (208), aprilie 2013, pp. 30-31, trad. de Eugen Munteanu și Anamaria Prisăcaru.

ARISTOTEL PILIPĂUȚEANU

PUTERILE ÎNCIFRATE ALE BASMULUI

Scrisori către un prieten târziu și rebusist

Un amic mă întreabă de unde provine această colosală pasiune, obsesie a lui Serghei Coloșenco pentru Eminescu preluat în tot soiul de jocuri ale condeierului rebusist: sute de careuri risipite în publicațiile culturale, zeci de tipărituri editate cu regularitate la 15 ianuarie și la 15 iunie, câteva consistente „caiete” speciale, lucrări de proporții dedicate unui singur poem etc.

Important este că această pasiune care ne unește pe toți fanii eminescieni există, cauzele importând mai puțin. Poate sufletul unui Coloșenco copil va fi vibrat în inițierea lirică pe una dintre coardele fermecate ale poetului. Pe urmă, pentru un tânăr care alege să urmeze filologia, faptul se autoexplică. Va fi audiat ca și noi cursurile pigmentate cu umor sec (pentru a ne mai diminua elanul admirativ aproape mistic) ale profesorului Gh. Agavriloaie, ginerele lui Ibrăileanu.

Se va fi antrenat, credul omniscient, în dezbaterile aprinse de la seminariile lui Mihai Drăgan. Se va fi plimbat cu vreo „floare albastră” pe sub legendarul tei de la Copou, cu inima bătând în „ritmul sfânt” al unei ode. Sau poate se va fi revoltat auzind că la Florența există o Catedră Dante în care, în timp de trei ani, se întoarce pe toate fețele „Divina Comedie”, iar la Iași nu există o Catedră Eminescu, așa cum poetul o merită...

Eminescu este cunoscut în genere drept creator de excepționale poeme care înzestrează literatura română. Dar aria preocupărilor sale este cu mult mai amplă, de la interesul pentru textele sanscrite până la articolele-pamflet cu țintă politică. Și, ca orice romantic, Eminescu a fost interesat de creația populară, izvor de înțelepciune și fermecătoare expresie. Primul pas spre receptarea folclorului l-au constituit poveștile auzite de la bătrânii trăitori într-un spațiu mirific, la confluența Transilvaniei cu Bucovina și Moldova. Apoi, profesorul patriot de la Cernăuți, Aron Pumnul, i-a pus în mână „Lepturariul românesc”, excelentă antologie prin conținut și acuratețe. De aici se conturează fascinația pentru Vasile Alecsandri, „rege al poeziei” care „zice din fluier”, „doinește din frunză” și „cu basmul povestește”. În drumurile sale prin țară, în ambiția de a surprinde specificul fiecărei regiuni, Eminescu a cules, a păstrat, dar a și prelucrat producții folclorice.

Caietele cu textele colecționate din Ardeal, dar și din alte provincii pe unde a peregrinat cu trupa lui Mihail Pascaly, activitatea susținută la Societatea „Orientul”, condusă de Gr. H. Granda și patronată de însuși Bolintineanu, constituie argumente că Eminescu intenționa o lucrare asemănătoare cu aceea realizată de Vasile Alecsandri, însumând „poezii populare”. Am putea zice că o atare lucrare chiar există în edițiile critice întocmite de D. Murărașu și Perpessicius,

cercetători atenți și devotați până la jertfa de sine.

Ca student la Viena și Berlin, Eminescu a cercetat subtila corespondență dintre doină ori basmul românesc și semnificațiile poeziei romantice sau ale miturilor universale. Iar prețuirea folclorului de către mari scriitori germani, precum Herder, Goethe sau Heine l-a motivat să caute sursele marilor sale poeme în creația populară națională. Așa se explică

prezența specificului național de cea mai curată extracție în poezia eminesciană.

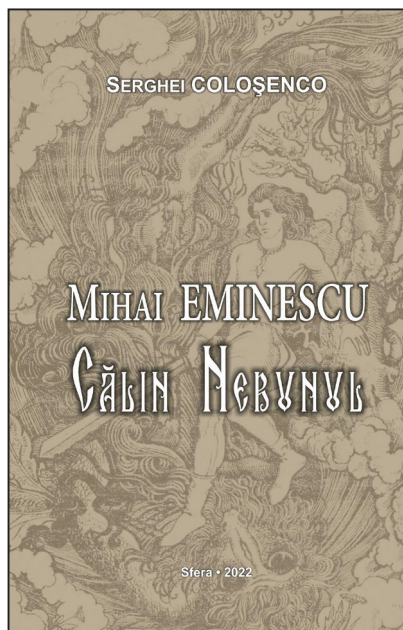
Ca și Eminescu-omul, manuscrisele sale au fost obiectul unor mari încercări, dar soarta norocoasă a făcut ca majoritatea lor să reziste până la noi. Un basm precum „Făt-Frumos din lacrimă” a fost publicat când poetul avea doar 20 de ani. Altul, „Călin Nebunul”, a întârziat îndelung în laboratoarele eminesciene, fiind supus unui lung proces de prelucrare, conform exigențelor artistice specifice poetului. O primă variantă, probabil de la 1869, este redactată în ritm alert, sub presiune, semn că Eminescu și-a notat-o în vreme ce asculta de la cineva sau imediat după aceea, cu dorința expresă de a prinde cât mai mult din subiect, dar mai ales din expresivul grai popular. Este un rezumat destul de parcimonios al poveștii pe care a auzit-o la schitul Agafton, în județul Botoșani, în vizită fiind la călugărițele Fevronia și Olimpiada, surorile mamei

sale. Invenția epică e minimă – obișnuita răpire a fecioarelor de împărat de către zmei și recuperarea lor de un tânăr de ispravă – dar graiul moldovenesc, dialogul, dinamismul acțiunii acaparează ascultătorul.

A doua variantă, din 1871–1872, mult mai amplă, cu acțiune foarte stufoasă, aproape excesiv labirintică, este notată într-un ritm ceva mai calm. Și aici apar abrevieri, notări cu caracter stenografic, semn că redactarea se făcea cât mai aproape de momentul receptării auditive sau de pe un manuscris împrumutat și care trebuia grabnic restituit. Procedul era asemănător cu cel al lui Petre Ispirescu pe care tânărul scriitor îl aprecia pentru fidelitatea cu care nota elementele limbii populare. Și el depune eforturi spre a-și aminti intonațiile, dialogurile, poate chiar și gesturile povestitorului. A treia variantă este basmul versificat de poet cu dezinvoltură, cu frenezie, cu o bogăție de efecte artistice rare. A fost finisată la Iași, prin 1875, dar Eminescu a considerat că n-a venit vremea tipăririi.

Încheierea șirului de variante o face poemul „Călin (File din poveste)”, publicat, din aceleași motive ce țin de exigență, abia în 1876. Este cea mai depărtată, formal vorbind, de modelul inițial, valorificând și celebrul mit al Zburătorului.

Spre a da la iveală o nouă carte de careuri pe teme literare, o picătură, am zice zâmbind ușor, din imensa și intensă

lui productivitate, Serghei Coloșenco, în pofida opțiunii majoritare, ușor de dedus, alege varianta a treia. Deocamdată. Motivele sunt diverse. Textul păstrează savoarea inefabilă a graiului popular, dar formulează deja imagini de excepție, pe care le vom regăsi în poemul cult. 727 de versuri îi oferă împătimitului rebusist 727 de posibilități criptografice. Are în spate și girul lui G. Călinescu, și acesta recunoscând cu oarece regret că varianta a treia este cea mai valoroasă. O „capodoperă de epopee fabuloasă în stil țărănesc, superioară prin invenție verbală și imaginație poetică variantei culte. Sunt aici miresme de vorbire incomunicabile, chicot de umor folcloric, dar și idei poetice ce pot fi înțelese și de străini prin analogie, cum este minunata comparație a frumuseții fetei de împărat cu floarea de pe mare pe care cine-o vede moare”.

Descifrând jocurile rebusistice propuse, în funcție de formația culturală, gust ori temperament, cititorul are treptat variate revelații. Spre exemplu, basmul versificat păstrează coordonatele toponimice. Împăratul viețuiește într-o casă de țară ceva mai înstărită. Iese, la modul sorescian, seara la poartă să mai stea se vorbă cu trecătorii, să audă cum mai merge țara. Este îngrijorat că nu mai are tutun în lulea și trage cu ochiul la plosca de pe policioară. Boierii sunt frunțașii satului. Oameni cumsecade sunt cei care-și achită la timp dările. Fetele împăratului sunt răpite și flăcăi destoinici se pun în mișcare pentru eliberarea lor. Printre ei și Călin zis Nebunul, dar socotit mai degrabă prost. Ca o ipostază masculină a Cenușăresei, stă toată ziua lângă vatră, cu nasul în cenușă, cu propriile gânduri care nu par a avea dimensiuni mărețe. Este, practic, un visător cam „sui” („într-o parte”). Dar acest erou nătâng are ceva din disimularea lui I. Creangă și a făpturilor sale care ascund sub masca simplității și a nepriceperii o personalitate nebănuț de puternică. Ca în toate basmele, mezinul are cele mai convingătoare rezultate. Isprăvile sale se succed în avalanșă: fură foc de la vatra a 12 zmei, intră pe furiș în iatacul fetei Împăratului Roș, se alege, printre altele, cu un minunat inel, taie capete de zmei și le reține limbile. Obține ușor de la frații săi îngăduința de a pleca singur în căutarea fetelor răpite. Pe una dintre ele o găsește cântând. Din culegerea de versuri ardelenesti alcătuită de Eminescu se înalță tulburător spre ceruri doine de jale și de înstrăinare. Deși de o simplitate lirică miraculoasă, ele emană o tristețe cosmică, frica omului care se simte singur în mușenia Universului închipuit ca un teren vulcanic și pustiu, străjuit de o metalică pădure stacojie. Cadrul bățăliilor este și el straniu. Umezeala invadează terifiant medii, aruncătoare de flăcări brăzdează cerul și pământul, monștri antediluvieni fac să se cutremure câmpiile, amintind de uriașele înfruntări din tablourile geologice. Combatanții se

metamorfozează instantaneu, arzând etapele cu o înverșunare mai rar întâlnită.

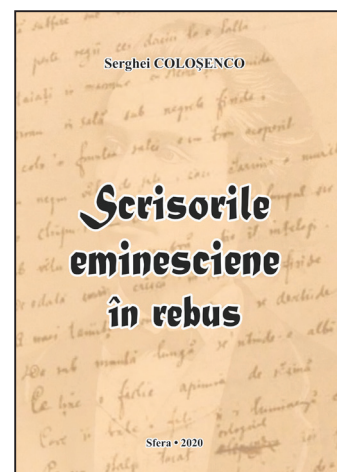
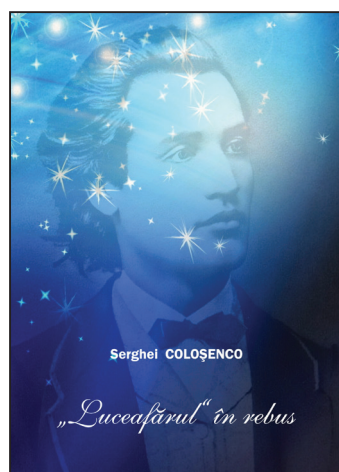
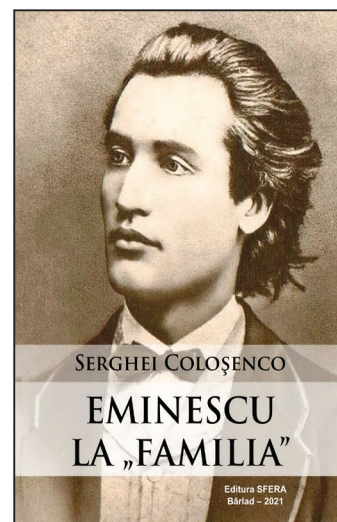
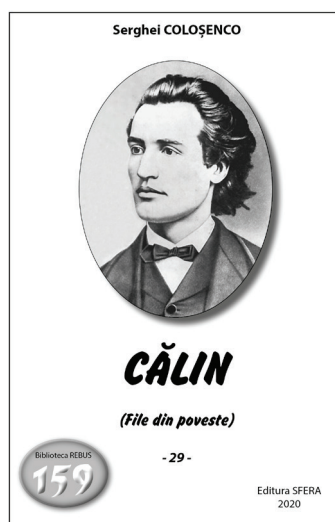
Stilistic, procedeele sunt diverse. Eroul oprește în loc timpul secheștrând trei personaje simbolice: De-cu-sară, Miază-noapte și Zori-de-ziua. Elementul ternar generează simetrii, cele trei păduri, de exemplu, fiind „de aramă”, „de argint”, „de aur”.

Originalitatea prototipului se păstrează și i se adaugă, prin deplasarea de la epic la liric și simbolic, noi calități. Epitetele și metaforele se succed în ritm susținut, fără să obnubileze rigorile prozodice. Utilizarea frecventă a cezurilor și a rimelor interioare nutrește suculent umorul popular care dă buna dispoziție lectorului sau ascultătorului.

Toate acestea ilustrează atitudinea creatoare a lui Eminescu în raport cu folclorul: stăruința de a găsi cea mai potrivită cale de a ridica virtualitățile filonului popular la forța și rafinamentul proprii liricii romantice.

Iată cum, dezlegând careurile și enigmele propuse de Serghei Coloșenco, parcurgem mental basmul într-un ritm mult mai lent și mai amănunțit, propice reflecțiilor și asociațiilor de idei. Incitați de șarade, redeschidem „măiastra carte”, descoperind semnificații care ne scăpaseră altădată. Rămânem încântați de unele supoziții ale celui îndelung aplecat asupra textului eminescian. Cu irezistibile ademeniri, el ne determină să citim poemele și pe vertical, nu numai pe orizontal. Ca să ne exprimăm în limbaj matematizat, vom spune că forța punctelor de interferență a energiilor pozitive de pe abscisă cu cele de pe ordonată, generează într-o a treia dimensiune vectori ce ne stimulează gândirea și ne luminează sufletele.

Onești, 21 aprilie 2022

IOANA COȘEREANU VASILESCU

ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ: OAMENI ȘI FĂPTUIRILE LOR

Au trecut doi ani de la apariția volumului monografic, *C. D. Zeletin 85. Omagiu Călugărului alb*, Editura Sfera, 2020, doi ani pandemici în care totul s-a derulat cu o anume lentoare de parcă s-ar fi dilatat timpul instaurând un sentiment de însingurare complicat de gestionat, dar, aproape involuntar, îndemnând la cercetarea de sine, la căutarea lăuntrului sinuos, eludând astfel întâlnirile fructuoase, interacțiunea etc. O carte apărută așadar în pandemie pe care am descoperit-o acum aproape un an și de care nu am reușit să vorbesc mai de timpuriu. Oprindu-mă abia acum asupra textului, am rememorat astfel o întâlnire cu autorii, dar, în același timp, am făptuit o reîntâlnire cu ajutorul unor mărturii scrise ori iconografice care aduc în prim plan o personalitate bârlădeană prin adopție, cum este C.D. Zeletin prezent în paginile volumului citat mai sus. Încercând de asemenea să înțelegem subtitlul cărții, *Omagiu Călugărului alb*, am descoperit mai întâi un volum *In Honorem* și *In Memoriam*, ne spune coperta I, ca pe un mesaj venit din partea Academiei Bârlădene, cunoscut for cultural cu o activitate prodigioasă, precum și al autorilor, îngrijitori acibici ai ediției, Elena Popoiu, Elena Monu, Simion Bogdănescu, cunoscuți membri ai Academiei amintite și distincte condeie. Așadar, un volum memorialistic așa cum îl apreciem muzeologic vorbind, un *remember in remember*, cuprinzând tot ce poate spune și transmite viața unui om care și-a dăruit existența cuvântului scris, prin studii, cercetare, traduceri, scrieri literare originale, ori cuvântului spus, printr-o măiestrie oratorică de necontestat, prin expuneri de subiecte diverse, științifice, istorice ori literare bine stăpânite și bine structurate, astfel încât fascina neîndoielnic auditoriul.

Evocarea personalității lui C.D. Zeletin (pseudonim literar al lui Constantin Dimoftache) pune în lumină dăruirea și temeinicia cercetărilor autorilor, dăruind tiparului un volum monografic cuprinzător, ilustrativ pentru viața și activitatea omului C. D. Zeletin, scriitor, medic, profesor universitar biofizician.

Întregul material documentar a fost structurat urmărind etape din viața personalității sale, cu referiri la evoluția sa științifică și scriitoricească argumentată cu mărturii ale contemporanilor, cu opera scrisă, cu activitatea științifică și didactică la catedra universitară, cu titluri ori distincții dobândite, cu premii literare ori prin activitate publicistică. Unul dintre foștii studenți, viitorul, filozof medic și scriitor, Sorin Lavric îi face o caracterizare edificatoare profesorului biofizician: *Mare ciudățenie este că medicul acesta cu aplecări literare, de la care te-ai fi așteptat să-și cultive înclinațiile artistice până la treapta unui amatorism plin de mulțumire de sine, medicul acesta își dusese pasiunea până la pragul unei rafinări de ultimă performanță, impresionând prin acibia cu care traducea din Baudelaire sau Michelangelo, dar mai ales impunând prin erudiție. De fapt detaliul care îl singularizează în masa cadrelor didactice de la Medicină era pofta cărturărească. Conferențiarul invoca persoane, cărți sau versuri cu plăcerea cu care alții degustă aroma unui vin bun... C. D. Zeletin digerând cultură la propriu, ca pe o hrană, fără ostentație și fără manifestări cabotine.* Cum ar fi putut ca profesorii ori intelectualii Bârladului cultural să treacă cu vederea o atare

personalitate care prin adopție devenise un fiu al orașului fiind absolvent al Liceului Roșca Codreanu. Revenea la Bârlad ori de câte ori era invitat și astfel viața culturală a orașului s-a hrănit din omnisciența sa, fiind cultivat de-a lungul vremii atât pentru erudiția copleșitoare, *inexplicabilă din perspectiva unui om normal*, cât și pentru diversitatea apetitului său cultural, *cel mai prolific și divers autor dintre medicii scriitori*. Și cum ar fi putut fi trecut cu vederea pe acela care s-a alăturat Academiei Bârlădene și care și-a exprimat gândurile pentru făptuirile forumului ori ale membrilor ei prin texte reproduse pe larg și în lucrarea de față. Cred că subtitlul volumului care cuprinde sintagma-metaforă, *Călugărul alb* s-ar putea traduce ca făcând referire la trăsăturile morale ale profesorului Zeletin, ființă luminoasă, deschisă dialogului, jovial în comunicare, empatic, caracteristici ale unei personalități fixate în mintea și în inima celor care l-au cunoscut.

Este o lucrare structurată pe ani și activități care adună la un loc diversitatea manifestărilor unui spirit complex și reflectarea acestor valențe în mintea contemporanilor săi bârlădeni ori a unor personalități de litere, prin reproducerea, în capitolul *In Honorem*, a unor texte sub semnături bine cunoscute, cu referiri la omul, scriitorul, poetul, eseistul, traducătorul, C.D. Zeletin și profesorul, biofizicianul, medicul, Constantin Dimoftache la moment aniversar. De asemenea, scriitorul caracterizat în capitolul *Opinii Critice*, de contemporani precum Tudor Vianu, Perpessiciu, Laurențiu Ulici, Ovidiu Drâmba, Ștefan Aug. Doinaș, ori academicianul Solomon Marcus. Acesta din urmă, spre exemplu, își exprimă opiniile în articolul *Pe aceeași lungime de undă. Pe marginea Scrierilor lui C.D. Zeletin*, publicat în *Viața medicală*, XXV, nr. 51-52, 2013, despre scriitorul și omul de știință: *...aflasem de C. D. Zeletin în legătură cu fapta sa unică în literatura română, traducerea integrală în limba română a Florilor Răului ale lui Charles Baudelaire. (...) Întreprinderea dusă la capăt de C. D. Zeletin este de proporții titanice și singură putea justifica o viață de om. (...) Dar acum cu publicarea întregii sale opere literare la Editura Spandugino, ne dăm seama de forța sa creatoare, care s-a împărțit între două teritorii, unul al științei, biofizica, altul al artelor...*

Lucrarea de față are meritul de a cuprinde întreaga viață creatoare a unei personalități aproape singulare ca mod de afirmare în domenii diferite, punând în lumină o diversitate de îndeletniciri ce surprind prin amploarea manifestărilor. Se găsesc în volumul membrilor Academiei Bârlădene pagini întregi despre edițiile operei publicate, de la cele cu teme medicale la scrieri originale și traduceri, studii introductive ori opere îngrijite. De asemenea, volumul cuprinde și pagini memoriale, după cum am mai spus, mărturii scrise ale celor care l-au cunoscut, între ei și membri ai acestei Academii Bârlădene ce au fost alături de îngrijitorii ediției, precum: Cătălin Andrei Teodoru, Alexandru Popescu Prahovara, dar și texte semnate de Zeletin, exprimându-se, în calitatea sa de membru onorific, despre activitatea forului bârlădean înființat în anul 1915. În capitolele *Din viața Academiei*, și *Diacronie 2015-2020*, găsim textele semnate de C.D. Zeletin despre mai multe personalități ale locului și scrierile acestora. În ultimele

capitole, *Spice din urmă*, *Excelsior* și *In Memoriam* aflăm o seamă de texte dedicate lui C.D.Z și scrisului acestuia sub semnăturile Elenei Popoiu, Elenei Monu și Gabrielei Dimoftache Sfințeanu în textul *Despre fratele meu C.D. Zeletin*. Lucrarea se încheie cu un capitol iconografic conținând imagini ce fixează diversele momente din viața scriitorului, a familiei acestuia, odată cu acestea și momente din viața culturală a Bârladului la care a fost prezent.

Apreciem această apariție editorială ca deosebit de meritorie, o lucrare care exploatează memorialistic orice moment, orice imagine, mărturii ce conservă informații care altfel, probabil, s-ar fi pierdut în această lume frământată de multitudinea evenimentelor de tot felul, derutante și provocatoare de nesiguranță și stres. Este o întreprindere oportună pe care cititorul avizat credem că a întâmpinat-o, ori o va întâmpina cu interes căci ea desăvârșește un demers dedicat unei personalități contemporane primate în context național și, în mod particular, în contextul unei comunități

binecunoscute pentru apetitul cultural străvechi și susținut, așa cum se dezvoltă Bârladul până azi. Pentru a face elocventă recomandarea spre lectură a acestui volum, încheiem incursiunea de față cu un text semnat chiar de scriitor, un text intitulat *De Senectute* și care cred eu, edifică asupra profunzimii și largii cuprinderi a gândirii sale: *Parcă mi-ar veni uneori să spun, astăzi, când stau să trec în al 80-lea an de viață, că e mai bine să fii copil, să te bucuri fără să-ți dai seama de cele dumnezeiești ale lumii, decât să te bucuri fără să-ți dai seama, decât matur, copt – sau chiar răscopt! – să trebuiască să ieși o poziție sau alta asupra celor omenești, în speranța că lumea, încremenită în felul ei de-a fi, se va schimba... Crescând, copilul ce eram a început să ia parte la dezdumnezeirea lumii, la aparenta dezdumnezeire a lumii. Odată cu înaintarea în vârstă a ființei omenești, dumnezeu scade în concretețe și crește în abstracție. Acesta este sporul cel adevărat, acesta trebuie să fie câștigul bătrâneții.*

Burdusacii văzuți de la apus, de pe vârful dealului Hăghiac.

21 mai 2015, Centenarul Academiei Bârlădene.
C. D. Zeletin bucurându-se la dezvelirea plăcii aniversare.

Rămasă singură, casa părintească din Burdusacii așteaptă privind, prin marama suavă a zarzărilor înfloriți, spre poartă...

ISBN 978-606-573-910-9

C.D. ZELETIN 85

Omagiu Călugărului Alb

IN HONOREM

IN MEMORIAM

Editura Sfera
Bârlad - 2020

Serghei COLOȘENCO

C. D. ZELETIN

Biblioteca RESUS
183

Editura SFERA
2022

CASETA GÂNDURILOR GNOMICE

- Vulgara plăcere de a fi servit, îngereasca bucurie de a servi...
- Dacă Eminescu n-ar fi evoluat atât de mult de la *De-aș avea...* la *Stelele-n cer*, n-aș crede, într-adevăr, în teoria evoluției!
- Grația lumii stă în mișcarea frumuseții ei, adică în eterna ivire și murire...

C.D. ZELETIN

REVISTA „ACADEMIA BÂRLĂDEANĂ” ÎN CORESPONDENȚĂ CU CITITORII

Ne scrie din Statele Unite, unde locuiește împreună cu fiica și cele două nepoate – toate trei fine iubite ale lui **C. D. Zeletin** – distinsa doamnă **Doctor Gabriela Dimoftache Sfințeanu**, sora marelui cărturar care ne-a fost mentor și Președinte de Onoare. Cititoare fidelă și atentă, doamna Doctor face referiri punctuale la conținutul revistei, cu precădere la articolele ce-l evocă pe C. D. Zeletin, având ca autoare două „burdusăcence”.

Dragă Doamnă,

Vă mulțumesc mult pentru surpriza deosebit de plăcută ce mi-ați făcut prin trimiterea prestigioasei „Academii Bârlădene” (n.n. este vorba despre nr. 1/86, 2022). Fiecare pagină a revistei m-a interesat. Portretul lui Dada de Nicușor Maxim l-am văzut acum pentru prima dată. Dada nu mi-a vorbit niciodată despre dumnealui (nu știu cine este și cât de bine l-a cunoscut pe Dada). Cu doamna Elena Petriman m-am conversat la telefon în vară, regret că nu am cunoscut-o personal. Mi-a trimis două cărți pe care i le-am citit în București. Pe doamna Georgeta Popovici nu am văzut-o de când eram copilă... În articolul dumneaei ar fi fost nimerit dacă menționa alături de „școala construită recent” în Burdusaci și statuia filosofului Ștefan Zeletin din fața școlii, bust inițiat, transportat, instalat prin eforturile fizice și financiare ale lui Dada. Știu că a întâmpinat destule greutăți până la finalizarea acestui proiect.

Le mulțumesc ambelor burdusăcence pentru aceste articole mișcătoare pentru mine.

Durerea plecării dintre noi a mult iubitului meu frate, în loc să se estompeze cu trecerea zilelor, o resimt tot mai mult. Cu el împărtășeam gândurile, bucuriile și necazurile de care fiecare dintre noi avem parte mai mult sau mai puțin.

Sper să revin în țară pe la sfârșit de vară – depinde de situația epidemiologică și mai puțin de cea politică. Întreaga lume este cum nu ar trebui să fie, dar să sperăm în bine.

Cu toată dragostea vă doresc sănătate și succese, Dumneavoastră și întregului colectiv al Academiei Bârlădene!

Gabriela

Dragă Doamnă Doctor,

Ne-au făcut mare bucurie cuvintele de apreciere și comentariile d-voastră pe marginea revistei.

Le voi transmite și celor două doamne, autoarele celor două emoționate și emoționante evocări, impresiile și mulțumirile d-voastră. Amândouă sunt scriitoare, doamna Elena Petriman, cum știți deja, e prozatoare, doamna Georgeta Popovici Strat scrie mai cu seamă poezie. Dumneaei ne-a trimis portretul, pe care chiar ea i-a sugerat să-l facă unui tânăr pictor, pe nume Nicușor Maxim, despre care tocmai am aflat că s-a stins din viață foarte recent în condiții dramatice... Îi voi transmite poetei fotografia pe care mi-ați trimis-o reprezentându-l pe filozoful Ștefan Zeletin.

Sâmbătă, 26 martie, vom relua, după 2 ani de restricții, reuniunile Academiei la noi acasă. Vom lansa revista proaspăt apărută și vom marca «Ziua Poeziei». Poetul C.D. Zeletin va fi cu noi: vom reasculta împreună înregistrarea momentului din emisiunea Eugeniei Vodă, în care a recitat poezia *Trecutul*, iar în finalul interviului, versetul, tulburător între toate, din *Psalmul 50*:

Bucura-se-vor oasele mele cele smerite!

Cu speranța că lumea își va recăpăta noima și ne vom putea reauzi și revedea, vă trimitem, cu mult drag, gândurile și urările noastre cele mai bune!

Două Elene ale Academiei Bârlădene

În fața noii școli, în jurul bustului (de la dreapta la stânga): C.D. Zeletin, fratele său, Paul Dimoftache, și vărul lor, Mircea Gabriel Jalbă.

Bustul filosofului Ștefan Zeletin, instalat în fața Școlii din Burdusaci, la inițiativa și cu eforturile lui C.D. Zeletin.

La mijloc de aprilie, cu puține zile înainte de Sărbătoarea Învierii Domnului, fostul student, coleg și tiz, Bogdan Crețu, lansa în eter trista invitație la „ultimul curs” al profesorului universitar NICOLAE CREȚU... Ziua, 18 aprilie 2022, era, vai ! cea a slujbei de înmormântare.

Pentru noi, plecarea atât de neașteptată a fost cu atât mai șocantă cu cât vorbisem cu Profesorul cu doar o zi înainte, iar ultimul său mesaj scris a ajuns la Bârlad cu o zi după (vezi p. 13)...

Știam de atâția ani că, avându-l în Iași pe concitadinul nostru, codrenist al anilor 55-58, devenit foarte de curând Cetățean de Onoare al urbei natale, nu doar că Bârladul era reprezentat la un înalt nivel academic în Alma Mater ieșeană, dar și că legăturile sale cu locul originar erau de o trăinicie de neatin. Spirit de mare deschidere, om al dialogului, însușea ideea mereu fundamentată și incitantă, grație verbului său strălucitor, a artei de a lega, de a aduce împreună, ce se însoțea cu darul de a asculta, înțelege și valoriza.

Nu credem că este o exagerare de necrolog să vorbim despre NICOLAE CREȚU în superlative: cel mai citit, cel mai prezent în spațiul cărțurăresc, cel mai viu...

O bibliotecă cu rafturi până la Cer e Raiul pe care îl merită...

În toamna anului trecut ne-a trimis, pe adresa AB, un CV din care urma să elaborăm memoriul de activitate pentru comisia de acordare a titlului de Cetățean de Onoare. L-a scris de mână, cum obișnuia, meticolos și atent la fiecare cuvânt. Recitindu-l acum, vi-l propunem și dumneavoastră, în integralitatea lui.

NICOLAE CREȚU

CURRICULUM VITAE

Născut în Bârlad, 20 aprilie 1941. Părinții: Eufrosina N. Gociu și Neculai Crețu, subofițer de administrație în armata română. Elev al Școlii generale „Vasile Pârvan” (1948–1955), apoi al Liceului Gheorghe Roșca Codreanu (1955–1959), absolvit (ultimul semestru și bacalaureatul, iunie 1959) în cadrul Complexului școlar Bârlad (actualmente Liceul „Mihai Eminescu”). Pasionat de literatură și arte (teatru, în special), remarcat la olimpiade școlare (literatură română, matematică), în spectacole de teatru școlar (Mihail Sebastian, *Jocul de-a vacanța*, de pildă), activ în cenaclul literar al Bibliotecii „Stroe Belloescu”, apropiat de colegi cu preocupări

asemănătoare: Cezar Ivănescu, Dan Ravaru, Mihai Daraban, Elena Diaconu. Interesat de limbile străine (franceză, rusă, ulterior engleză, la universitate, cursuri intensive). Aptitudini pentru critică literară, analiză și interpretare, eseu. Lecturi (complementare beletristicii) din domeniul umanităților: istorie, filosofie, logică, psihologie, sociologie. Atras și de științe: matematică, fizică, mai ales.

Student al Facultății de Filologie de la Universitatea „Alexandru I. Cuza” (1959–1964), cu o activitate susținută și apreciată în cercurile științifice studențești de literatură română și literatură comparată, inclusiv abordări teoretice și interdisciplinare: literatură și filosofie (psihologie), arte. Rezultate foarte bune la examene, ca și la seminarii și formele de practică pedagogică, în anii de studii III-V, bursă republicană. Absolvent cu media 10 la Examenul de Licență, cu teza consacrată unei sinteze critice asupra *dramaturgiei românești postbelice*, îndrumată de Profesorul Liviu Leonte. Numit asistent universitar la Catedra de Literatură română condusă de Profesorul Constantin Ciopraga, începând din toamna anului de absolvire, 1964, în cadrul căreia m-am specializat în literatura secolului al XX-lea, mai întâi, seminarii, mai târziu, ca lector universitar, și cursuri de literatură română interbelică, în special, dar și de literatură română de după al doilea război mondial, cărora li s-a adăugat, după stagiile în străinătate (Franța, S.U.A.) și o specializare complementară în Teoria literaturii. Începând din anii '90 am ținut multe cursuri de nivel Master, de literatură română, dar și cu o pondere mare conferită abordărilor teoretice, comparatiste și interdisciplinare, inclusiv în perioada de după pensionare (2006–2019), ca profesor asociat. Am avut în unii ani și cursuri ținute studenților de la Teologie ortodoxă/ catolică cu specializare B în litere și la o secție cu specializare B în jurnalism de la Facultatea de Studii economice.

Încă din primul an la Catedră am început să colaborez cu articole, eseuri și studii de specialitate la periodice literar-artistice sau, mai larg deschise, de cultură și publicații academice: debut în „Iașul literar”, devenit „Convorbiri literare”, la care, ca și la „Cronica”,

Voiculescu, Emil Brumaru, Mihai Ursache, Cezar Ivănescu, Ioanid Romanescu, Lucian Vasiliu. Participări frecvente, cu comunicări și la dezbateri, la edițiile anuale, *Journées de la francophonie*, organizate de Facultatea noastră în colaborare cu Institutul Francez din Iași, cu acesta din urmă realizând, în două runde cronologice, începând din 1990, serii de conferințe și dezbateri consacrate lui Eugen Ionesco, Mircea Eliade, Emil Cioran, Nicolae Iorga, cu invitați de mare prestigiu ca Al. Paleologu, G. Liiceanu, A. Pleșu, Al. Zub, C. Bălăceanu-Stolnici, Doina Stoilojan. Am făcut selecția (bilingvă: în română și franceză) de texte și am elaborat prezentarea istorico-literară și critică pentru Octavian Goga și opera sa incluse în marea sinteză *Patrimoine littéraire européen* apărută la Louvaine, Belgia. Cu prilejul Centenarului Avangărzii literare românești am scris și comunicat despre Tristan Tzara și Dadaismul românesc, despre Gellu Naum și raporturile sale cu suprarealismul. Am colaborat cu articole de dicționar, privind activitatea și opera unor autori contemporani, la *Dicționarul general al literaturii române* editat de Academia Română și elaborat sub conducerea acad. Eugen Simion. Am publicat multe eseuri având ca obiect spiritul emulației, „cutezanța radicală” a unor mari creatori români, de o largă, universală recunoaștere a valorii operei, ca Mircea Eliade, Eugen Ionesco și Emil Cioran (propriu și altor astfel de personalități rebele față de modele și modelele timpului lor (Brâncuși, Enescu, Stéphane Loupasco), exemplari prin radicalitatea reacției lor antimimetice, prin reexaminarea „postulatelor” și a fundamentelor domeniilor pe care le-au ilustrat cu strălucită originalitate.

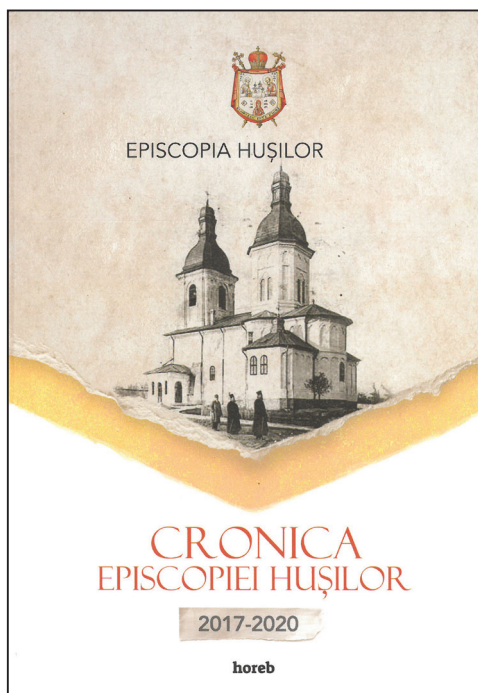
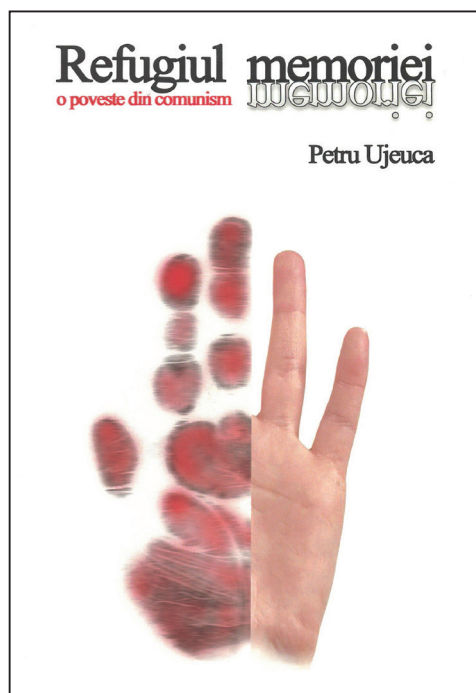
E posibil să aduc toate aceste texte realizate pe o idee-vector unificatoare în matca unei cărți de sinteză, cred

necesară, benefică pentru tonusul creativității românești, actualmente prea înclinată să urmeze „modele” străine. Din aceeași rațiune, am scris mult în ultimii 7-8 ani despre autori străini, romancieri în special, unii dintre ei excesiv lăudați și „prizați” în România sub impresia unui zgomotos marketing de *best-sellers* de inspirație americană și cvasigeneralizat și în Europa occidentală. Un manuscris încheiat, dar încă nepublicat, de carte unitară, consacrat în altă viziune decât cea încă dominantă, îl are ca obiect pe *Sadoveanu-romancier*, dar nu văzut pe o dominantă a romanului istoric, dimpotrivă.

Am răspuns întotdeauna cu plăcere și onorat de cultivarea acestei legături trainice cu spațiul meu – leagăn existențial – care este Bârladul natal, invitațiilor și solicitărilor de colaborare la diferite evenimente, inițiative și manifestări culturale bârlădene, multe dintre ele realizate de colegi apropiați și prieteni de o viață, legate de școlile orașului (nu numai de liceele mele/noastre), Academia Bârlădeană, Muzeul „Vasile Pârvan” (sesiunile anuale de comunicări secția memorialistică), Biblioteca „Stroe Belloescu”, Teatrul „Victor Ion Popa”, „Zilele culturale ale Bârladului”, revista „Baaadul literar”, lansări de cărți, aniversări și comemorări importante. Văd în ele necesarul, vitalul ferment creativ și stimulat pentru toți oamenii urbei mele natale și în special pentru copiii și tinerii ei de azi, mulțumindu-le (și scriind pe astfel de teme) acelor bârlădeni și bârlădence care sunt sufletul și energiile atât de prețioase ale acestei vieți culturale autentice și tonice.

Iași, 20 august 2021

SEMNAL

La primul congres al învățătorilor români din Basarabia, desfășurat între 25 și 28 mai 1917, spunea răspicat: „N-avem două limbi și două literaturi, ci numai una, aceeași cu cea de peste Prut. Aceasta să se știe din capul locului, ca să nu mai vorbim degeaba... Noi trebuie să ajungem numaidecât la limba românească”.

Iar în tranșeele de pe frontul Tecuci – Mărășești, pe 17 iulie 1917, preotul patriot scria „Limba noastră”, poate cea mai frumoasă odă închinată limbii române.

În vara aceasta, **poezia *Limba noastră* împlinește 105 ani**, iar pe 24 august se împlinesc **105 ani de la moartea lui Alexei Mateevici**.

MIRCEA COLOȘENCO

ALEXEI MATEEVICI – POET DE GENIU

Poezia română a pierdut, de-a lungul anilor, creatori care nu au ajuns la vârsta cristică de 33 de ani, pentru că s-au născut a fi geniali. Acesta le-a fost destinul – să devină iluștri prin arta lor poetică:

Vasile Cârlova (4 februarie 1809 – 18 septembrie 1831), autorul poemei *Ruinurile Târgoviștei*, publicată în urmă cu 190 de ani;

Alexandru Hrisoverghi (27 februarie 1811 – 9 martie 1837), la fel de romantic, cu poema *Odă la ruinele Cetății Neamț* (1834);

Iulia Hasdeu (14 noiembrie 1869 – 29 septembrie 1888), poetă de limbă franceză, fiica nu mai puțin celebrului savant basarabean Bogdan Petriceicu Hasdeu, cu volumul de poezii *Muguri de aprilie* (1887);

Ion Ciorănescu (25 mai 1905 – 18 octombrie 1926), dintr-o familie de doisprezece frați/surori cu veleități intelectuale la patru dintre ei – membri ai Academiei Române, debut absolut cu volumul de versuri *Povești* (1925);

Nicolae Labiș (2 decembrie 1935 – 22 decembrie 1956), autorul volumului de poezii *Primele iubiri*, debutând la 15 ani (1950);

În tot acest „șirag de piatră rară” se înscrie poetul eminent *Alexei Mateevici* (16 martie 1888 – 24 august 1917), aniversat în plină glorie poetică asemenea eroilor naționali, la 130 ani de la naștere...

(*Limba Română*, Chișinău, Nr. 1-2, anul XXVIII, 2018).

Alexei Mateevici este unul dintre principalii poeți ai Basarabiei. Alături de el, mai sunt poeți la fel de importanți, dar mai puțin penetranți. A avut o viață tare contorsionată; nici nu împlinise 18 ani când i-a murit tatăl, care era preot, la rândul lui nepot, strănepot și stră-strănepot de preot. Îl cheamă Mateevici, dar a semnat de mai multe ori Mateescu și, deși i se spune Alexei, el a semnat Alexandru. Mai mult, în timpul seminarului urmat la Chișinău, a participat la o grevă a seminaristilor ca să se introducă în seminar cursurile de limbă română.

Pentru istoria literaturii române este important prin cel puțin două calificative: este autorul poemului ***Limba noastră*** (12 catrene, din care 6 au devenit Imnul actual al Republicii Moldova), împlinire genuină a spiritului românesc care strălucește axiomatic deasupra operei sale. Alexei Mateevici a introdus în poezia lui religioasă nu numai ideea că ne conducem după credința lui Iisus Hristos, ci și că noi respectăm un ritual străbun al românilor și suntem creștini prin Andrei și prin ceilalți Apostoli. La fel de important este îndemnul să învățăm în limba română. El nu spune limba română, pentru că era încă sub ocupația ruși, el spune *limba noastră*. Alexei Mateevici a fost preot militar exact în timpul luptelor grozave de la Mărășești. Trebuie spus că este un erou, întrucât a deschis drumul limbii române în școlile din Basarabia, ocupată din 1912, eliberată pe urmă. Dar poetul nu a mai avut timp să o vadă eliberată, pentru că a venit de la Mărășești grav bolnav de febră tifoidă. I-a rămas opera, iar cel care o va pune în relație cu cititorii este istoricul literar P.V. Haneș (care i-a fost și profesor de limbă și literatura română lui Ion Barbu). De menționat că *Istoria literaturii române*, ediția a treia, a lui P.V. Haneș a apărut în limba franceză la Paris, cu prefața lui Mario Roques. În felul acesta, A. Mateevici a apărut și în limba franceză, și în limba germană și în limba română. Este cel mai cunoscut poet al epocii.

Relația mea personală cu Alexei Mateevici? M-am născut în aceeași comună cu el, Căinari, și la 5 ani și jumătate el a plecat la Zaim, unde a locuit mai departe cu familia până când i-a murit tatăl. Și mie mi s-a întâmplat același lucru: la 5 ani și jumătate, în 1944, am fost evacuați, și pot să spun că sunt căinărean, zaimăcean, basarabean cu Alexei Mateevici. Este „meritul” nostru că am fost botezați în aceeași cristelniță, la aceeași biserică, în aceeași localitate...

(Fragment din Interviu dat la Radio România International, martie 2017.)

LIMBA NOASTRĂ

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam, ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere, ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mişcă vara;
În rostirea ei bătrânii
Cu sudori sfinţi-au ţara.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codrii veşnici,
Nistrul lin, ce-n valuri pierde
Ai luceferilor sfeşnici.

Nu veţi plânge-atunci amarnic,
Că vi-i limba prea săracă,
Şi-ţi vedea cât îi de darnic
Graiul ţării noastre dragă.

Limba noastră-i vechi izvoade.
Povestiri din alte vremuri;
Şi citindu-le 'nşirate,
Te-nfiori adânc şi tremuri.

Limba noastră îi aleasă
Să ridice slava-n ceruri,
Să ne spue-n hram şi-acasă
Veşnicele adevăruri.

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng şi care-o cântă
Pe la vatra lor ţăranii.

Înviaţi-vă dar graiul,
Ruginit de multă vreme,
Ştergeţi slinul, mucegaiul
Al uitării 'n care geme.

Strângeţi piatra lucitoare
Ce din soare se aprinde –
Şi-ţi avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Răsări-va o comoară
În adâncuri înfundată,
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

17 iulie 1917

BASARABENILOR

Să ştiţi: de nu veţi ridica
Din sânul vostru un Proroc,
În voi viaţa va seca:
Zădarnic soarta veţi ruga,
Căci scoşi veţi fi atunci din joc,
Şi-ţi rămânea făr'de noroc.

Din chiag de lacrimi, de dureri,
Din trăsnet de mânie sfântă
Şi din nădejdi şi sbuciumări
Din năzuinţi şi frământări
Ei trebui facla să-şi aprindă.
Şi'n suflet neamul să-şi cuprindă.

Şi'n ţara noastră va purcede
Pe drum de spini şi chinuire
Cu gloata celor ce l'or crede
Şi duh aprins de înnoire
Va duce'n propovăduire...

VĂD PRĂBUŞIREA

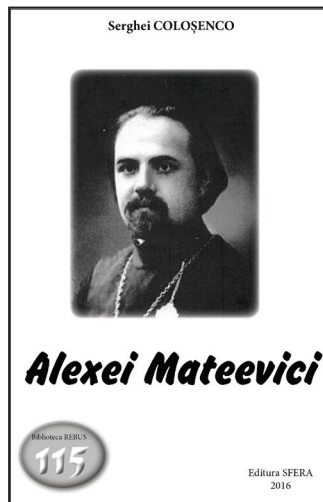
Văd prăbuşirea unei stele,
Al nopţii mândrului luceafăr,
Şi sufletul cântării mele
Smintit se zbate şi neteafăr.

Se scurge noaptea-n sfântă tihnă.
Dar tunurile vrăjmăşeşti
Țintesc şi bat fără odihnă
Să şteargă satul Mărăşeşti.

Aduce fierul moarte-n şuiet
Şi prăbuşire pe pământ,
Se frânge cântecul din fluier
Şi moare-n tremur de mormânt.

Iar sufletul cântării mele
Smintit se zbate şi neteafăr
La prăbuşirea unei stele,
Al nopţii mândrului luceafăr.

Mărăşeşti, noaptea

ELENA MONU

CASA SUȚU

Grigore, fiul lui Ioan Nicolae Suțu și al Mariei Ghika, s-a născut la Constantinopol, în anul 1794, înrudit fiind, pe linie paternă, cu ultimii domnitori fanarioți: Mihail, din Moldova (1819–1821) și Alexandru, din Țara Românească (1818–1821). Numele familiei Suțu înseamnă, într-o traducere liberă din limba turcă, *lăptar*, dat fiind că primul ascendent cunoscut documentar se ocupa cu negoțul de produse lactate în capitala Imperiului Otoman. Prin mama sa, Maria, Grigore se înrudea cu familia Ghika, greci de origine sau albanezi, stabiliți în Moldova la mijlocul secolului al XVII-lea. De reținut este faptul că, dintre toate familiile fanariote, Ghiculeștii au dat șapte domnitori în Principate. Ultimul dintre ei, Grigore Alexandru Ghika, domn al Moldovei (1849–1856), a susținut mișcarea unionistă, deși, prin sinuciderea lui, cauzată de unelțirile antiunioniștilor, nu a ajuns să trăiască momentul înfăptuirii Unirii Principatelor.

Nu se știe când și în ce împrejurări Grigore Suțu s-a stabilit în Moldova; oricum, în deceniul 4 al secolului al XIX-lea. În 1839, s-a căsătorit la Iași cu Elena Manu, dintr-o familie fanariotă românizată. Prin căsătorie, a devenit pământean, cetățean al Moldovei cu drepturi depline, constând în dreptul de proprietate și, foarte important, acela de a ocupa funcții în stat aducătoare de venituri și privilegii (de exemplu, scutirea de dări). Astfel, în anul căsătoriei, lui Grigore Suțu i s-a acordat dregătoria de agă la Iași (șef al poliției). Având moșii în județul Tutova, domnitorul Grigore Alexandru Ghika l-a numit ispravnic (prefect) în 1849, agă de Iași (1850), mare vornic al Moldovei (1852) și deputat în Cameră (1861), funcție îndeplinită până la moarte (1862).

Înainte de anul 1849, Grigore Suțu s-a stabilit în Bârlad, unde a cumpărat un teren situat între strada Belvedere (astăzi Bd. Epureanu) și Strada Mare (ulterior, Regală, astăzi, Republicii). În partea de vest a proprietății, și-a construit casa care cuprindea șase încăperi, mansardă, beci și atenanse. Stilul neoclastic al epocii se observă până astăzi din exterior: profiluri ornamentate cu scoici, fronton cu basorelieful – astăzi dispărute –, pod cu lucarne dispuse deasupra fațadei clădirii.

Spre deosebire de numeroși mari boieri, Grigore Suțu s-a remarcat ca fervent unionist, recunoscut de tutoveni, care l-au ales deputat în Adunarea ad-hoc a Moldovei. (1857). Informațiile de mai sus, chiar dacă sumare, demonstrează respectul de care se bucura în ochii concetățenilor săi. Neașteptată și șocantă, moartea sa, survenită din motive necunoscute, l-a surprins în plină activitate.

Interesantă ca destin uman este și viața sa familială. Neavând copii cu prima soție, a compensat această neîmplinire în cea de-a doua căsătorie, cu tânăra Ecaterina Albert(i), care i-a dăruit, în doar 12 ani, șase copii: Maria (n.1847), Grigore (n.1848), Gheorghe/George (n.1851), Alexandru (n.1854), Ecaterina (n.1857) și Natalia (n.1859). Ne rețin atenția trei dintre ei: Maria, Grigore și Gheorghe.

Maria (1847–1919) s-a căsătorit în anul 1868 cu francezul André Thiéry, născut în 1833 la Chalon (Saône et Loire), avocat

și ministru, care a ajuns la București în calitate de consul al Franței în România. Stabilit în casa soției sale din Bârlad, a murit în 1895 și aici a fost înmormântat. După moartea soțului, Maria s-a călugărit și a fost stareță la Mănăstirea Adam. A murit în anul 1919 și este înmormântată la Cimitirul Bellu din București.

Grigore (1848–1908) a avut o bogată carieră politică și administrativă la nivel local și național, îndeplinind, succesiv, funcțiile de primar al orașului Bârlad, prefect de Tutova, deputat și senator de Tutova.

Gheorghe/George (1851–1896), ofițer de carieră, a participat la Războiul de Independență, fiind decorat cu Ordinele „Coroana României” și „Steaua României”. Își doarme somnul de veci în mormântul familiei din Cimitirul Eternitatea din Bârlad, alături de Ecaterina, de André Thiéry și de Alexandru.

Linia genealogică a familiei Grigore Suțu s-a stins odată cu Alexandru (1854–1939), care a trăit toată viața în casa părintească de pe Bd. Epureanu, unde primea în vizită membri ai „aristocrației” bârlădene din familiile Kostaki, Rosetti, Miclescu, Juvara. Urmând prevederile legii, actualul proprietar al Casei Grigore Suțu a hotărât restaurarea aproape în stilul epocii a acestui imobil declarat monument istoric.

În anul 2010, printr-un fericit hazard, l-am cunoscut la Iași, în Muzeul Unirii de pe str. Lăpușneanu, la manifestarea pe teme de istorie, „Monumentul – tradiție și viitor”, pe domnul Radu Negrescu-Suțu, reputat genealogist și scriitor stabilit în Franța din anul 1978, autorul monumentalei lucrări, „Cartea de aur a Familiei Suțu”. Descendentul ilustrei familii avea nevoie de informații despre casa și locul de veci din Bârlad ale familiei Grigore Suțu, care a jucat un rol important în istoria Bârladului și a județului Tutova din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. M-am bucurat să-i pot oferi date, editate și inedite, cu deosebire despre casă, dar și despre mormântul familiei din Cimitirul bârlădean „Eternitatea”.

ELENA POPOIU

Absolventă a Liceului „Gh. Gheorghiu-Dej” (astăzi „Mihai Eminescu”) din Bârlad (1964), apoi a Facultății de Filologie, secția franceză-română, a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1964-1969), Elena Popoiu este profesor de carieră despre care, deși la pensie de ani buni, nu poți vorbi decât la prezent. Un profesor constant, inimos, loial și harnic, primul profesor de limba franceză cu Gradul I din județ a împărțit cu nume însemnate ale școlii bârlădene (Elena Asbiovi, Tatiana Balan) micul dreptunghi din cataloagele școlare pe care scria limbi moderne (cu litere de tipar), limba franceză (scris de mână).

Elena Popoiu este și **traducătoare** (Léon Bloy, *Mîntuirea prin evrei*, 1993; Charles Baudelaire, *Paradisuri artificiale*, 1996; Jean Baechler, *Capitalismul*, 2001; Gilles Philippe, *Romanul, de la teorii la analize*, 2002, toate patru publicate la Institutul European Iași; David Ruelle, *Hazard și haos*, Ed. Curtea Veche, București, 2013 (împreună cu prof. Vasile Țugulea), **co-autoare de volume memorialistice**: *Profesorul. Vasile Dumitrache sau lecția iubirii de școală*, Ed. Integral, București, 2008 (coredactor); *La ani 50. Monografia Liceului „Mihai Eminescu” din Bârlad*, Ed. Integral, București, 2008; *Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” Bârlad. La ani 60* (coredactor). A colaborat la **publicații științifice**: *Dicționarul de autori Canada francofonă* (Literale A și B), Ed. Demiurg, Iași, 2007 (7 articole); *Dicționarul de francfonie canadiană*, Ed. Universității „Al. I. Cuza” din Iași, 2011 (19 articole). A scris numeroase eseuri, cronici și recenzii de carte, traduceri din și în limba franceză apărute în „Academia Bârlădeană”, „Baaadul literar”, „Pagini medicale bârlădene”, „Bârladul”.

După 40 de ani petrecuți în liceul bârlădean de pe Dealul Morilor (5 ca elevă, 35 ca profesor și 3 ani de „prelungiri”), ar fi trebuit să urmeze cuminența retragerii. A fost însă să fie așa cum înțelept a prevenit-o tatăl domniei sale: să fii ocupat de să nu-ți vezi capul și după retragere...

Începând din anii 2000, a descoperit (sau a fost descoperită de) Academia Bârlădeană: a descoperit urmă își are *orar* aproape zilnic la sediul din str. Republicii nr. 235. A fost promovată (din 2012, cam fără proces electoral!) ca... vicepreședintă. *Fișa postului* e destul de încărcată: custode al bibliotecii Societății, are în grijă, pe termen fără final previzibil, fondul de carte al Academiei Bârlădene, iar prezența numelui său în caseta tehnică a revistei *Academia Bârlădeană* nu e o sinecură. Aici și atunci s-a produs clipa providențială a întâlnirii cu Domnul Zeletin, la reuniunile Academiei sau în lucrul la cărți și reviste editate de noi. O șansă unică!

Din anul 2006, s-a gândit că o idee precum *La ville de Bârlad en francophonie* va putea prinde viață, chiar și fără să atragă mulțimi. Au urmat: primul supliment francfon al revistei *Academia Bârlădeană* (numit, din 2014, *Francophilie Roumaine*), apoi „oficializarea”, în cadrul Academiei Bârlădene, a Departamentului de Francfonie (2010), organizarea edițiilor 2010, 2011, 2012... 2016 și tot așa mai departe ale

Zilelor Francofoniei la Bârlad (în luna martie și de 14 Iulie), cu invitarea și colaborarea unor universitari ieșeni, lansări de

carte, conferințe, recitaluri, instituirea unei Diplome anuale de Excelență pentru/în Francofonie, precum și un fel de *abonare* (prin prezența în fiecare an) la Colocviile francofoniei organizate de Catedra de franceză de la Alma Mater ieșeană...

Probabil că nu va surprinde pe nimeni să afle că, întrebată ce pasiuni are, ar pune pe primul loc: limba franceză – cu tot ce cuprinde și semnifică ea...

CUVINTELE SUNT ATÂT DE STINGHERE...

Suntem peregrini într-un neobosit și minunat pelerinaj. Viața noastră reprezintă peregrinări de inițiere, de învățare perpetuă a sinelui și a celorlalți. A celor care ne însoțesc, ne susțin, care ne îmbogățesc sufletește și spiritual. Într-unul dintre aceste popasuri inițiatice, ce țin de un destin, poate, mi-a fost dat să întâlnesc un om deosebit, cu o aleasă noblețe intelectuală și umană: profesoara Elena Popoiu. Timpul a clădit, clipă de clipă, cu bucurii și tristeți deopotrivă, cu lucruri și vorbe firești, cu boabe de respect, de încredere, cu nevoie de acceptare și discreție, cu tăceri și șoapte cântate, o legătură trainică și specială: prietenie, camaraderie, vecinătate, povățuire, preaplinul inimii și disponibilității omeneste.

1991, 1 septembrie. Prima mea zi ca profesor de limbă franceză, la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”. Aveam emoții, pășind în somptuoasa cancelarie a liceului, văzând, mai întâi, imensa și impunătoarea masă, care o jalona dintr-un capăt la celălalt...

Dar, în acea zi de septembrie, ca și în următoarele, nu am fost singură. Am deschis un nou capitol, susținută și încurajată de o doamnă profesor „pas comme les autres”.

Colega mea, Elena Popoiu, căreia nu-i este indiferentă vreo pronunție greșită a unui cuvânt, ori o lecție nepregătită temeinic; pentru care a vorbi franceză corect este sacru; care mi-a alimentat plăcerea de a citi pe marii autori francezi și a asculta muzica franceză; cu care am descifrat cuvintele atâtor șansonete; cu care m-am rodat la Olimpiadele de limba franceză; care m-a implicat, *volens-nolens*, la proiectele Comenius (de neuitat întâlnirile de proiect cu elevii și colegii noștri din Italia și Franța, legătura înfiripată tacit și firesc – experiență unică, de neegalat); la inițiativa căreia am refăcut Cabinetul de Limbă Franceză; sub îndrumarea căreia s-a lucrat la Monografiile liceului – la 55 de ani și 60 de ani –; la sfatul căreia am sărbătorit Zilele Francofoniei; exemplul căreia l-am urmat ca profesor, coleg, intelectual. Împreună cu, la inițiativa căreia, încurajată de, sfătuită de ...un singur om: Elena Popoiu.

Am fost o norocoasă !

Mulțumiri!

Prof. Mirela Chicoș

Doamnei diriginte, cu multă admirație

Incertitudinea viitorului te face să-ți întorci de cele mai multe ori inima spre trecut... Gândurile mele se îndreaptă spre școală și dascălii mei, la prima zi de liceu, când la auzul numelui meu, m-am chinuit să nu roșesc... Am reușit să schițez un zâmbet firesc abia în ziua absolvirii. Atunci am primit în dar o carte și câteva rânduri pe care le recitesc cu mare drag, de fiecare dată, în luna mai, la finalul unui ciclu de învățământ:

„Mihaelei, cu sinceră prețuire pentru înțelepciune, hărnicie și echilibru. Toate gândurile mele bune și urarea ca nimic din ce va urma să nu-ți știrbească încrederea în oameni și în triumful binelui.”

Așa îmi scria atunci profesoara mea de franceză, care mi-a fost și dirigintă – și mi-a călăuzit pașii, uneori din umbră, în cei 15 ani de învățământ...

Mă simt ușor împovărată de această misiune, îmi este greu să vorbesc despre un om atât de prezent în viața mea. Îi admir puterea de muncă, voința de nestăvilit, încăpățănarea de a continua, fără vreun semn vizibil de oboseală. Spirit modern ce contrastează cu sobrietatea profesiei, are tact, diplomatie și harul de a fi plăcută din prima clipă. Oamenii pentru care onoarea, cuvântul, demnitatea și conștiința au importanță merită iubiți și prețuiți. Doamna profesoară Elena Popoiu se numără printre aceștia.

Nu pot exista decât cuvinte pline de tandrețe și căldură pentru un om care a renunțat în favoarea mea la un moment dat, fără să ezite, gest cu adevărat rar... Interacțiunea noastră a evoluat în timp, statutului de fostă elevă i s-a adăugat și cel de colaboratoare la anuala revistă francofonă a Academiei Bârlădene...

Cu speranța că voi reuși, la fel ca profesoara și diriginta mea, să nu impun limite, să nu-i opresc pe elevii mei din a căuta, afirm cu toată convingerea că anii nu pot schimba imaginea unui profesor care este iubit și care dăruiește iubire. Și drag de limba franceză, un drag, poate, de neînțeles pentru unii.

Prof. Mihaela Chifani

O MIRARE DE OM: PROFESOR ELENA POPOIU

*„Unde și când m-am ivit în lumină nu știu,
din umbră mă ispitesc singur să cred
că lumea e o cântare.*

*Străin zâmbind, vrăjit suind,
în mijlocul ei mă-mplinesc cu mirare...[...].”*

(Lucian Blaga, *Autobiografie*)

Odată, am fost provocată să răspund la întrebarea: „Care este valoarea umană pe care ai alege-o, dacă ar trebui să faci asta?” Am răspuns: *mirarea*. Să fie oare mirarea filozofică a lui Blaga, misterul existențial, elementul criptic ce rămâne mereu ascuns? Nu știu. Dar mie, această capacitate de a putea fi încă surprinși și de a ne bucura sincer, cu uimire, curiozitate și încântare de lucruri, oameni sau întâmplări, mi se pare esențială; ea exprimă frumusețea însăși și tâlcul existenței umane.

Știu, însă, că există oameni fără vârstă care nu aparțin unei perioade sau unui anumit loc. Ei vin în această lume pentru a

ne aminti că totul are sens și merită trăit doar dacă suntem în armonie cu noi înșine și cu cei de lângă de noi.

Am avut șansa întâlnirii unor astfel de oameni care, doar fiind, m-au învățat, fără să-și propună și aproape fără să știe, cum se „operaționalizează” valorile profund umane în viața de zi cu zi. Cu mare *mirare* revelatoare și recunoștință i-am primit în viața mea.

Doamna Elena Popoiu este un astfel de om. Nu am avut șansa să îmi fie profesor de limba franceză dar mi-a fost și îmi este încă profesor de atât de multe altele.

În primul rând de umanitate! Am învățat de la domnia sa, prin exemplul personal, că modestia și decența sunt apanajul marilor spirite, că oamenii dragi și cei care ne-au „zidit” și ne-au fost far călăuzitor nu pleacă decât dacă-i lăsăm/uităm și n-avem voie să facem asta vreodată, că în bunătate se măsoară frumusețea umană.

În al doilea rând, doamna profesor Elena Popoiu îmi „predă” constant lecția respectului față de oameni și față de profesia aleasă și-mi arată cum „omul sfințește locul”, la fiecare întâlnire de lucru la Academia Bârlădeană, loc plin de căldură și noblețe spirituală care împrumută din spiritul ilustrațiilor predecesori dar și din cel al amfitrioanelor actuale.

Tot de la domnia sa știu că doar atunci când crezi cu adevărat în ceva, merită să te implici, iar atunci s-o faci cu asumare și până la capăt. Sunt, de asemenea, situații în care simțul datoriei și spiritul de colegialitate primează și nici atunci nu poți și nu trebuie să stai deoparte. Așa am văzut că face doamna Elena Popoiu când vine vorba de școala în care a învățat și a fost profesor o viață și pe care încă o iubește până la venerație, și de oamenii care i-au fost în preajmă, colegi de școală sau de catedră, strânși încă laolaltă, cu regularitate, în întâlniri prietenești sau de promoție.

Despre patriotism și loialitate față de locul în care trăiești tot de la doamna profesor Popoiu am învățat, fără prea multe cuvinte. Am înțeles că aceste valori au substanță și capătă sens atunci când sunt trăite, nu declarate. Am înțeles ce înseamnă să fii bun în ceea ce faci, să-ți pese de oameni înainte de reguli, politici și strategii, să-ți onorezi, prin faptă și cuvânt, familia, orașul, firesc, în fiecare zi, fără să obosești.

Eleganța, noblețea spiritului, curajul de a nu face compromisuri cu valori și principii de viață, dragul de oameni și încrederea în frumosul din ei sunt calități care completează portretul doamnei profesor: un reper pentru numeroasele serii de elevi și nu numai, într-o lume și un timp când tocmai de repere avem atât de multă nevoie. Prin tot ceea ce este și ce face, doamna Elena Popoiu este, pentru mine, o sursă constantă de *mirare*, și înseamnă lumină, căldură și delicatețe sufletească, putere, speranța și încrederea că lumea asta mai are o șansă.

Prof. Otilia Vîrvorea

GHEORGHE GHERGHE

DRUMUL SPRE STRĂMOȘI

...Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi
și ce oameni mai erau în părțile noastre...

Ion Creangă

La vremea maturității sau la apusul vieții, cei stabiliți în mijlocul altor comunități, de cele mai multe ori străine de mentalul românesc, din când în când își aduc aminte de vremea copilăriei și de locurile natale. Spre sfârșitul vieții, aceste amintiri devin chinuitoare. Am auzit povestindu-se un fapt real cu un român american, ajuns bătrân și afectat de o boală incurabilă, chinuit de gândurile sfârșitului. Locuind aproape de țărmul unei mări, în fiecare dimineață se apropia de port în căutarea unui vapor românesc: pentru liniștea sufletului, dorea să moară pe pământ românesc...

Spre primii zori ai vieții își îndreaptă gândurile și cei rămași acasă, mai toți românii având rădăcini într-un sat și strămoși într-un cimitir. Tineretul zilelor noastre, când își părăsește satul și țara, pornește cu elan teribilist la vânătoare de iluzii. Mulți ajung suflete frământate, dar nu va recunoaște nimeni. După 150 de ani, gândurile, simțămintele lui Ion Creangă rămân actuale pentru mulți români. *Dragu-mi era satul nostru...! Dragi îmi erau tata și mama, frații și surorile, și băieții satului...dumbrăvele și luncile umbroase, prundul cu știoalenele, țarinele cu holdele, câmpul cu florile și mândrele dealuri... Asemenea dragi-mi erau șezătorile, clăcile, horile și toate petrecerile din sat...!* Nu știu care a fost ultima imagine a milioanele de români care au ales să fie canadieni, englezi, germani, spanioli, italieni... Cunoaștem clipa despărțirii de sat a lui Ion Creangă. Pleca la Iași pentru a ajunge preot. Pierzând din vedere Munții Neamțului, jalea copilului viitor popă a notat tainic și cu durere: *De-acum...și înstrăinarea noastră este hotărâtă.* Într-un sat gorjean de pe valea Ploscăi, afluent al Amărădiei, în ținutul cobilițarilor olteni m-am născut și eu. După terminarea studiilor, m-am stabilit în Țara Moldovei, nu prea departe de satul meu, Bârladul nu este în Canada! Tălpile mele au prins rădăcini aici fiind pământ românesc. Pentru mai multă sevă, picioarele mele se îndreaptă des spre Zăicoi, satul meu, unde cimitirul din deal păstrează oasele generațiilor trecute ale neamului. De cele mai multe ori am poposit în sat la mijlocul lunii august, când se sărbătorește Adormirea Maicii Domnului, Sărbătoare mare pentru creștini, în special pentru români. Adormirea te duce spre veșnicie, nașterea te aduce pe pământ, dar pentru scurt timp. Subconștientul românilor a păstrat crezul dacic, viața fiind o pedeapsă, ce are rostul de a te pregăti pentru ce urmează după ce pornești pe drumul veșniciei. La 15 august, mulți zăicoieni vin cu colaci la cimitir, la mormintele părinților, bunicilor, strămoșilor știuți ori neștiuți, pe care pământul locului îi știe și-i păstrează. Acolo este locul întâlnirii. Dacă moartea îi surprinde pe urmași în apropiere, sufletele se vor găsi repede, fără să rătăcească. Dacă vom ține aproape, nu vom rătăci, ne-a avertizat Simion Bărnuțiu.

Poposesc în satul meu cu două-trei zile înainte de Sărbătoare. O zi este destinată întâlnirii cu lumea cunoscută din sat, pornită deja pe drumul veșniciei. Vizitez toate mormintele, privesc crucile, fotografiile, inscripțiile, îmi răscolesc memoria pentru a-mi aduce aminte de momentele trăite împreună cu cei duși, le promit că ne vom întâlni, mormântul meu nu va fi departe de al lor. Nici nu se poate altfel, toți strămoșii mă așteaptă...

Cine sunt eu dacă aleg Canada sau Germania? Se zice că aș avea un trai mai bun, dar omul se hrănește și prin cuvântul lui Dumnezeu, nu numai cu pâine. Se spune că Dumnezeu pe cine

vrea să-l piardă, îi ia întâi mințile. Suntem astfel martorii unei migrații anarhice, unei plecări pe drumul dispariției, riscăm să ne pierdem neamul. Satul Zăicoi, ca toate satele, s-a înscris pe drumul morții. Este din ce în ce mai pustiu. Sunt foarte puțini, tinerii au plecat, părinții și bunicii s-au mutat în cimitir. Acolo se întâlnesc și-și plâng urmașii rătăciți. Privindu-le mormintele, gândul îmi zboară în trecut. Pe mulți îi văd, cu ochii minții, trecând prin praful drumului, în opinci și cu căciula de oaie pe cap, iarnă sau vară. Parcă văd carele mortuare ce duceau pe vreunul din ei spre locuința veșnică. Liniștea era tulburată numai de glasul preotului la opriri. În vremea copilăriei mele, duminica era o zi specială: valea Ploscăi îmbrăca o haină sacră, clopotele își trimiteau cântecul spre cer, enoriașii se îndreptau spre slujbele din biserică, sfioși, îmbrăcați cu cele mai bune haine. Dimineața, sute de femei invadeau cimitirul cu buchete de flori, lumânări, cățui cu tămâie. Jelitul lor, tulburat numai de dangătul clopotului, se revărsa pe valea Ploscăi. Femeile erau convinse că se întâlnesc cu cei plecați, prin jelit îi anunțau ce se mai întâmpla prin sat. Casa mea fiind foarte aproape de cimitir, în fiecare dimineață de duminică mă trezeam din somn cu cântecul acestui bocet, care deși pe mai multe voci, devenea un vaiet comun. Un vecin al meu, Dumitru Mihăilescu, combatant în Primul Război Mondial, a lăsat descrise momente ale copilăriei lui de la sfârșitul secolului al XIX-lea: „În noaptea de Înviere, am bătut clopotul de la biserică... dar ochii mei urmăreau panorama de jos: sute de lumânări aprinse, un miros de flori de cireș, glasul preotului *Sfinte Dumnezeule și Mergeți la Cer* ajungea până la mine sus, în clopotnița din turla de pe pronaos, unindu-se cu melodia clopotului, apoi răspândirea prin cimitir a femeilor care aprindeau lumânări la morminte, jalea stărnită de bocete, luna plină, stele strălucitoare pe cer, privighetoarea cu cântecul ei armonios...și veți judeca cât de măreață e noaptea Domnului Nostru, Iisus Hristos. Dimineața plecam acasă împărțășit, în timp ce cucul cânta în dealul viilor.”

Momente de acest fel am trăit și eu la Zăicoi. Pentru această trăire sufletească, înălțare spirituală, nu a fost și nici nu va fi nevoie de globalizare, de un trai peste hotare, despărțit de ai tăi de mări și țări. Casa în care m-am născut eu avea fața spre sud. Din tindă am privit, mulți ani, dealurile împădurite din sud, vest și est. Această imagine nu mi-a dispărut niciodată din amintire. Stabilit la Bârlad, am construit o căsuță pe un deal. Din fața casei, privirea mea caută dealul dinspre sud. Departe, se zărește un deal din comuna Grivița, deal golaș, ce pare fără viață, total diferit de imaginea cu care sunt învățați ochii mei. Pentru veșnicie, am construit un mormânt în Cimitirul Eternitatea. De-acolo se vede la răsărit un deal, unde se află un sat, fost pe vremuri proprietatea familiei Roșca Codreanu. Sper ca acest mormânt să fie vizitat, la sărbători, de urmașii mei, cărora le urez să rămână veșnic români și oameni ai Țării. Numai așa voi avea o odihnă liniștită. Voi fi într-un mormânt departe de locul nașterii, dar în pământ românesc. Fiind aproape de momentul despărțirii de viața pământească, meditez des la ultima dorință a Episcopului greco-catolic Ioan Inochentie Micu Klein, dorință consemnată în testamentul său – decesul având loc în străinătate, la Roma – prin care solicita înmormântarea la Blaj, deoarece „numai din pământul Țării tale poți învia cu adevărat.”

NICU APOSTOL

SFÎNȚIREA VECHIULUI LĂCAȘ – BISERICA DE LEMN. CONTEXT ȘI ALTE PRECIZĂRI

Fedești, așezare străveche, bogată prin dovezile arheologice ale existenței sale, până mai înainte de Iisus Hristos, este în prezent un sat care își dăruiește momentele sale de bucurie spirituală, duhovnicească, din ce în ce mai puțin numeroșilor localnici. Nici aici „molima” plecării în bejenie nu a mușcat mai cu milă din trupul satului, odinioară plin de viață. Cu toate acestea, în zilele de sărbătoare, ulițele încă își văd și aud neconținut enoriașii, pășind către biserica lor.

Deși menționată ca datând din secolul al XVII-lea, în înscrisurile preotului Gheorghe Arsene („Din sinodic: în 1630 clădită din nou, în 1654 sfințită, în 1804 clădită din nou, în 1891 reparată radical”), biserica veche, având hramul Nașterea Maicii Domnului, este atestată documentar la 1804. Creșterea satului aducea mereu mai mulți credincioși la rugăciune, iar biserica din lemn devenea neîncăpătoare.

Proiectul ridicării unui edificiu nou nu mai putea fi evitat. Anii construcției bisericii noi au fost însă nu doar perioada investiției materiale și în muncă a comunității din Fedești. 1937–1946 au fost ani teribili în necazuri, cu război, sărăcie, foame și cutremur. Cutremurul din 10 noiembrie 1940 găsea clădirea ridicată în bună măsură, dar îi pune la pământ turla clopotniței și cauza distrugerii zidurilor neîntărite încă. Au existat din fericire oameni de care a fost nevoie pentru ca dificultățile să nu poată întoarce din drum gândul cu care porniseră. Având în fața altarului pe preotul Gheorghe Arsene, cu implicarea directorului școlii, Dumitru Ciobanu, președinte al Comitetului pentru construcție, fedeștenii au trăit, câțiva ani mai târziu, bucuria sfințirii edificiului nou. Tot într-un 10 noiembrie, fericit de data aceasta, al lui 1946, în prezența Preasfințitului Grigorie Leu, episcopul de atunci al Hușilor, satul Fedești își primea răsplata trudei și sacrificiului său. Arhiva școlii păstrează textul care prezintă cu nume și detalii acea zi memorabilă. Nefericit, perioada comunistă nu a permis unor asemenea evenimente să se întâmple. Au trecut însă destui ani și după decembrie '89, până când comunitatea și biserica ei și-au redescoperit ritmul funcționării lor. Descoperim acum și alte date, demne de consemnat într-o pagină a împlinirilor unei comunități. Între 2009–2012, vechiul lăcaș de rugăciune, biserica veche, a beneficiat și acesta de lucrări ample de recondiționare. Sub îngrijirea parohului de atunci, pr. Marius Neștian, a fost înlocuită structura din lemn, grav deteriorată de trecerea timpului și de intemperii, a bisericii și clopotniței, păstrându-se cu rigoare structura și amprenta originale. Credem că termenul „demolată”, folosit la un moment dat, nu

este unul conform cu realitatea. De asemenea, tot în timpul și sub grija aceluiași vrednic părinte, clădirea bisericii mari primea lucrările de consolidare, în partea sa exterioară (foto).

2012 a fost anul când comunitatea din Fedești a primit un alt dar neprețuit. Rod al ideii inițiale de a scrie și publica un text cu date istorice importante despre sat, în final o lucrare amplă, un studiu monografic a fost publicat sub semnătura profesorului Gheorghe Gherghe și a învățătorului, fiu al satului, Nicu Apostol. Prezența istoricului Gheorghe Gherghe la Fedești nu a fost una oarecare. O colaborare și o prietenie, care au durat ani, s-au concretizat în multiple proiecte și produse cu caracter cultural, educativ, inclusiv prin publicarea de articole și studii monografice. Lansarea cărții monografice „Fedești. Oameni și locuri” a fost o manifestare științifică și culturală unică, prin conținut și asistență. Evident, între prestigioși invitați participanți, nu putea lipsi Academia Bârlădeană, prin doamna prof. dr. Elena Monu, poetul Simion Bogdănescu și ceilalți prieteni și colaboratori. O arhivă de fotografii și filme sunt mărturie.

Publicarea cărții nu a fost singurul pretext important pentru „mobilizare”. Tocmai în acel an, 2012, școala din Fedești își împlinea centenarul existenței. Școala a fost atunci, timp de două zile (3 și 4 noiembrie), lăcașul emoției, al dorinței de cunoaștere, de redescoperire și înțelegere a destinului micii comunități din comuna Șuletea. Oficialități, oameni de cultură, istorici, scriitori, poeți, fii ai satului au fost oaspeții școlii și ai satului, în cele două zile ale „week-end-ului cultural de la Fedești”, după cum au fost prezentate de Radio România în reportajele realizate atunci. Iar biserica, prin prezența în cadrul activităților a părintelui Marius Neștian și a grupului vocal, era din nou parte din viața școlii, la fel cum și școala era parte din biserică. Până în 2016 și mai târziu, multe și frumoase au fost rezultatele „frăției” lor. Trecerea anilor a arătat că oameni vrednici, capabili să-și sfințească locul, există. Fedești nu a fost nici el lipsit de șansă. În ideea „neuitării” pildei ctitorilor locali, la 70 de ani trecuți de la sfințirea bisericii noi, în 8 septembrie 2016 (zi de hram la Fedești), a avut loc un eveniment memorabil. În cadrul acestuia, sătenii au asistat la dezvelirea unui frumos Monument al eroilor, dăruit satului de fiii regretatului Petru Ujeuca. Era o primă împlinire importantă a tânărului și vrednicului părinte, preotul Ioan Agarici, după recenta instalare la Fedești. Sprijinul moral și material, necondiționat, substanțial, din partea prietenului nostru și al satului Fedești,

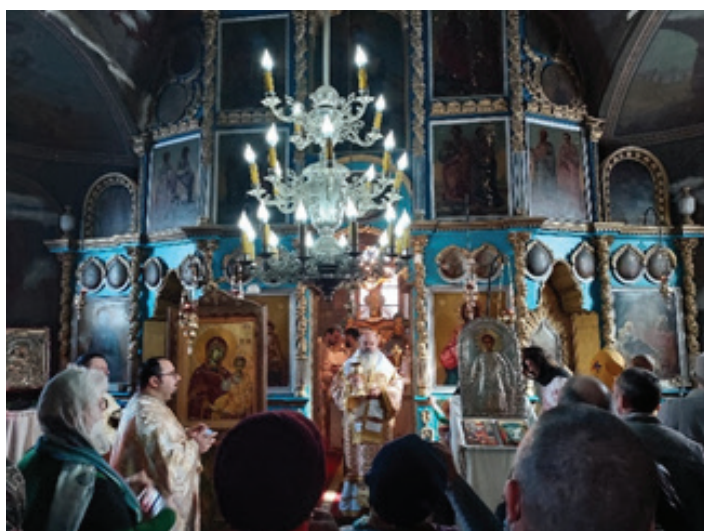
inginerul Virgil Arsene, nepotul de unchi al preotului-ctitor George Arsene, este cu neputință să nu fie amintit și laudat.

În asemenea împrejurări, alte momente remarcabile au fost puse la cale, în anii care au urmat. Nu le putem aminti pe toate aici. De la 1946, trecuseră 85 de ani până când o altă înaltă față bisericească să slujească, din nou, la Fedești. La 17 ianuarie 2021, mult îndrăgitul, Preasfințitul Ignatie, Episcop al Hușilor, onorează comunitatea, conducând o frumoasă ceremonie religioasă, în fruntea unui numeros sobor preoțesc. Incinta a fost neîncăpătoare pentru credincioșii prezenți. A binecuvântat cu acel prilej lucrările de reparații ale bisericii, care urmau să demareze chiar a doua zi. A fost de bun augur! În prezent, clădirea este din nou robustă, pregătită pentru lucrările de pictură, care sperăm să înceapă curând.

În anii ultimului deceniu, alte evenimente, momente remarcabile au continuat să se întâmple, har Domnului și celor care s-au învrednicit să ajute la împlinirea lor! Ultimul dintre acestea a fost organizat de părintele preot paroh Ioan Agarici, cu binecuvântarea și prezența Preasfințitului părinte Ignatie. A fost o frumoasă ceremonie de sfințire a bisericii vechi, despre destinul căreia am relatat anterior. În 3 aprilie 2022, într-o dimineață foarte rece, incinta micului lăcaș de rugăciune al bisericii vechi, spațiile din jurul său, drumurile

din zonă și intersecția din fața clopotniței s-au umplut cu sute de credincioși din sat și din satele din zonă. Prezența anunțată a Preasfinției Sale Ignatie, Episcopul Hușilor, era motivul. Orelor oficerii Sfintei slujbe de sfințire s-au scurs prea repede. Am ascultat și trăit cu toții, intens, fiecare dintre momentele, dintre cuvintele de duh și învățătură, predicate generos, ducând la casele noastre bucuria lor. Biserica are de acum, după cel al Nașterii Maicii Domnului, un al doilea hram, al Sfântului Ioan Scărarul. În momentele protocolare din finalul evenimentului, distribuirea cărții autobiografice, „Refugiul memoriei. O poveste din comunism”, autor Petru Ujeuca, neprevăzută, a fost primită cu mult interes de către cei prezenți. Fiii, domnii Dan și Florin Ujeucă, au trăit intens momentul bucuriei înmânării volumelor, în memoria regretatului tată. Fedeștenii și evenimentul sfințirii Bisericii vechi au avut onoarea și a participării unor personalități de seamă, oficialități, invitați. Din partea Academiei Bârlădene, doamna prof. dr. Elena Monu a fost prezentă. Cu siguranță, frumosul buchet și felicitările Preasfinției Sale Ignatie au rămas și acestea între amintirile plăcute ale dimineții reci de primăvară, caldă prin cuvinte și emoție, la Fedești.

Fedești, 3 aprilie 2022.

Imagini de la eveniment. În centrul fotografiei 4: Elena Monu și Dumitru Buzatu, președintele Consiliului Județean Vaslui.

GHIȚĂ CRISTIAN

RADIOGRAFIA UNUI SAT VASLUIAN - VUTCANI

Vasluiul, considerat unul din cele mai sărace județe din țară, deține, paradoxal, o mare bogăție tradițională și spirituală. Se păstrează nealterate obiceiuri și tradiții laice și religioase cultivate și de generațiile actuale prin manifestări folclorice, cu ocazia sărbătorilor creștine și a celor legate de anotimpuri. Prin inițiativa unor sufletești și cu sprijinul autorităților locale și al Centrului Cultural Județean – unde un mare rol l-a avut regretatul profesor Dan Ravaru – au fost materializate muzee etnografice în mai multe localități rurale: Pogonești, inițiator, învățătorul Dumitru Andrei, Munteni de Sus, fondator Dana Adam, Berezeni, Arsura, Pădureni.

Viața religioasă și patrimoniul creștin-ortodox sunt reprezentate de peste 100 de biserici originale din lemn, de Biserica *Sf. Ioan* din Vaslui, ctitorită de Ștefan cel Mare în 1490, de Catedrala Episcopală *Sf. Apostoli Petru și Pavel*, ctitorită în 1494, la care se adaugă și alte mănăstiri sau așezăminte monahale la: Florești, Moreni, Gârceni, Bujoreni, Pârvești, Grăjdeni etc.

Personalități marcante ale vieții sociale, culturale, politice și religioase își au originea pe meleagurile vasluiene: Dimitrie Cantemir (1673–1723), domn al Moldovei între 1710–1711, Veniamin Costachi (1768–1846), mitropolit al Moldovei, Mihail Kogălniceanu (1817–1891), Prim Ministru și sfetnic al Domnitorului Alexandru Ioan Cuza (1859–1866), născut la Bârlad în 1820, Manolache Costache Epureanu, Prim Ministru al României între 1870–1876, și Gheorghe Gheorghiu-Dej, lider al României din 1945 până în 1965.

Evenimente istorice de prim rang care au rămas în memoria și istoria poporului român, cum a fost lupta de la Podul Înalt din 10 ianuarie 1475, în care Ștefan cel Mare, cu 40.000 de ostași, a învins cea mai puternică armată a vremii de 120.000 de turci, au immortalizat Vasluiul ca și pe eroul de la Plevna, Peneș Curcanul, nemurit de bardul de la Mircești, Vasile Alecsandri.

Personalități de talie, precum : Emil Racoviță (1868–1947), savant, fondatorul Speologiei, Constantin Tănase, permanentizat prin Festivalul de Umor de la Vaslui. N.N. Tonitza, pictor, Marcel Guguianu, sculptor, Alexandru Giugaru, actor, Alexandru Vlahuță, scriitor, Victor Ion Popa, scriitor, Ștefan Procopiu, fizician, Andreea Răducan, gimnastă și alții.

Este datoria contemporanilor să valorifice în studii monografice tot ceea ce s-a păstrat de-a lungul timpului material și spiritual. Un astfel de demers a întreprins și profesorul Ion Diaconu prin lucrarea sa, *Vutcani – Despre cultură și civilizație. Oameni, locuri, fapte*, Editura, Sitech, Craiova, 2020. Avizată, inițial, de profesorul universitar doctor Mircea Ciobotaru, prima ediție, din 2004, este revăzută și adăugită cu noi date descoperite ulterior sau publicate în Revista *Vutcani*, pe care tot dânsul o editează.

Definind termenul de *cultură* ca fiind totalitatea valorilor materiale și spirituale realizate la un moment dat, iar *civilizația* ca nivel de dezvoltare materială și spirituală a societății într-o anumită epocă, cele două noțiuni sunt abordate în contextul local și justificate cu faptele și oamenii care au marcat aceste meleaguri.

Structurată pe mai multe părți și capitole, lucrarea se vrea o radiografie a trecutului și prezentului sub toate aspectele: social, economic, politic, cultural, religios, etnografic și folcloric. Pasionat de studii aprofundate de biologie, arheologie și

etnografie, Ion Diaconu face pentru cititorii săi o trecere în revistă a evoluției speciei umane, de la apariție și până în zilele noastre, definind perioadele istorice cu toate caracteristicile specifice. Ca un autodidact care se respectă, prezintă cititorilor avizați epocile istorice așa cum s-au concretizat în plan local și zonal, făcând trimiteri la surse autorizate, cercetări locale și naționale.

Reflectând structura clasică a unei monografii, autorul descrie mediul geografic, localizând satul și împrejurimile pe care le prezintă sub impulsul impresiilor personale generate de natura înconjurătoare și atmosfera anotimpurilor. Trece în revistă toate aspectele geomorfologice, dar și clima, apele, procesele de degradare a solurilor în condițiile în care nu se mai lucrează pământul și se taie pădurile.

Cercetând arhivele și izvoarele istorice, atât cât a putut, autorul reconstituie mersul proprietății pe teritoriul comunei dar și colateral cu celelalte sate și moșii cu care răzeșii autohtoni au avut relații. Aflate în calea tuturor răutăților, zona și populația ei au fost afectate permanent, dar în ciuda tuturor au rămas ca un stejar în furtună asigurând continuitatea tradițiilor, meșteșugurilor și credinței strămoșești.

Evenimentele istorice, sociale și culturale sunt prezentate cronologic, pe bază de documente sau mărturii culese în timp, de la supraviețuitori și martori ai faptelor petrecute.

Rămasă în mentalul popular, epoca domniei lui Alexandru Ioan Cuza s-a concretizat în împrăștierea celor cu pământ puțin, în dauna marilor latifundiați, fapt pentru care țărani nu l-au uitat niciodată și l-au venerat permanent.

După Unirea Principatelor, Unire visată și realizată de moldoveni și munteni de același neam de români de viță veche, aceștia au participat cu entuziasm la Războiul de Independență, conștienți că vor scăpa de jugul turcesc care ne-a sugrumat nejustificat secole de-a rândul. Cu ciudă și cu mânie au participat și cei din Vutcani și satele componente, aducându-și obolul pe altarul patriei. La fel s-a întâmplat și în Primul și al Doilea Război Mondial, idealul fiind eliberarea țării de cotropitori și obținerea de pământ pentru familii.

Foametea din 1946 este reflectată documentat cu mărturii autentice consemnate în mai multe pagini. Și cum nu era de ajuns, a venit și colectivizarea, prin care țăranilor, care au luptat pentru pământul ce le asigura existența și demnitatea, le-a fost luat pământul împreună cu mijloacele de producție (car, boi, plug, cotigă) făcându-i *lumpenproletari* având numai forța de muncă, brațele.

Și cum istoria se repetă, a trebuit ca după 1989 să revină capitalismul, să se distrugă toată economia realizată cu sacrificii, iar toată forța de muncă de înaltă calificare să fie preluată de țările dezvoltate, iar nouă să ni se aducă *moluri*, să devenim societate de consum a unor gunoaie toxice, pline de E-uri și să nu mai producem decât gunoaie, fiind o colonie.

Apreciem în mod deosebit atât erudiția autorului, efortul de a prezenta cititorului cât mai multe informații, patriotismul local cât și verticalitatea, poziția realistă față de evenimente și activitatea politică, prin reprezentanți asociați din interes în partide, ce nu sunt decât asistați sociali, nu produc nimic, ci trăiesc, parazitar, pe spatele populației, exploatând inconștiența acestora

ST. HORĂȚIU

ION C. ANTONOVICI – O PERSONALITATE A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI TUTOVEAN

La începutul carierei mele de profesor, am cunoscut o învățătoare de altădată, care absolvise Școala Normală în perioada interbelică. Nu știu prin ce miracol (sic) reușea ca elevii ei, la terminarea ciclului primar, să fie în stare, *in corpore*, să scrie ortografic foarte corect, într-o caligrafie perfectă, să socotească folosind cele patru operațiuni ale aritmeticii fără greș. Astăzi am întâlnit absolvenți de liceu care încă nu stăpânesc tabla înmulțirii! Așadar, este o datorie a mea să o amintesc aici pe învățătoarea Silvia Sava, din Câmpulung Moldovenesc (fostă soție a lui Dragoș Vicol, autor a 40 de cărți din care s-a ales praful și pulberea). Avea acea prestanță, ajutată și de un fizic fericit, care ne aduce aminte că Învățătorul reprezenta un model în comunitate. Era corectă, fără părtinire, indulgentă dar severă, curajoasă în fața degringoladei comuniste.

Cred că un astfel de învățător – institutor a fost și bărlădeanul Ion C. Antonovici. Nu am nicio relatare despre activitatea sa la catedră, dar am pe masă una dintre cărțile sale: *Probleme școlare*, apărută în 1935, la TIP. C.D. Lupașcu, Bârlad, p. 135. Tatăl meu l-a cunoscut și a primit opul de la el cu o dedicație în cerneală roșie: *D-lui Horia Stamatin, în amintirea vizitei pe care mi-a făcut-o aducându-mi, în amintirea tatălui d-sale, clipe foarte plăcute, I.C. Antonovici, 17 ian. 1970*. Tatăl meu, pe lângă că-i admira verva spirituală, era încântat și de fizicul său care la o vârstă destul de înaintată arăta foarte bine, s-a dus la cele veșnice la vârsta 101 ani, în 1981. Un secret al „tinereții” sale pe care i l-a destăinuit era acela că se freca cu felii de bostan pe corp. Cartea adună un număr de 74 de articole scrise de-a lungul unui deceniu, 1924–1934 (fiecare articol poartă dedesubt data scrierii lui). De regulă, ele se întind pe două, trei pagini. O astfel de apariție editorială este o oglindă, o cronică a frământărilor și temerilor, a realizărilor și așteptărilor învățământului dintr-o anumită perioadă. Lectura acestor comentarii ar putea urmări două aspecte: unul, care era starea învățământului în vremea respectivă, cu bune și rele, desigur, văzută de un fruntaș al lui, așa cum a fost Ion C. Antonovici, și doi, ce tare au mai rezistat în timp, până-n zilele noastre.

În *Prefață*, autorul ne informează că articolele au fost publicate „în cea mai mare parte, în ziarul «Neamul Românesc», al dlui profesor N. Iorga și în mică parte, în revista «Îndrumări Pedagogice», din Bârlad, din al cărei comitet de redacție am cinstea să fac parte”. În continuare, ne mărturisește sumativ că ele privesc școala și, mai ales, învățătorul pe care l-a pus pe primul plan al preocupărilor sale: „l-am privit mai ales din punctul de vedere al îndeplinirii misiunii sale, al pregătirii sale, al rolului său în mișcarea culturală și economică, al relațiilor sale cu preotul și ceilalți slujbași, al manifestărilor sale sociale și politice etc.” Și așa este! Multe dintre intervențiile sale revuistice fac un portret cât mai exhaustiv al învățătorului. Este surprins în cele mai mici detalii: de la însemnătatea lui în lumea rurală, până la necazurile sale, supus politicianismului, cu o bază materială didactică precară, condiții vitrege de trai, fără asistență medicală, un salariu descurajant. Deși în perioada respectivă avea un salariu mulțumitor, de 5000 de lei în comparație cu al unui profesor de liceu de 8 000 lei, pe când un muncitor avea 2 300 lei. În plus, învățătorilor li se oferea o locuință, iar în zona rurală, jumătate de ha de pământ. Trebuie de menționat că la acea vreme, bugetul destinat educației, Ministerului Instrucțiunii Publice, era al doilea după Ministerul Apărării, el varia între 12% și 16% din cheltuielile publice. Foarte generos!

Articolul de debut, *Învățătorul*, este o pledoarie pentru menirea de „luminator al satelor”: „O făclie cât de mică, aprinsă în bezna de

întuneric a satului, prețuiește cât cea mai mare biruință pe câmpul de luptă contra dușmanilor.” Ca în orice activitate care implică munca cu umanul, este nevoie de „chemare”, în ciuda „dificultăților economice, politice, culturale ale țării.” Fiind un spirit în continuă cercetare, I.C. Antonovici pedalează pe pregătirea învățătorului, „care merită cea mai mare atențiune din partea celor care au în mâinile lor destinele statului și ale neamului.” Consideră că aceasta „trebuie să fie în spiritul timpului” fiindcă „Vremurile de astăzi și cele ce vor urma nu vor mai îngădui învățătorului să se mărginească la ce i-au putut da cei 7 ani de Școală Normală”. Un aspect reiterat și astăzi, dar prea puțin luat

în seamă. Având în vedere importanța sa în comunitate, autorul îl îndeamnă la o implicare cât mai cuprinzătoare: „nu mai este admisibil ca învățătorul să se mărginească numai la activitatea în școală, ci să fie misionarul, propagandistul cultural în locul unde se găsește”. Este în rezonanță totală cu marele reformator Spiru Haret! Societatea interbelică încerca să se adapteze la noile date în sistemul de învățământ: „La sat, învățătorul nu este doar cel care învață copiii să scrie și să citească, el trebuie să educe continuu, învățătorul trebuia să educe și pe țăranul adult, să îi ofere cunoștințe aritmetice, în ideea că învățând să socotească nu mai putea fi înșelat de arendaș, învățând să citească va cunoaște și textul învoielilor agricole”. Același aspect îl observă și Nicolae

Manolescu, critic literar: „E un pic naivă, dacă vrei, școala interbelică. Dar este deosebită față de cea de acum, dintr-un punct de vedere care mi se pare esențial: ea era bazată pe disciplinele formatoare. Nu pe specialități!” Apoi să nu uităm că cine reușea să obțină bacalaureatul era un om ca și făcut, cu diverse oportunități. Iată relatarea unui absolvent: „Am dat un Bacalaureat pe care n-am să-l uit toată viața! Șapte obiecte și numai profesori străini, nimeni din școală! Nimeni, nimeni! Am dat Bacalaureatul în sala de sport de la «Oltea»; pe scenă era comisia, iar sala era plină de părinți sau de cine voia să asiste; era public. Toată comisia era acolo și mergeai pe bandă rulantă. Începeai dintr-un capăt, te asculta primul profesor, și mergeai la următorul, și mergeai așa până ce terminai! Scris se dădea numai la română și matematică, celelalte erau orale. Profesorii erau din țară, dar erau cei mai buni pentru că veneau la un liceu de elită, iar președintele era un profesor universitar din Iași”. Calitățile integratoare ale învățătorilor trebuie dovedite nu numai în timpul orelor de clasă: „Nu mă gândesc atât la chipul cum își vor face materia – deși și acesta este un lucru foarte important – cât mai ales la chipul cum vor putea insufla elevilor acele dispoziții sufletești, inerente unui învățător: iubirea de carieră, punctualitate, modestie, iubirea de adevăr, neastâmpărul cercetării, entuziasmul și jertfirea de sine”. Continuă și aplică tușe ferme portretului: „Este știut că, dacă învățătorul va intra în clasă nepregătit, cu silă și fără să controleze ce a putut prinde din lecțiune fiecare elev în parte, fără a face numeroase aplicațiuni asupra celor învățate și fără ca să fie totdeauna gata a primi vizita organelor de control, școala nu va fi decât o parodie”. Cu o doză bună de ironie, atrage atenția că „superioritatea unei școli nu stă în zidurile ei mari, în ferestrele ei largi, oricât ar fi de măreț un local de școală, pulsul, viața le dă tot învățătorul. Numai calitatea acestuia, personalitatea lui dau adevărata valoare a unei școli.” În articolul *Greșeli neobservate* evidențiază unele scăpări pe care un învățător ar trebui să le evite. Ele se întind de la aranjarea elevilor în bănci, notarea elevilor, pedepsele, educațiunea ochiului, adică comportamentul, ticurile, gesturile, puterea exemplului, până la relația cu autoritățile publice: „Să păstreze cele mai bune raporturi cu toți slujbașii statului” și,

mai ales, îi îndemna „să se ferească de a intra în gâlcevile dintre funcționari”.

Ca fost revizor școlar, un timp, I. C. Antonovici a acumulat experiență, fapt ce i-a permis să abordeze o gamă largă de probleme cu observații dintre cele mai pertinente. Numai din titlurile articolelor ne putem face o idee despre complexitatea și multitudinea lor, ele sunt semnalizate și luate în discuție cu mult aplomb, de unde se vede că era familiarizat cu tot ce mișcă în învățământul, cel puțin, primar: *Organele de control, Numirea de directori, Cum se răsplătesc dascălii merituosi, Directori de carton* („recrutați din cluburile politice”), *Babilonie școlară* (favoritismul a devenit dogmă), *Școala bătută de nevoi, Din lipsurile învățământului, Către o nouă reformă a învățământului* („numirea directorilor, prin alegere de către corpul didactic al școalelor”), *Școala care ne trebuie, Examenul de definitivat, O alegere între dascăli, Cărțile școlare, Lipsa de învățători, Asociația învățătorilor, Corpul didactic și greva, Devotamentul pentru școală, Școala care ne trebuie, Înzdrăvenirea morală, Eliminarea politicii din școală, Obligatorietatea învățământului* (iluzorie, nu prin amenzi se rezolvă), *Ora* (în cinci etape, despre gradarea efortului intelectual al elevului) etc. Ne vom opri numai la câteva aspecte care mai sunt încă de actualitate. I.C.Antonovici mărturisește ca pe un *credo* că: „am păstrat cea mai severă obiectivitate și am adus totdeauna un suflu de idealism căci era vorba de școala poporului, căreia am înțeles să-i închin toată viața cu iubire și devotament”. În articolul *Controlul învățământului*, vine cu o idee cât se poate de modernă. El consideră că: „Un control bun e asemenea unei ploii ce scaldă semănăturile și le împuternicește ca să dea rod însutit”. Relația dintre inspector și învățător trebuie să fie una de colegialitate și de ajutor reciproc: „Niciodată un control care să privească de sus pe învățător și să-l lipsească de sprijin și încurajare”. Inspectorii trebuie să arate „întotdeauna bunăvoință și prietenie față de învățător [...] care numai în acest caz va primi bucurii îndemnurilor și nu va pune la îndoială capacitatea și intențiunile celui ce controlează.” Susține pe drept cuvânt că: „Școala în care învățătorul va fi totdeauna la datorie și va aștepta în orice clipă pe revizor sau inspector, va fi totdeauna o școală vie, o școală de acțiune”.

Într-un lung articol, *Cărțile școlare*, în trei părți, din 24 mai 1924, are o atitudine foarte critică la adresa manualelor școlare. Pentru autor: „Cărțile școlare, așa cum sunt alcătuite astăzi, nu sunt nici pe departe acelea ce ar trebui să fie: un tezaur intelectual, ușor asimilabil, complet și atrăgător pentru copii. Ele sunt – cu puține excepții numai – o îngrămădire, fără o concepție superioară, a unui material expus într-o limbă încălțită, pe o hârtie vântată la față, cu o literă nepotrivită și cu gravuri ce seamănă mai mult cu niște caricaturi”. În ceea ce privește pe făcătorii acestor manuale, susține că „mai toți sunt revizori, inspectori și inspectori generali” și nu comit altceva decât o plagiare a vechilor manuale. În această situație, dascălii se află într-o postură foarte incomodă: „își torturează copiii și se torturează și pe ei în predarea lecțiilor, făcând eforturi mari pentru a schimba textul păsăresc al bucății din carte, pe înțelesul și pe limba copiilor. Rezumând o bucată de cetire, narațiune ori descriere, ai impresia că sunt traduceri din altă limbă.” Pentru remediere, pledează pentru „susținerea unui concurs pentru autorii de cărți”. Apoi de vină sunt și editurile care „tipăresc orice numai să le iasă un profit”. „Etatizarea cărților școlare” e supusă la rândul ei „politicianismului, care a spurcat totul, în țara aceasta, a spurcat și această delicată chestiune a învățământului.” Comisiile de cercetare a cărților „sunt numai niște birouri de înregistrare. Manualul continuă a fi mai departe un obiect de speculă, în mâna atâtor oameni care au transformat școala în tarabă. O cauză că avem cărți proaste este că se propun ministerului spre aprobare cărți fără o minuțioasă și competentă cercetare. Greșeala cea mare e de a da pe mâna școlarului, cărți nu numai neatrăgătoare și cu greșeli de neiertat, da chiar și cu neadevăruri”. Autorii cât și comisiile de evaluare „cred

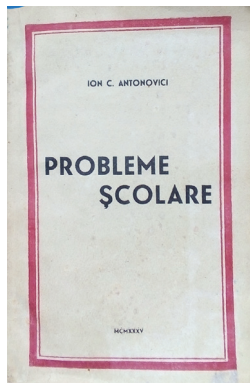
că prin gâdilirea amorului propriu, prin neadevăruri și exagerări, se poate cultiva patriotismul! Eroare, profundă eroare!” Și vine cu un exemplu, luat din manualul de Geografie, unde într-un sat din Moldova se vorbește despre portul popular, purtat de săteni cu mare mândrie. Fals, fiindcă în satul respectiv de multă vreme dispăruseră hainele tradiționale. În schimb, laudă „cartea de cl. a II-a a dlui Cezar Petrescu” pentru că „Limba perfectă e o muzică ce-ți încântă sufletul” și nu se sfiește să-și împărtășească emoția: „Citesc cu glas tare, ca să audă și librarul. La urmă ne uităm unul la altul. Amândoi aveam ochii în lacrimi. Simțiserăm, sufletele noastre vibraseră puternic. Ne vedeam copii.” Aceleași aprecieri le are și față de mai puțin cunoscutul, astăzi, N. Batzaria.

De-a lungul acestui florilegiu de articole, I.C. Antonovici a avut un permanent cal de bătaie: politica și politicienii. În mai toate articolele, critică vehement amestecul politicului în învățământ. După opinia sa tranșantă: „politica a pervertit sufletul școlii, pe învățător, și tot ea este aceea care nu dă școlii nici o altă posibilitate să-și îndeplinească rolul ei social și național așa de însemnat.” Nu i-a cruțat pe „oamenii politici, ale căror interese totdeauna s-au bătut cap în cap cu cele ale școlii”. Revizorii și inspectorii de cele mai multe ori „sunt creațiunile cluburilor politice, pentru a fi ținuți să facă mai mult politică decât școală”. Mulți dintre învățători sunt implicați în politică, neglijând elevii, astfel că: „Politicianismul a deschis o gravă criză morală în școală”. Linșajul politic a pătruns în cele mai stringente cerințe: „N-a rămas nevoie dascălească care să nu fie speculată politicește. Are dascălul nevoie de o detașare, transferare, de trecut un examen, este solicitat mai întâi să se înscrie în partid”. Un atac direct la independența lor, când se referă la salarizare sau la gradația de merit (un spor de 25 la sută din salariu!): „Nu cumva gradația de merit se va transforma în gradație de merit ... politic? Nu cumva «merituoșii» de azi vor fi tot «răsplățiții» de ieri?” Nici invocata scuză: „Cine să facă politică? ... Cărciumarii?” nu-l convinge pe autor.

Cum înțelege statul să soluționeze lipsa de învățători, deși în alt articol deplângea faptul că o mie de absolvenți normaliști au rămas neîncadrați? Din discuțiile cu profesorii de la Școala Normală din Bârlad, i s-a spus că din an în an elevii „lasă de dorit în ceea ce privește gradul de dezvoltare al instrucției lor, profesorii aruncă vina pe școala primară”. Nu o vede decât ca pe o „jicnire adresată dascălimii”. Consideră că țăranul „vrea ca copilul să învețe carte, dar să și-l ajute la treburile gospodăriei”. O cauză ar fi, iarăși, partea materială: „În general, sătenii, care au copii buni, fug de școlile normale, pentru că au pipăit destul de bine pulsul vieții dascălului lor din sat. L-au văzut totdeauna goluț și cu o leafă ce nu-i ajunge” pentru nevoile cotidiene. Drept urmare, „Elevii cei mai buni se îndreaptă spre licee, seminarii, școli militare. La școlile normale nu mai sunt înlesnirile de altă dată, taxele s-au mărit considerabil, alimente de acasă trebuie să aducă”. Statul „a înmulțit numărul școlilor normale, dar e condamnabilă ușurința de a nu se gândi și la calitatea lor!”

De marele savant Nicolae Iorga îl leagă o lungă prietenie, sub tutela căreia a stat 30 de ani. Referirile la personalitățile implicate și responsabile de învățământul românesc, precum Spiru Haret, Ion Creangă, Dimitrie Gusti, Petre Andrei, filosof, Dr. C. Angelescu, ministru, dar și Stroe Belloescu, I. Simionescu, Costăchescu, profesorul Nisipeanu, „sufletul mișcării sindicaliste”, vin ca suport pentru afirmațiile sale. Un omagiu patetic este închinat lui Ion Popescu, întemeietorul Școlii Normale din Bârlad.

Terminând lectura acestor articole despre învățământ, cu multitudinea lor de fațete, și aflându-te sub impresia lor imediată, gândul te poartă la etimologia verbului *a învăța* (*a transmite cuiva, sistematic, cunoștințe și deprinderi dintr-un domeniu oarecare; a iniția pe cineva într-o meserie, știință, artă*), care vine din latinescul: *invitiare* <*vitium* – viciu. Frumos și de folos „viciu” vom rosti ca drept concluzie!

ELENA PETRIMAN

CONSTANTIN FILIPESCU (1878-1947)

Puțini sunt cei care știu că inginerul agronom Constantin Filipescu a fost și editor, dar și publicist, iar într-o vreme, chiar președinte al Sindicatului Ziariștilor Profesioniști din România. S-a născut în anul 1878 (după alte surse, în 1879), în comuna Burdusaci, fostul raion Tecuci (astăzi, sat component al comunei Răchitoasa, județul Bacău), din părinții Savasta și Gheorghe Filipescu.

Numele de Filipescu stăruie și astăzi în satul Burdusaci, dar așa, ca o amintire, una care uneori poate provoca reale confuzii. Filipeștii, deși proveniți din două familii fără legătură de rudenie, au fost oameni cu stare și dragoste de carte. Din ramura lui Constantin Filipescu descinde Teodora Filipescu, căsătorită Imbrea. A terminat școala primară și gimnazială în Burdusaci. Azi pensionară, o viață întreagă Teodora Filipescu a fost profesoară de limba română în municipiul Bacău.

Din cealaltă ramură a Filipeștilor amintim pe Tatiana Filipescu, profesoară de biologie în Iași, căsătorită cu profesorul de matematică Borș. După pensionare, soții Borș s-au retras la Podul Turcului, județul Bacău, unde au și sfârșit din viață, pe rând. Fratele Tatiane, Puiu Filipescu, s-a stins și el din viață de tânăr. A fost profesor dr. de limba română al Colegiului Național „C. Negruzzi”. Cu o vastă cultură, înzestrat cu un real talent pedagogic, a fost unul dintre cei mai iubiți și respectați profesori din Iași în perioada comunistă. Familia din care și eu mă trag ar fi avut legături de rudenie, prin alianță, cu ambele ramuri ale Filipeștilor. O soră a bunicului meu, Sevasta Petriman, a devenit Filipescu, prin căsătorie.

Curios este că, la recensământul din anii 1772-1774, nu exista numele de Filipescu în Oprișeștii de Jos, devenit Burdusaci de mai târziu, ceea ce dovedește că Filipeștii s-au stabilit mai târziu în Burdusaci. Nici pe listele alegătorilor lui Cuza nu am găsit vreun nume de Filipescu din Burdusaci sau Oprișești.

Răzeși bine înstăriți, aplecați spre învățătură, Filipeștii s-au preocupat îndeaproape de educația copiilor, dovadă că descendenții lor au ajuns nume de răsunset în România: Constantin Filipescu, Miltiade Filipescu, Puiu Filipescu.

Personalitate cu multiple calități, Constantin Filipescu a urcat pe scara valorică, de la simplu profesor de liceu, până la inspector și director general în Ministerul Agriculturii. A fost, pe rând: profesor de liceu agronomic, ofițer în rezervă (cu grad de căpitan) participant activ la Primul Război Mondial, inginer agronom, scriitor și publicist, editor de carte (deținător al Editurii „Pagini agrare și sociale”), enciclopedist, președinte al Sindicatului Ziariștilor Profesioniști, director general în Ministerul Agriculturii, funcție din care s-a pensionat în 1945.

Cronologic, Constantin Filipescu a terminat, la 10 ani, școala primară în Burdusaci. Plecat de copil din satul natal, a devenit omul despre care presa afirmă că „a făcut istorie”. Și chiar a făcut! Urmează școala gimnazială și liceală în Tecuci, iar în anul 1898 se înscrie la Școala Centrală de Agricultură

„Herăstrău” București, pe care o absolvă în 1902, cu rezultate deosebite. Alege să predea ca profesor la Liceul Agricol din comuna Armășești, județul Ialomița. Un an mai târziu scrie o monografie a comunei și o alta a Școlii Mixte Armășești.

Anul 1916 îl găsește în București, ajuns, prin concurs, la Serviciul Parcuri din cadrul Primăriei București. De aici, pleacă pe front, cu grad de căpitan. Nu avem însemnări de la el cu privire la situația de pe frontul pe care a luptat. În schimb, în anul 1926 îl ajută pe bunul său prieten și consătean Ștefan Zeletin să tipărească volumul memorialistic „Retragerea”, la editura revistei „Pagini agrare și sociale”, editură ce-i aparținea. Tot aici, a tipărit pentru Ștefan Zeletin „Neoliberalismul” (1927) și „Nirvana” (1928). Cum Ștefan Zeletin se întorsese de pe front cu sănătatea șubrezită, neavând posibilități financiare nici măcar de a se trata de boala care-l măcina, gestul lui Constantin Filipescu e dovada incontestabilă a proverbului „Prietenul la nevoie se cunoaște”. După dispariția prematură a lui Ștefan Zeletin, Constantin Filipescu scria: „...acest savant modest, tăcut și conștient de rolul și datoria sa, care a fost scumpul meu consătean și neprețuitul colaborator al revistei *Pagini agrare și sociale*, profesorul Ștefan Zeletin...” (extras din articolul semnat de C. Filipescu, intitulat: *Ștefan Zeletin*, în *Pagini agrare și sociale*, Anul XI, nr 7-8, p. 169-170, iulie – august 1934.)

La revenirea de pe front, Constantin Filipescu, împreună cu Gh. Munteanu-Murgoci elaborează „Legea împroprietăririi rurale”, actul care a stat la baza înzestrării cu câte 1 ha de teren arabil a participanților la război sau a urmașilor celor căzuți pe front. A fost numit de guvernul de atunci președinte al Comisiei de împroprietărire a țăranilor din Basarabia.

La redactarea lucrării sale „Marea enciclopedie agricolă a României”, ce cuprinde cinci volume, în calitate de coordonator, a beneficiat de sprijinul celor mai mari specialiști ai vremii, din domeniul agricol și zootehnic. Pe toți i-a nominalizat în enciclopedie, inclusiv pe cei doi fii, Raoul și Vinicius, deveniți, la rândul lor, ingineri agronomi.

Neuitând de unde a plecat, Constantin Filipescu a contribuit la înființarea obștilor agricole, inclusiv a Obștei Comunale Burdusaci. A fost subdirector la „Creditul agricol”. La 48 de ani era inspector și director general în Ministerul Agriculturii. În anul 1943, la editura sa „Pagini agrare și sociale”, publică „Obștea satului și sătenii în noul regim agrar”. Se pensionează în anul 1945, posibil din motive de sănătate, pentru că în anul 1947 încetează din viață. În 12 decembrie 2020, cartea a fost retipărită la Iași, în ediție anastatică.

Ceea ce i-a încununat activitatea științifică este, fără tăgadă, cartea căreia i-a dedicat întreaga tinerețe și toare resursele financiare: MAREA ENCICLOPEDIIE AGRICOLĂ A ROMÂNIEI, în 5 volume, editată între anii 1937 și 1943, la editura revistei „Pagini agrare și sociale”.

Lui Constantin Filipescu îi revine meritul de a fi introdus fotografia color în revistele cu specific agricol.

C. Dimoftache-Zeletin susținea că Filipescu ar fi donat Primăriei Capitalei circa 200 de hectare de teren, pe care se află Parcul Herăstrău, bună parte din el fiind revendicat ilegal de constructori imobiliari. „Ori terenul a fost donat, nu vândut”, spunea C. Dimoftache-Zeletin. Asupra acestui punct de vedere al lui C. Dimoftache Zeletin nu există dovezi clare, nefiind exclus să fie o confuzie cu celălalt Constantin Filipescu, mare moșier, descendent și el dintr-o familie de latifundiași moldoveni. Nu există dovezi ale rudeniei dintre cei doi. Nu poate fi exclusă totuși posibilitatea donării celor 200 de hectare de teren în Herăstrău, dacă avem în vedere că descindea, prin bunica maternă, din marele dregător Beldiman, iar la 1943 inginerul agronom Constantin Filipescu era proprietarul a peste 1250 de hectare de teren arabil în satul Mereni, din Moldova.

Pe cartea de vizită a inginerului agronom se putea citi: „Constantin Filipescu, Inginer agronom, Inspector general, Directorul revistei *Pagini Agrare și Sociale*, Președinte al Sindicatului Ziariștilor Profesioniști”. Nu se cunoaște când anume a fost ales președinte al Sindicatului Ziariștilor Profesioniști, dar cu certitudine, la 1945, când a fost desființată, Uniunea Ziariștilor Profesioniști încă exista, ceea ce ne duce la concluzia că a deținut această funcție după revenirea de pe front, el fiind și deținător de editură, dar și publicist.

Savasta și Gheorghe Filipescu - părinții

Cu surprindere am aflat, tot de la regretatul meu consătean, medic, profesor dr., poet, eseist, prozator, traducător și membru al Academiei de Științe Medicale, C. Dimoftache-Zeletin, că eminentul inginer agronom Constantin Filipescu a fost nu doar editor de carte, ci și autorul unei piese de teatru: „Sărăcie, sfântă sărăcie”, în 208 pagini. Din prefața piesei de teatru rezulta că bunica dinspre mamă se numea Smaranda Beldiman și era nepoata lui Alexandru Beldiman, mare dregător în Moldova. Smaranda Beldiman a trăit până la venerabila vârstă de 110 ani (la 1893) și era cunoscută pe toată Valea Zeletinului, bucurându-se de respect și multă prețuire pentru actele ei de binefacere.

Constantin Filipescu a debutat cu scrieri sub pseudonimul Dinu Zeletin. A renunțat la pseudonim, din două presupuse motive:

1. prietenul și consăteanul său, Ștefan Motăș-Zeletin, semna sub același pseudonim, Zeletin, pe care în anul 1927 l-a

transformat în nume de familie, schimbare efectuată pe cale administrativă;

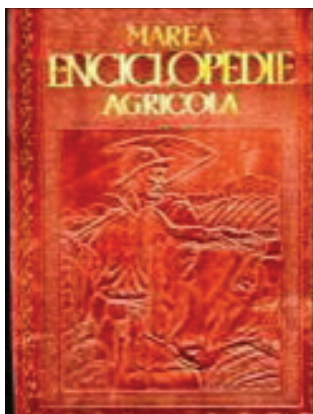
2. în familia Filipescu exista deja un alt Zeletin, rudă cu inginerul agronom, care colabora la revista „Cultura Poporului” din Cluj și care, la 1924, semna articole cu numele „G. T. Filipescu-Zeletin, revizor contabil, Burdusaci”. Acest revizor contabil a fost cel care a pus suflet pentru înființarea Cooperativei Sătești din comuna Burdusaci, la 1924, prin subscripție publică. Cooperativa încă există în Burdusaci, dar se află în administrare privată.

La 1928, a fost delegat din partea României la Societatea Națiunilor, unde a susținut lucrarea „Le problème du sucre en Roumanie”. După acest eveniment, a fost ales membru fondator al Confederației Internaționale a Cultivatorilor de Zahăr, cu sediul la Paris. Aici a publicat lucrarea „Problema mondială a zahărului”.

Un sat mic, Burdusaci, de pe Valea Zeletinului, a dat lumii un mare OM, care nu și-a precupețit sănătatea și banii pentru a contribui la dezvoltarea științei în agricultură.

Surse:

- C. Dimoftache Zeletin, Expunere despre personalități ce s-au ridicat din Burdusaci, pe Valea Zeletinului, la reuniunea Societății Culturale „Academia Bârlădeană”, 14 noiembrie 2009, cu prilejul prezentării romanului „Întâlnirea din tren”, de Elena Petriman-Țarălungă;
- C. Dimoftache Zeletin: „Ștefan Zeletin, contribuții documentare”, Bacău, Editura „Corgal Press”, 2002;
- Ilie Barna, „Constantin Filipescu. Notiță bibliografică” (cu observația că în mod eronat a denumit locul de naștere ca fiind Budurașca, în loc de Burdusaci);
- Wikipedia;
- cercetare personală în satul Burdusaci.

Ediție apărută în cinci volume la Editura „Pagini agrare și sociale”, din 1943.

SEMNAL

IORGU GĂLĂȚEANU
Pe-o alee a suferinței...

UN POEM DE...

SIMION BOGDĂNESCU

Trădătoarea mea haină

N-am să te mai agăț în cuier
moale ca o veveriță lunatică,
sperioasă, de toamnă, împușcată,
muta mea, străvechea mea,
trădătoarea mea haină,

N-am să mai vorbesc
pe-ntuneric niciodată
cu mânecile tale vlăguite, beat
n-am să le mai sărut
cu sfințenie atârând pe umeras în șifonier
ca mâinile mamei mele, fără păcat,
străvechea mea, muta mea,
rufoasa mea, trădătoarea mea haină.

Deja am început să miros
a levănțică, a câmp, a mohor,
Deja presimt că stau gol
spânzurat deasupra unei ape întunecate,
a unei feluci întunecate.
Deja iubita mea parc-a fost uzată
o cârpă de-mprumut
cusută pe margini, un petic în gri
la coate, o trădătoare cusătură de prisos...

Într-o zi neînsemnată,
plină de ciulini, de spini, de cenușă, de scai
zeii te vor găsi aruncată pe plajă
singură, roasă, morbidă, șifonată, târfă
trădătoarea mea haină,
muta mea haină,
străvechea mea haină,
ca și cum ai fi ajuns
din nebăgare de seamă
și tu un stârv
și n-ai fi știut vreodată
în vremuri și-n vremi
la țărnuțul mărilor
de trupul și de sufletul meu...

MIRELA CHICOȘ

AM ALUNECAT...

Am alunecat pe-un os
Și m-am dus pe-o Viață-n jos...
Os descântat în ochi de Luceafăr și frunze de tei.
Os răsărit de sub cripta părinților mei.

Clepsidrele picură, Manole zidește.
Cuvinte se-implântă-n lut și lutul vorbește.
Norocu-mi împletește șuvițe în păr.
Noaptea caută-n zi un strop de-adevăr.

Iisus urcă iar pe Golgota să mai moară puțin.
Din sângele Lui soarbe-nsetat un străin pelerin.
Iuda aruncă în ape cu sute de stele.
Pământul geme de amintiri și poeme.

Huși, 1988

E MAI...

E mai. Și-am mai trăit un răsărit.
E mai. Și-am mai strivit în ochi o înserare.
E mai. Și pescărușii-n hăuri au rostit
Cea mai frumoasă Messă de-nchinare.

E mai. Și-am mai iubit încă o dată.
E mai. Și-am mai privit spre tine, mamă.
E mai. Și piesa-ntr-un act e-o biată soartă.
Când se termină, nici nu bagi de seamă.

Bârlad, mai 2022

DEOPOTRIVĂ

Evangelii crucificate pe palme de sfinți.
Palme împreunate a rugă pentru inorogii izgoniți
Din tolba de povești, din tărâmurile de basm.
Suflet de copil ctitorit în pântec, creștinat într-o viață,
crucificat pe viață,
deopotrivă.

LINA CODREANU

APRINDERI

Eram ploaie
roditoare zburând
spre pământ.
Tu – purtător de cuvânt –
m-ai abătut
pală de vânt,
prin ceața rostirii magice.

M-am ascuns în iarbă,
în pământ,
până când
rouă m-am suit
în vârful ascuțit
al sunetului din cuvânt.
Cu legănat de metaforă,
de poem sângerând,
m-ai supus pe-un rând
Tu – împărat peste cuvânt.

M-am descompus,
molecule de apă hoinare
între nor și mare.
Ridicat în paradigma
nourilor care pluteau
nepăsător,
Tu – briză de răcoare
peste gardul mileniilor –
m-ai zărit și m-ai stins
în pagini de manuscris.

Eu – sub gene-o silabă
tremur fără căpătâi,
dar și-aici
tot m-ai aprins
Tu – cuvântul meu dintâi.

CLIPA CLIPEI

Mușcăm flămânzi felia vieții
și-n gând
ne închinăm la îngerii.

Inorogul țintește cu ochiul cornului
dorințele noastre,
rătăcind himere-ntre frați
pentru altă mie de ani.
O, Cain!
Trimit strigătu-nainte
și m-așez în calea lui
gata de harachiri...

Frații mei, prietenii mei,
caut celălalt capăt al cornului
să-i umplu pâlnia
din abundență.
Dintotdeauna,
gloata știe alege
ce-o salvează.

Și-am rămas cu ei,
cumva, dator...

De-atunci,
mușc flămând felia vieții și
n-aș ceda nici
clipa clipei terestre
pentru veșnicia din cer

Lina Codreanu, *Vremea de sub gene*, Iași, Tipo Moldova, 2021.
Prefață: Theodor Codreanu

IOAN MĂCNEA VETRIȘANU

TRECĂTOR PRIN CERUL SPART

Rătăcit prin Carul Mare
M-am agățat de pământ
M-am trezit răsând sub soare
Și nu știu dacă mai sunt.

Sunt departe, prea departe
Unde gânduri nu ajung
Sunt aproape, prea aproape
Unde lacrimile curg.

Călător așa cum sunt
N-aș pleca de pe pământ
Aș rămâne să mai cânt
Trubadur, dar nu și sfânt.

Și în iernile cu troiene
Să mă ningă cu poeme
De-ar avea cin'să le cânte
Stelele să mi le-asculte.

Versuri rupte din poeme
De-or ajunge-n întuneric
Raza lunii să le-ajungă
Stelele să mi le plângă.

CAPCANA

Vezi că intri în capcană
Și nu poți să te oprești.
Nu întinde mâna mult,
Să nu prinzi greieri cu ceară
Dintr-o turmă de năluci,
Că și mierea e amară,
Dar e prea târziu atunci!

LUMINĂ, UNDEVA

Un fir de elegie ca lumina prinsă undeva prin încăpere de gând și de odaie oscilează fin, aluziv, în poemele poetei Ioana Dor. Un fel de regret de durere perceptibil ca-n plasa care-a uitat de mare și se reflectă în sine aidoma singurătății în care a prins doar un vis. Căci un vis rămâne mereu singur. Și nu poate fi trecut în semn decât prin cuvântul poetic.

Poeta este ca o emoție ce copleșește petalele unei flori, așteptând ca răsăritul să încolțească din deal. Iar poeziile ei, saturate de sensibilitate ca un ecou întors de la Magda Isanos.

Undeva, filosoful Constantin Noica în *Cuvânt împreună despre rostirea românească* reliefa ideea că orice cuvânt românesc este păzit în el însuși de „o margine de dor”. Așa cum și versurile mele premonitorii : „Ioană, Ioană,/de coarnă, de coarnă,/nu era icoană/de coarnă licoarnă,/nu era icoană,/era o lucarnă/înghețată-n iarnă,/Ioană, Ioană!”

Așteptăm să-și împlinească Dorul într-o carte de învățătură și rostire românească!

Simion Bogdănescu

IOANA DOR

Prag de dimineață

Când noaptea se-ngâna cu frigul dimineții,
Eu am ieșit în prag cu păru-n vânt, slăbită,
Eram atât de plină de-nfiorarea ceții
Și nu simțeam nici gerul, nici pătura lipită.

Stăteam atât de tristă și fără de putere
Și glasul îmi pierise, doar inima-mi bătea,
În lacrimile pure și pline de durere
Îmi înecam tristețea și neputința grea.

Știam că eu greșisem și vina mi-apartine,
În suflet o căință cu jale o purtam
Și-atâta îmi dorisem ca să te văd pe tine
Și să îți spun în față de ce mă ascundeam.

Știam c-ai să te-nsinguri în prag de dimineață,
De-aceea eu ieșisem, ca-n calea ta să ies
Și-ți așteptam făptura, dar în zadar pe ceață
Iar chipul meu cel roșu de lacrimi era șters.

Nu am dormit o noapte ca să te dau vederii,
Voiam doar întrebarea să poată-a mă ierta,
N-a fost să fie astfel și mută-mi spun părerii
Că-n culmea disperării nu te-am putut uita.

Gândul

Sângele valuri gonește în mine
Și gândul răsare să mă înlumine
Și corpul mi-e tulbur, priviri mi-l lovesc
Iar creieri jăratice în cap clocotesc
Aleargă nebun, aleargă, tu, gând
Și nu te opri nici acum, nici curând
O lume-o cuprinzi și o lume-i a ta,
Dar tu când te-ntorci, lumina e grea.

Marele Om

Lumea e mare. Pământul e mic,
Și nu mai încape nimica... nimic,
Nici floare, nici păsări, nici iarbă, nici pom
De jaful întinderii Orbului Om.

Numai delir...

Totu-i confuz, nimic stabil,
Vise incerte, numai delir,
Din deznădejde clipele trec
Gânduri banale, idei în sec.
Privesc o ată și mă nălucesc,
Încep aiurarea și-mi pare firesc
N-am niciun rost, n-am niciun sens,
Sunt doar un semn destrămat și invers.

Secunda

M-am închis în cadranul unui ceas
să simt cum ticăie timpul
... secunda lui Faust...
i-a nemurire-n sine-mi,
i-a neuitare,
și-mi amintesc de mine
pe când nici nu eram.

Dor de gând

Rândunică, rândunea,
Mută-te la casa mea,
Prin tăcere să-mi ajungi
Noptile cât sunt de lungi.
Pui să ți-i văd crescând

Și apoi cu ei zburând,
Lumea toată străbătând
Cu-al tău dor la mine-n gând
Și când toamna va veni
Zborul trist îmi va mai fi!

Elegia mea

Mamă,
dac-aș striga durerea mea,
tot cerul s-ar întuneca,
nici pasărea n-ar mai zbura;
pământul s-ar cutremura
de toată elegia mea,
și de-o să strig în mine, mamă,
sângele lacrimi se va cerne
prin vene pline de durere
iar glasu-mi mut, plin de eter,
s-o auzi numai în cer.

Ce vină?

Ce vină am că-ntineresc,
Deși eu anii nu-i opresc?
Ce vină am că timpul-i scurt
Și trupul gol îmi e de lup?
Eu nu vreau anii să-i adun,
Mi-ajung atât cât am pe drum.
Nu vreau să-mi sângere pe trup
Decât doar ghearele de lup.

Nesomn

Nesomnul meu în miez de noapte
Nu poate dorul să-l cuprindă
Cu, rupte, aripile toate
Pe metereze de oglindă

Aud cum sună raza lunii
În golu-mi suflet nedormire
De-atâtea doruri vechi, nebunii
Mor în castel de oglindire.

Ce vine mâine-i neștiută
Întoarcere de gânduri dusă
Dar dorul timpului sub lupă
Se uită-n noaptea descompusă.

Grafică de
Adriana MOCANU

DUMITRU MERLUȘĂ

CASA DE BĂTRÂNI
DE LÂNGĂ CALEA FERATĂ

Un fulger de pe măguri învăluie o casă
Și tremură pereții la roțile de tren,
Perdeaua de lumină e lăncedă și roasă
Și murmură pe-alocuri un plâns ca un refren.

În cârjele de tisă spinarea scorojită
Se mișcă – o țestoasă parcă ascunsă lin
Și-n lacrimile sfinte ca jarul de sub plită
Se-ascund deopotrivă și dramă, și venin.

E vânt uscat de sete și timpu-i răstignit
Imperiu de uitare și nepăsare dus
Și urlă-n vis un câine întors spre infinit
Sub zidul dintre șoapte precum Hristos Iisus.

Și parcă pe sub îngeri se tot rotește-o coasă
Purtată de o mână într-un veșmânt hidos
Și șuieră pe gânduri o cobră veninoasă
Se clatină de milă și liniștea pe os.

A mai zburat un suflet din colivie fum,
Spre stele se ridică miracol destrămat
Și-a mai rămas în urmă doar curcubeu de scrum
Și, cântărit pe taler, destinul adunat.

Trec trenurile toate ca orele pe ceas,
Tic-tacuri de uitare se sting în urma lor
Și va pleca și umbra ce singur-a rămas
Suflare pipăită în năluciri de zbor.

Ce țipăt ca de clopot de jale și tăcere
În nopțile atinse de brumă și de ger
Mai plâng aprinși copacii cu frunze de durere,
Tot deraiază trenuri și urcă înspre cer.

Cu tolba de păcate nu știm unde ne-om duce
Și de-o rămâne-n urmă o voce de-arlechin,
O pasăre străină va străjui drept cruce
Pe marea de-ntuneric ce o numim destin!

TEODOR OANCĂ

ZBOR DE COCORI

Mi-e gândul viscolit ca un nămete,
Nimic în juru-mi nu-i la locul lui,
Degeaba-i ușa dată de perete,
Că nu se-arată pașii nimănui.

Singurătatea notă e de plată,
Din amintiri nu pot să mă înfrupt,
Pe unele le-aș mai trăi o dată,
Dar undeva și gându-i întrerupt.

Mă uit cum trec cocorii la amiază,
Sunt stoluri, stoluri și se duc, se duc,
Le vine ceasul și atunci migrează,
O, cât aș vrea din nou să-i mai apuc.

Abia îi văd în zbor ținându-și firea,
Ei îmi trimit voința ce-o trăiesc,
Stau locului, îmi tulbură privirea
Tot urmărindu-i în alai ceresc.

Și iar mă-ntorc în propria-mi vâltoare
Și zborul de cocori îmi pare-un vis
Și parcă-aștept ceva ca o chemare,
Dar chiar și gândul este indecis.

METAMORFOZĂ

În alchimia mea de borangic
Lăuntriceii chemări mă fac ecoul,
În jurul meu n-a mai rămas nimic,
Mă-nchid într-o carcasă cum e oul.

Dar știu că totuși voi pleca la drum
Pe tainice cărări închipuite.
Deocamdată n-am ce să vă spun
Din casa cu ferestrele zidite.

Să nu mă căutați în labirint
De fire cum e aurul din soare,
Voi fi demult pe-aproape culegând
Nectarul de viață dintr-o floare.

ACASĂ

Mă-ntâmpini cu soarele-n poartă,
Surâs al seninului cer,
Așa cum ți-e orice ungher
Din suflet și vatră.

Iar prispa deschisă-i o mare
De spirit, de câmp înflorit.
M-aștepți lângă stâlpul cioplit
Cu pâine și sare.

O oală-aburește pe masă
Și scaun îmi dai să rămân.
E vatra oricărui român
Un soare în casă.

ALEXANDRU POPESCU PRAHOVARA

QUARTET LIRIC

Euritmii Imnice

!EVA!*!Eternitatea trece între timp:*

Cu fruntea-n zori, cu tăpile-n Olimp,
Cu pieptul în văz-Duh de primăvară
Cu părul fluturând din vers afară
De toți iubită (pururi prima oară!)

!Dar niciodată-atinsă de vreunul:

Închipuită numai de nebunul
Din pătrățica tablei roz de șah,
Perfectă ca o Fugă-n Cer de Bach
Dansând tangó (în tempo amfibrah!)

!Ea râde-n somn de moartea detronată:

Cu diafană grație se-arată
Pe-un munte alb de crini, în rugăciune,
Când tot ce-n taină se mai poate spune
E un sărut (pe-o liră fără strune!)

!Trezind lumina-n umbra ta de fată!

Otopeni-Oxford, Postul Mare, 12
Mărțișor 2022

!EPITALAM!

!Noapte bună
Fără lună
Însă plină
De lumină:

!Noapte albă
Ca o halbă
Într-un val de
Zile calde:

!Noapte taină
Fără haină
Foc sub piele
De la stele:

!Blând să urce
Spre-un azur ce
Arde-n tine
Lungi suspine:

!Dogorindă
Să te-aprindă
Zori de novă
Supernovă:

!Lava scumpă
Să-ți irumpă
Din prezent
În transcendent:

!Rugăciune
Să te-adune
Din nuanțe
Să te-înălțe:

!Duh cuminte
Să-ți alinte
Trup de fată
Încântată:

!Mângâieri de
Boare verde
De-anaîs
Să simți în vis:

!Șoapte line
Să-ți aline
Dulcea larmă
Să te-adoarmă:

!Sub Crai Nou
Ieșit din ou
Fără-albuș
Doar gălbenuș:

!Cu-aur pur
Să-ți înconjur
Silueta
Fără noadă:

!Verigheta
Centripetă
Dintr-o coadă
De cometă!

Oxford, Postul Mare, 13 April 2022

!CELEI BLÂNDE!

!Mama slăbește-n fiecare zi
Nu-n greutate, unde-ar lânzezi,
Ci-n lacrimi de plumb ce n-așteptară
La timp să-i umplu urna funerară...

De parcă-ar plânge înainte de-a-și
Da sufletul de dor spre copilași
Născuți într-alt mileniu, la sfârșit,
Când neamul nu s-a mai împărțit...

Uitând cum înflorește crucea-n noi
Sub raza Învierii de Apoi:
Din paradisul unde ne-a născut
Limba maternă ne rămâne scut...

Nonagenară-n trup, se stinge-încet
Ca lumânarea-n liniștea de-ascet:
Mai scundă-aici, urcând în schimb spre bolți,
În rugăciuni de peste mii de volți...

De îngerul-lumină-atât de-aproape
Că lin văz-Duh îi tremură-ntre pleoape
De har mai grea, tot mai firavă-n grame,
Zâmbind: !Celei mai Blânde dintre Mame!

Oxford, Postul Mare, Sâmbăta lui Lazăr,
16 April 2022

ARS EROTICA

!Te vreau deplin... dar nu să-mi fii complice
La dragostea la care 'n-avem dreptul'
Când dreptul se cuvine să-l explice
Doar Dumnezeu: nebunul, înțeleptul...

!Ce simt nu-i anulat de norme false,
Prejudecăți, lozinci, sau maniere;
Firea/Iubirea dată-n general se
Salvează personal ca Înviere...

!Iisus nu-învie să impună-o normă
Nici să păstreze, veșnic neferice,
Contractul din greșeala multiformă
Ce preotul și mama ți-o prezice...

!Iubirea reciprocă nu-i umană;
E muzică mântuitoare, mană,

Celestă împlinire într-un fruct,
În frunza verde, soare ne-întrerupt...

!Sărut de universuri paralele,
Ne împletim ca genele alele
În fenotip fecund - cum i se-întâmplă
Lui Zeus cu Atena-ascunsă-n tâmplă...

!Pentru-a o naște gata înarmată
De parcă n-ar avea genom de fată;
De parcă nu mi-ai fi în minte-albină
De har, ca mierea imn să redevină...

!Regină-n veac, nu zar de concubină:
Născută, nu făcută, din Lumină!

Oxford, 10 Cireșar 2022

PATRU ANI FĂRĂ MARELE SINGURATIC (II)

În toamna anului trecut, **Nicolae Coande**, apreciat poet, eseist și publicist craiovean, inițiator și coordonator al întâlnirilor culturale „SpectActor”, „Duminica de poezie în teatru” și „Adunarea Poeților”, găzduite de foaierul Teatrului Național „Marin Sorescu”, i-a dedicat lui **Cristian Simionescu** ediția din 11 noiembrie a „Adunării Poeților”: un spectacol-lectură după volumul „Maratonul” al poetului născut în Hlipiceni Botoșanilor și care a trăit o viață în Bârlad.

Iată ce scrie Nicolae Coande despre poezia lui Cristian Simionescu: „Un Hamlet renăscut, perpetuu mâhnit bântuie prin poezia acestui singular poet, conștient că *nici o sculă nu poate lovi miezul ființei*, un personaj tragic sedus de patosul refuzului *în penitenciarul vanității*, unde ne jucăm cu voioșie rolurile și ne plângem de soarta care ne împinge spre o *terra damnata*. Dar acest Hamlet *revival*, care este poetul vremurilor noastre, cel ce spală pahare pentru oaspeți străni, sosiți în miez de noapte, face un pas îndărăt și lasă faldurile culiselor să cadă, ca fâșii de materie obscură asupra bufonilor ce joacă piesa-n piesă...”

„Un maratonist în penitenciarul vanității” este și titlul amplului studiu al lui Nicolae Coande, publicat în revista „Cultura”, nr. 11-12, februarie 2009, unde constată cu amărăciune: „Cristian Simionescu a „reusit” performanța în sine – pentru care nu a depus nici un efort – de a nu fi selectat nici de Marin Mincu în „O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea”, nici de Nicolae Manolescu, în „Istoria critică a literaturii române”. Ambele „mari” apărute într-un interval de nici doi ani au reușit cu brio să-l treacă de tot cu vederea – asta da, sagacitate critică! Ca să-l cităm, cu prietenie, pe poet: „Consolează-mă, consolează-te, consoleți-vă!”

Dar, conchide autorul studiului: „Ca toți poeții mari și adevărați, **Cristian Simionescu** este un Vechi care stă printre noi.”

Dac-ar fi

Dacă ar fi ca unul din noi
să fie mic precum un șoarec,
dac-ar fi și ar fi,
cine s-ar oferi?

Dacă ar fi ca doar unul din noi
să plîngă oceane de lacrimi mereu,
dac-ar fi și ar fi
care din noi s-ar jertfi?

Dac-ar fi ca doar unul din noi să fie zeu,
dac-ar fi și ar fi
cine condiția umană și-ar jertfi?

Dac-ar fi ca doar unul din noi
să existe mereu
dac-ar fi și ar fi,
cine s-ar oferi?
care din noi s-ar jertfi?

ADUNAREA POETILOR
SPECTACOL LECTURĂ
CRISTIAN SIMIONESCU

CU
ROBERT VLADU Arhitectul
MIHAI VIȚĂ Mimul
OVIDIU CÂRTEA Bufonul

NICOLAE VICOL Blasfem
MONICA ARDELEANU Striax
ADRIAN ANDONE Candidul

Text stabilit de **Nicolae Coande**
după vol. „Maratonul” (1985)

Intrarea liberă
11.11.2021
ora 17,00
Foaier Teatrul Național
„Marin Sorescu”

JANET NICĂ

POEȚII NU EXISTĂ !

Dacă aş spune că poeții sunt nemuritori – bineînțeles, numai unii, după bugetul ceresc – s-ar părea că spun un adevăr infailibil. Dacă aş spune că poeții, de fapt, nu există, s-ar părea că spun o absurditate. Dacă aş spune că poeții sunt făpturi de o clipă, precum musculița de oțet, parcă-parcă și-ar mai veni la socoteală, dar nu cine știe ce! Pare a fi, totuși, un adevăr, cât de cât, comestibil și, de ce nu, cât de cât, potabil. Abia născuți, poeții sunt, deîndată, dizolvați în acidul unor concepte filosofice sau teoretice, curente literare, genuri literare și istorii literare, care vizează, întotdeauna, contextul și perspectiva fără frontiere. Originalitatea este o utopie și chiar o obrăznicie. Dacă într-un poem există cuvântul „idee”, poetul este, vrea, nu vrea, platonist și, implicit, abonat la metafizică, bineînțeles, cu consecințele anaerobice și impersonale de rigoare. Dacă găsim, mai încolo, cuvintele „lumină”, „rațiune” sau „gând”, poetul este, fără dubiu, iluminist și umanist, fără drept de tăgadă. Cuvintele „vis”, „demonic” îl botează pe bietul autor drept romantic. Dacă s-au rătăcit, în poem, cuvintele „clavir”, „pian”, „cimitir”, neagă cineva că poetul este simbolist? Vocabulele „sugestie”, „senzație” îl plasează pe poet în țarcul impresioniștilor, fără leac de vindecare. Suratele lexicale „dezordonat” și „dicteu” îl etichetează pe maestrul de ceremonii estetice, suprarealist și devine, *volens nolens*, nepotul lui Mallarmé, al lui Rimbaud, Breton, Aragon, Éluard, Apollinaire, Lautréamont și Alfred Jarry. Tot așa, „sămânță”, „ogor”, „conac”, „dovleac” te trimite la sămănătorism și tradiționalism, fără posibilitatea de a greși. Așa zice biblia teoriei literare și nu ai voie să cârtești. Citind poemul, dăm, pe tarlăua unei pagini, de cuvintele „apocalipsă” și „halucinație”. Verdictul este riguros și incontestabil: poetul este expresionist. Și tot așa, „rasă” și „mediu” ne duc la naturalism, cuvintele „exces”, „metaforă”, „cultură”, „podoabă”, „cristal”, „cochilie”, „bijuterie” îl califică pe poet drept manierist, gongorist, baroc, eufuist, parnasianist. Iar, dacă toate aceste cuvinte nevinovate se găsesc, doamne apără și ferește, într-un singur poem, vă dați seama că poetul este, fără doar și poate: iluminist, umanist, impresionist, simbolist, suprarealist, tradiționalist, sămănătorist, expresionist, naturalist, manierist, gongorist, barochist, eufuist și parnasianist. Unde e Măria Sa Poetul? Ia-l de unde nu-i! Copacul s-a rătăcit în pădure, fulgul de nea s-a topit pe o plită încinsă. Musculița de oțet a salutat lumea și s-a dus. Curente literare sunt poetivore, îi așteaptă pe poeți la colț și-i înghit pe nemestecate.

Poeții nu există și din alt motiv. Din cauza Genului liric, un alt bau-bau care urăște poeții, până la anulare. La genul liric,

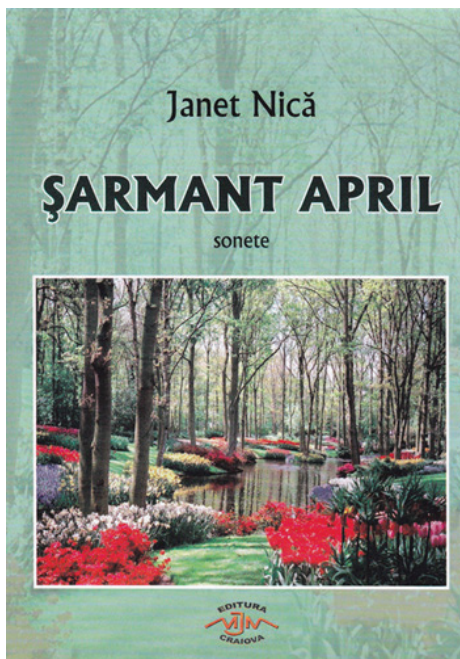
poetul își exprimă idei, gânduri și emoții, în mod DIRECT, prin INTERMEDIUL Eului lic, al imaginilor artistice și al figurilor de stil. Elevii din clasele gimnaziale și liceale află că Eul liric este bulibașa care face și drege, marele mahăr care pohtește după pohta inimii lui. Nu poetul se duce la întâlnire cu iubita, pe lângă plopii fără soț, ci Eul liric. Nu poetul cutreieră păduri, ci Eul liric. Nu poetul scapă cârma bărcii care cutremură apa

lacului, ci Eul liric. Nu poetul își plânge durerile, ci Eul lui liric. Dar, ce este acest Eu liric, acest Făt-Frumos care treblăuiește pe ogorul poemului, în timp ce Poetul – Împăratul Roșu sau Verde sau Galben – doarme, ca Păcală cel leneș, la umbra unui pom anume, dintr-un codru anume, bineînțeles, fără nume. Hei, aici e aici! Eul liric este – cine pricepe să-mi spună și mie! – vocea interioară a poetului. Care poet? Păi, poetul de la umbra pomului, nu v-am spus? Vă rog să fiți mai atenți, de acum încolo, ce Dumnezeu! Păi, dacă Eul poetic este VOCEA interioară a poetului, logic, VOCEA interioară a poetului cutreieră pădurea, VOCEA interioară a poetului se duce la întâlnire cu iubita, VOCEA interioară a poetului scapă lopețile bărcii care cutremură apa lacului! Asta, dacă vrem să fim logici, dacă nu, Dumnezeu primește și mai așa! Curată mașinărie de scrântire a minții! Toate aceste aberații teoretice, pe care elevul

trebuie să le memoreze și să le manevreze, se cheamă analize literare! Fiorul emotiv – esența unei poezii – nu este atins de toată această schelărie montată în jurul poemului. Se vorbește, premeditat, numai „despre” ceva care ocolește cetatea: despre mijloacele poetice, care nu sunt altceva decât uneltele unui meșter sau armele unui soldat, în loc să se vorbească despre impactul emoțional asupra cititorului sau ascultătorului.

Toate aceste brizbizuri teoretice, care se vor docte, inventate de către critici literari și autori de manuale, provoacă lehamite în sufletele copiilor și-i îndepărtează de literatură, poate pentru totdeauna. Pe aceeași linie se înscriu și „celebrele” comentarii literare care au făcut numeroase „victime” la examenele de evaluare și de bacalaureat. Un efect al acestei repulsii față de literatură este și pornirea elevilor, devenită obișnuință, de a le face scriitorilor, în manuale, „mustăți” și ochii cât „sarmalele”. Nu este și aceasta o modalitate de a-i „poci” pe poeți, de a-i caricaturiza, de a-i anula, văzând în ei o tortură psihică?

Așadar, enunțul asertiv: „Poeții nu există” este un mare și trist adevăr. Persoana care scrie poezii este anulat de către poet, poetul este anulat de către Eul liric, iar Eul liric este anulat de către Vocea interioară. Și totuși, făcând o concesie, există poeți. Trăiască Poeții ventriloci!

GRUIA NOVAC

STAREA DE OBSERVATOR, CA PRETEXT

(Didascalie pe tema clepsidrei care, „fascinând”, poate exprima „încă o biruință asupra timpului”...)

N-am găsit niciodată o pricină potrivită pentru a mărturisi cât de mult prețuiesc condiția de intelectuală a profesoarei **Roxana Galan**. Gândire robustă și voluntară, manifestând întotdeauna flexibilitatea neexercitată a pairilor din Camera Lorzilor, profesoara cu fizionomie spartană, dar cu o fiziologie subtil calină, sub dezmiardarea ascunsă a căreia descoperi tălăzuirea care, cu grijă mare, alintă petalele nuferilor, m-a delectat prin decizia implicită de a înfrunta lumea...

E greu să fii obiectiv, adică să încerci să faci elocvent un fapt subiectiv, să transformi aptitudinile spirituale umane în bunuri cu valoare și existență independente. E și cazul cărții Roxanei Galan, *Despre fascinația clepsidrei* (Editura Sfera, Bârlad, 2013), care, chiar dacă ajunsă, la mine, foarte târziu, mi-a dezvăluit suficiente motive pentru o incursiune în preocupările de neînlocuit ale unei bune întocmitoare de eseuri; mai cu seamă că armătura construcției e rezistentă, dar cea a ideilor pare a fi subordonată unor influențe (divulgate și de firava bibliografie!), ceea ce conduce iremediabil la marginalizarea, dacă nu cumva la îndepărtarea, originalității ca herb a valorii individuale peste timp. Altfel zis, ne-am putea vedea în poziția de vizitatori ai unui castel construit pe nisip!... Iar dacă ne mai fascinează, din când în când, clepsidra, păsându-ne de factorul timp, e semn că ar fi posibil să mai câștigăm un pas în lupta cu efemeritatea și cu uitarea. Roxana Galan, de însușirile căreia (încă) nu mă îndoiesc, are, cred, câteva date care s-o salveze de la anonimat și s-o apropie de zona notorietății.

Reîntorcându-ne la carte, curiozitatea mă îndeamnă să privesc, atent, „Cuprins”(ul). Privit de sus, e ordonat și gândit cu mîgală. Trei părți încăpătoare, în care au intrat 31 de articole (eseuri). Spirit didactic, Roxana Galan a întocmit un text (care s-ar vrea!) exhaustiv prin sumedenia de aspecte dintr-o problematică social-morală, dificil (dacă nu imposibil) de totalizat. „*Lânzezeală absurdă, ca paradoxurile lumesti, debusolare ascunsă sub practica zilnică ce cultivă ordinea, exactitatea și rațiunea. Dar omul rămâne, acolo unde încetează să se mai cunoască... (...), călătorind misterios prin Univers, purtându-ne pe noi, firimituri nesătule ale infinitului*” (pag. 66). Aceste vorbe ale autoarei rezumă, în totul, intenția cărții, dar și pretenția de a oferi o posibilă analiză social-filosofică a eșafodajului ideatic al volumului „dăruit” cititorului interesat.

Sunt sigur că asemenea cărți, folosind un număr imens de surse informative, reproduse însă într-un stil aproximativ propriu, plăcut fără-ndoială, se citesc cu folos practic. Și totuși, pe alocuri, în momente mai dificil de concretizat, mă sâcăie o senzație (nedreaptă poate!) de galimatie. „*Mai puteți aduce ode omului în cocleala nesfârșită a lumii între excesul de*

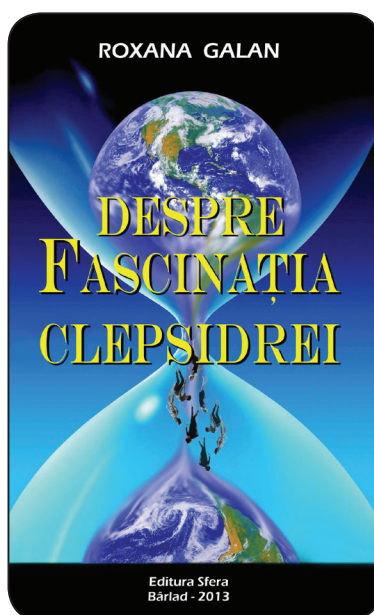
organizare, imaculare și cea de dezorganizare și maculare?” (pag. 87). Un semn de întrebare prietenesc îl grafiez și eu? Scriitorul conștient de crezul său e bine să aibă în atenție și mijloacele de evitare a vulnerabilității.

Dorind să inoveze parcă, pastîșează arar vreun curent de demult. Așadar, descopăr o vagă, dar insinua(n)tă aplecare, conștientă, către „atitudinile” avangardismului, obsedat de formă și nu de idei (fie ele și învechite). R.G. se prinde, singură,

într-o capcană nedorită, motivându-se ca fiind împotriva compromisului – care nu i s-a cerut, totuși, niciodată – dar iubește prejudecățile cosmetizate cu pricepere, folosind chiar arta eseului în care e maestră. „*Balanțele au dispărut, iar cântarul expertizei înșală./ Valorile apun./ Trăiască excesul!*” (pag. 87). După cum știm mai din vechime, graba strică treaba! Socotind că subiectul e oarecum populist și formal, insistența asupra lui neajutându-l prea mult, autoarea a expedit cu celeritate două studii (așa le-a numit R.G.!), superficializându-le întrucâtva. De pildă, „studiul” de la pag. 88 e un rezumat cumulativ al câtorva idei (doar) dintr-o bibliografie austeră (dar măcar recentă!); nimic însă din experiența proprie a semnatei, știind bine că profesează în învățământ, cu rezultate care ar fi recomandat-o spre așteptate concluzii, elaborate din cercetări proprii mai aplicate,

dar și din observațiile zilnice ale unei practici, mi se pare, nu chiar de colea... Al doilea studiu (pag. 98) e ca un soi de referat (în secolul al 19-lea i se zicea „doclad”!) în care amintește de un proiect interjudețean (semănând cu un traseu turistic!), din care aflăm că s-au acumulat impresii frumoase care, *sigur*, vor avea „*se pare, un efect mult mai consistent în timp*”... De atunci, a trecut ceva vreme!!!

Cunoscându-i însă intrasigența, conjugată permanent cu o cantitate decentă de orgoliu conștient asumat, mă și așteptam la o abordare mai aplicată, cum e, de pildă, în secțiunea „Despre educație”, sistemului de învățământ fiindu-i necesare, acum, soluții lucide și rapid aplicabile; alegațiile spi(l)cuite, prezentate, și acelea, trunchiat, nu ajută nimănui; nici măcar simpozioanelor. Cercetarea solidă, serioasă, nu doar în intenție, e ceea ce așteptăm să se împlinească. Profesoara Roxana Galan posedă însușirile unei asemenea cerințe care, din fericire, n-a fost mai născând temporară. Pasiunea autoarei și nestinsa ei sete de cunoaștere sunt determinările care cimentează încrederea în aceste deprinderi vrednice și onorante. O dreaptă apreciere merită cea a cărei preocupare cuprinde largă paletă a problemelor eterne ale societăților umane. Selectez doar câteva, asupra cărora s-a oprit, cu sârguință neobosită, fascinată ea însăși „*de miracolul descoperirii clepsidrei*”,

mărturisindu-ne, cu modestia intelectualului rafinat, că „am îndrăznit cugetări despre toate câte sunt sau ar trebui...”. Iată: despre femeie, despre bărbat, eterna poveste; prostie; frică; modă; bani; spiritul de turmă; atitudine; politică și politicieni; civilizație și sclavie; putere; hoți și hoție; plictis; adevăr; mașini și câini; viață și moarte; premoniție; singurătate; revoltă, modele și educație; convingeri și conduite patriotice; lectura; intelectualii și politica virtuală; în așteptarea cuvintelor; memoria temporală; mituri românești; mituri universale; lumile...

Cartea *Despre fascinația clepsidrei*, a profesoarei Roxana Galan, pentru toate pretextele pe care le-am schițat în rândurile, multe-puține, de mai înainte, rămâne semnul proaspăt și ozonat al unei îndeletniciri practice – parcă din ce în ce mai rar și cu teamă – de puținii intelectuali care mai cred în cuvântul neprihănit și în semnificațiile lui. Individul sapient e din ce în ce mai greu de găsit...

...Și mă alătur, cu îngăduită emoție, finalului prefeței semnate de colegul și prietenul Simion Bogdănescu:

„*Despre fascinația clepsidrei reprezintă încă o biruință asupra timpului, victorie semnată de harnicul spirit al Roxanei Galan. Scripsi! Forever!*”

Ceea ce amintește că omenia nehistrionică e nu doar un comportament, ci un buchet de belle-arte, iscusit armonizat cu cunoașterea practică. Și alături de toate acestea, să persistăm în a crede că răul nu există în mod substanțial. Pentru că ordinea, în lume, e bună, singura cerință ar fi doar ieșirea în întâmpinarea acesteia și perseverența în a o face bună (sau mai bună).

Așa stând faptele, sunt convins că **Roxana Galan** va transforma orice inconvenient într-o ocazie unică, intervenind rațional într-un joc intelectual-spiritual în care au rânduitor soarta și Cel de Sus. Va vedea că se poate...

Miercuri, 4 Mai, 2022

Bârlad

SIMION BOGDĂNESCU

MUZA SE COPILĂREȘTE A DOUA OARĂ

Scrisul artistic actual feminin bârlădean, alcătuit din nume și opere, mai mult ori mai puțin însemnate, o cuprinde, cred, la loc de frunte, pe autoarea ROXANA GALAN, profesoară de filosofie, cu acte în regulă, până acum cu următoarea editorială bio-bibliografie:

„D’ale dăscălimii” (2005), eseuri, „Conversații încercuite” (2010), roman, „Fascinația clepsidrei” (2013), eseuri, „Copilăria Thaliei” (2016), teatru pentru elevi – toate apărute la Editura Sfera din Bârlad. Despre toate am scris, la vremea apariției, la rugămintea autoarei, iar la cartea din 2016, mi-am botezat articolul „Când muza se copilărește” (apărut și în revista *Scriptor*, și în volumul meu de eseuri literare intitulat „Interior de legendă” (Cronedit, Iași, 2019). Observația mea reliefa specificul talentului domniei-sale, aflat la confluența dintre Didactica Magna și Etica Magna!

Altfel spus, din talentul ei pedagogic de profesoară bine pregătită vrea să povestească elevilor esența morală a vieții: aceea că trebuie de la început să te pregătești să fii om. Profesoara poate redeveni copilă, iar copila profesoară, scriitoare...

Volumul „Călătoriile Muzei sau Cum să devii erou”, trimis în lumină de prestigioasa Editură Junimea, condusă de poetul berladnic Lucian Vasiliu, ajutat de o echipă harnică, alcătuită din Tudorel Hatmanu, Cornelia Apetroaie, Ema Luca și alții, la anul de grație 2022, iar de la zidirea lumii 7530, este prezentat într-o ținută grafică regală, sub semnătura lui Iustin Răducanu, și ilustrează și mai pertinent această încrucișare de etic și

estetic, subliniind, poate mai mult, necesitatea întoarcerii la... cetitul cărților! Și nu oricum!

Titlul un pic sadovenian, cu amintiri din „Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă”, dual, cu semnificații complementare între „Călătoriile lui Gulliver” de Jonathan Swift și cunoscutul

roman „Un erou al timpului nostru” de Mihail Lermontov. Mai sunt și alte apropieri, dar nu vrem să devenim oțioși! Și firoscoși!

Dacă este să o încadrăm prin trăsăturile estetice și prin semantica desfășurării întregii structuri interioare, se poate plasa între scrierile realist-fantastice, nu atât în perimetrul basmelor românești, cât în fantasticul filosofic eminescian romantic din nuvela „Sărmanul Dionis”. Cel puțin viziunea asupra timpului, regresul și transgresiunea sar în ochi. În ochi de Bufniță– Socrate!

Situațiile neverosimile din punct de vedere literar, le-a subliniat și Constantin Parfene în „Receptarea poetică” (1998), de fapt,

prezența fantasticului literar se evidențiază prin semnificanta *ruptură în real* (Roger Caillois, „Au cœur du fantastique”), produce neliniște, teamă, impresia de ezitare a cititorului și a personajelor (Tzvetan Todorov, „Introducere în literatura fantastică”, 1973), dar, mai ales, în cazul „Călătoriilor Muzei...”, prin ruptura în ordinea temporală, prin tehnicile artistice: înghețarea (timpul își suspendă cursul), încetinirea (sau prelungirea duratei timpului), accelerarea și inversarea.

Ruptura semnificativă care plonjează în fantastic desfășurarea acțiunii se află în partea a doua, „Muza călătorește”, în primul capitol al acesteia, „Socrate/Bufnița

Veyu”, și reproduc pasajul pentru că se reține prin atmosfera de mister și spaimă: „Printre crengile teiului din fața geamului se aciuaseră de câteva săptămâni două bufnițe, probabil pereche. Stăteau pe o cracă toată ziua, parcă dormeau, dar dacă făceai zgomot deschideau cei doi ochi rotunzi, mari și negri, aproape cât jumătate din fața lor și te săgetau cu privirea ca niște cuțite ucigașe. Uneori își roteau capetele ca niște capace rotunde cu filet și atunci chiar că păreau nefirești, înspăimântătoare.” Pentru că scriitoarea Roxana Galan aduce și imagini hazlii și, uneori, grotești (ca Bufnița Socrate), aș crede că-i pedagogă, predă o estetică fantastică de nuanță comică, într-un roman de aventură.

Structura cărții cuprinde următoarele părți: I. „Bucuriile și tristețile Muzei” (incluzând 5 capitole: *Școala, Cărțile și pădurea, Jocurile, Bunica, Zborul*). II. „Muza călătorește” (cu 8 capitole: *Socrate/Bufnița Veyu, În Babilon, Partenonul. La Delphi, Panteonul-Ochiul Zeilor, Eroii au buni, Ochiul lui Ra, Blestem anulat?, Ultima călătorie în timp*). De regulă, narațiunea este fluentă, cu flexiuni și cadențe calde, sintetizând trăirile unei școlărițe de clasa a V-a, Muza, interesată de cunoaștere și visătoare, posibil *alter ego* al Roxanei, dominată de idealul de a fi scriitoare și de a căuta *eroicul, eroizarea*, în imaginația întoarsă în inima antichității, conform unui vers al poetului (cel mai mare poet al românilor după Mihai Eminescu), Al. A. Philippide: „Cunoașterea e tot o cucerire” („Monolog în Babilon”).

Când și-a prezentat volumul în manuscris la Cenaclul „Al. Vlahuță”, am semnalat că gestul ei de a arăta că „Istoria începe la Sumer” trimite la celebra carte cu acest titlu a lui Samuel Kramer, ucraineanul american asirolog și egiptolog, care a studiat cele 12 tăblițe de argilă, datând din mileniul III (2500 î. H.), și care conțin *prima carte umanității*, „Epopoea lui Ghilgameș”. De altfel, prima călătorie a Muzei este în Babilon, pe spinarea Bufniței Socrate, unde se împrietenesc chiar cu regele Urukului, Ghilgameș, prescurtat Ghil. Aici trebuie să punem în lumină o micro-eroare: „Dar se mai vede ceva, mai jos... o barcă și cineva, ba nu, două persoane, una în picioare, vâslaşul, și unul șezând. „-Trebuie să fie Utnapiștim, corăbierul care l-a dus în lumea de dincolo să caute planta care întinerește!” Utnapiștim este zeul suprem, Tatăl ceresc. Corăbierul ce l-a dus pe Ghilgameș la acesta se numește Urșanabi! La o reeditare se poate face convenita îndreptare.

Numeroase pagini exprimă teatralitate și joc, de regulă cu efect comic, prozatoarea mânuind cu lejeritate dialogul dintre Muza și Socrate, dintre Muza și Ghil, dintre părinți și copii. Așa, de exemplu, chiar în debutul capitolului *Partenonul. La Delphi*, parcă s-ar închipui o mică scenetă:

-„Bună, Ghil, spuse simpatic Muza. Ai fost tot timpul cu Socrate?

- Ghil?

Da, prescurtarea numelui tău...

De ce să-l scurtezi?, întrebă nedumerit eroul.

E mai ușor de pronunțat, răspunse fata *amuzată*, în timp ce eroul legendar aștepta un răspuns clar.

Nu înțeleg, dacă am un nume, de ce să-l schimb cineva?

Simplu, numele meu are patru litere, al lui Socrate are șapte, iar al tău nouă. Vezi...îl scurtăm, Ghil are cât al meu.

Înseamnă că lui, și bătu ușor cu palma pe marea pasăre, putem să-i spunem Soc... Socra..., cugeta la rândul lui *amuzat* Ghilgameș.

Ce tare, răsă fata!”

Coborîrea în infern, în lumea de dincolo, în tărâmul

morților din capitolul „Ochiul lui Ra”, are originalitate și mister în vizionarismul ei, chiar dacă nu are amploarea viziunii dantești din „Infernul”, unde poetul este condus de Vergilius, nici aceea din „Eneida” lui Vergilius, când Eneas coboară în Infern cu o creangă să-l caute pe Anhise, tatăl său. Scriitoarea Roxana Galan reușește să ne înfioreze cu imaginarul ei, adus la zi, ca să ne exprimăm așa: „Apoi totul se întunecă și pe Muza o cuprinse un fel de tremurat, dar strânse ochii, simți mâna lui Socrate și se liniști, pătrunzând într-o beznă aproape vâscoasă. Parcă intrase într-un jeleu sau o ciocolată topită, caldă, nu fierbinte. Pluteau sau alunecau, nu era foarte clar, oricum se deplasau repede, ca într-un gol ori hău, ceva nedefinit...”

Sigur, ne oprim căci, dacă explicăm totul, cititorii nu vor mai cumpăra cartea! Las deschisă posibilitatea de interpretare tuturor pentru că opera este deschisă. Cartea „Călătoriile Muzei sau Cum să devii erou”, semnată de profesoara Roxana Galan, merită a fi luată în considerare. Felicitări autoarei care s-a copilărit a doua oară !

VASILE SEVASTRE GHICAN 75

- Coborând vei găsi calea spre înalturi!
- În casa bunului simț ar trebui să fie primăvară mereu.
- Când începi să te cunoști foarte bine, deja e foarte târziu.
- La bătrânețe șlefuești regrete și le vinzi drept diamante.
- Cel care îți inventariază și umbra este în stare să-ți impoziteze și speranțele.
- Și pleava zboară, dar din nefericire nu va ajunge niciodată la cer.
- Iată femeia, a zis Dumnezeu, și se făcu lumină pe Pământ.
- Ca să rămâi veșnic, învață cum se escaladează clipa.
- Nu lovi un om necăjit, că lovești în bucuria lui Dumnezeu.
- Steaua ce pâlpâie nu-i bolnavă, ci însingurată.

(Din volumul de aforisme: „Sentimente cu răspunderi limitate”, aflat în curs de pregătire pentru tipar)

S
E
M
N
A
L

VIATA ACADEMIEI

- urmare din pagina 2 -

Momentul de vârf al manifestării l-a constituit concertul vocal-instrumental al elevilor și profesorilor reputei școli, intercalat cu proiecția unor înregistrări cu foști absolvenți, actualmente artiști consacrați. Prezenți la manifestare, au luat cuvîntul: dl Dumitru Buzatu, președintele Consiliului Județean

În centrul imaginii (de la stg. la dr.): Dumitru Buzatu, Elena Monu, Dumitru Boroș, Andra Tonitza.

Andra Tonitza, la Primăria Bârlad, înconjurată de: (de la stg. la dr) Anamaria Vintilă – viceprimar, Dumitru Boroș, primar, Daniel Onofrei, prefectul județului, Elena Monu.

Dumitru Boroș rostind mesajul de felicitare pentru elevii și profesorii Școlii.

Vaslui, cunoscut prin contribuția la manifestările culturale și susținător constant al Academiei Bârlădene, precum și dl Dumitru Boroș, primarul municipiului Bârlad, care susține consecvent activitățile culturale din orașul natal al artistului omagiat. „Am onorat invitația la un moment artistic de înaltă ținută. Școala, apărută din dragoste pentru marele artist, Nicolae Tonitza, a devenit un simbol al artei și un punct de referință pentru actul artistic de calitate. Practic, această instituție este rodul acestor copii, laureați la diferite concursuri și olimpiade naționale și internaționale. Dorim viață lungă și o activitate bogată acestei școli”.

Gheorghe Gherghe

Miercuri, 20 aprilie 2022, la Biserica 40 de Sfinți din Iași a avut loc slujba de înmormântare a profesorului universitar Nicolae Crețu, Cetățean de Onoare al Bârladului. În memoria celui plecat, Elena Monu a depus o coroană din partea Primăriei Bârlad și a Academiei Bârlădene.

Mărti, 3 mai 2022, profesorul Gheorghe Gherghe, membru al Academiei Bârlădene și colaborator al revistei noastre, cunoscut autor de monografii și studii documentare consacrate Bârladului și zonei tutovene, a fost invitatul special al Centrului „Mihai Eminescu” la manifestarea „Gheorghe Gherghe, căutătorul de identități”. Din partea Academiei Bârlădene au fost de față Elena Monu, Elena Popoiu, Ghiță Cristian.

Sâmbătă, 21 mai 2022: reuniune festivă, având la ordinea de zi două evenimente literare: lansarea cărții „Călătoriile Muzei

Roxana Galan, încadrată de (de la stg la dr) Elena Popoiu, Simion Bogdănescu, Teodor Pracsu, Elena Monu.

Lucian Vasiliu adresându-se bârlădenilor dragi.

sau Cum să devii erou” de Roxana Galan, Editura Junimea, 2022 și prezentarea revistei „Scriptor” 5-6 (88-90), mai-iunie 2022. Invitații Academiei Bârlădene: Echipa Junimea-Scriptor formată din Cornelia Apetroaie, Ema Luca, Tudorel Hatmanu, Lucian Vasiliu. Au prezentat cartea Roxanei Galan: Simion Bogdănescu, Elena Popoiu, Teodor Pracsu. În cuvântul său, Lucian Vasiliu, directorul Editurii Junimea și al revistei „Scriptor”, s-a referit atât la cartea autoarei bârlădene, editată în Colecția „Ulița Copilăriei” a Junimii, cât și la proaspătul număr al revistei junimiste, pe care a ținut mult să o lanseze în fața publicului bârlădean, oferind unor participanți exemplare ale revistei, precum și daruri de frumoasă carte junimistă pentru autoare și cele două Elene sărbătorite. Moderatoarea manifestării, Elena Monu, a precizat că volumul lansat și manifestarea de astăzi au fost sprijinite de Primăria și Consiliul Local, în cadrul Zilelor Culturale ale Bârladului, reamintind argumentele în virtutea cărora, începând cu anul 1995, reuniunile festive ale Academiei Bârlădene au fost programate în luna mai, de ziua Sfinților Împărați Constantin și Elena, ca omagiu neconținut adus lui C. D. Zeletin, ultimul membru al vechii Academii Bârlădene, mentor și, timp de 30 de ani, Președinte de Onoare al centenarei instituții.

Duminică, 22 mai 2022, la monumentul funerar al familiei Manolache Kostaki Epureanu din Cimitirul Eternitatea, Școala Gimnazială „Principesa Elena Bibescu” și Academia Bârlădeană au organizat, respectând tradiția inițiată de C.D.Zeletin în anul 2002, comemorarea Principesei devenite patroana spirituală a

Elena Monu evocându-i pe membrii ilustrei familii, alături de preții Negru și Adrian Țapu, care oficiază daniile.

școlii. A oficiat slujba de pomenire preotul Adrian Țapu, parohul Bisericii Sf. Gheorghe, în curtea căreia a fost construită, la sfârșitul secolului al XIX-lea, o școală de tip Spiru Haret. Elena Monu le-a vorbit celor prezenți despre personalitățile familiei Epureanu înmormântate aici începând cu anul 1880, amintind de fiii Principesei, Prinții Emanuel și Anton Bibescu, nepoții de fiică ai lui Manolache Kostaki Epureanu, care, spre marea lor merit, au comandat la Paris componentele lucrării funerare precum și bustul bunicului lor, opera sculptorului francez Ernest Dubois.

Monumentul funerar al familiei Manolache Kostache Epureanu.

Miercuri, 25 mai 2022, elevii clasei a IV-a B de la Școala Gimnazială „George Tutoveanu”, din inițiativa profesoarei pentru învățământul primar Oana Guzman, au vizitat sediul Societății culturale „Academia Bârlădeană”. Prof. Elena Monu a prezentat

Tinerii absolvenți ai clasei a IV-a, împreună cu profesoara lor, Oana Guzman (prima de la stg. la dreapta) și gazdele care i-au întâmpinat la Academia Bârlădeană: Elena Monu, Simion Bogdănescu, Elena Popoiu.

un scurt istoric al vechii societăți artistice înființate în anul 1915, prezentând pe fondatorii ei: scriitorul George Tutoveanu, etnologul Tudor Pamfile și preotul Toma Chiricuță. Prof. Elena Popoiu a prezentat elevilor biblioteca de limba franceză. Elevii au citit din creațiile proprii, proză și poezie, creații cu care au câștigat premii importante la Concursul Regional de Creație Literară „George Tutoveanu”. La finalul activității, acești elevi au primit volume cu autograf de la scriitorul Simion Bogdănescu, pe care l-au ascultat citind din poeziile sale.

Joi, 26 mai 2020, Elena Popoiu și Simion Bogdănescu au fost invitații Bibliotecii Municipale „Stroe S. Belloescu”, pentru prezentarea tinerei scriitoare Raluca Anghel, cu ocazia lansării romanelor sale „Adevăr sau provocare” și „Răzbușarea Darinei”. Absolventă a Liceului „Mihai Eminescu”, autoarea, care a debutat în poezie când era încă elevă, a mărturisit că datorează în bună măsură formarea sa literară profesorului Ioan Puflea - poetul Simion Bogdănescu.

Raluca Anghel, Elena Popoiu, Simion Bogdănescu.

O CARTE VOIEVODALĂ

Perițeanu, Perticari, Racoviță, Ralli, Rizo-Nerulo, Rizo-Rangabe, Romalo, Rosetti, Rudeanu, Sapiha, Scanavi, Schina, Schoch, Slatineanu, Știrbei, von Strautz, Stroiici, Sturdza, Sulgiaroglu, Văcărescu, von Trautenberg, Ventura, Verbrugge, Vlașoi, Vlasto, Vlădescu, Vlădoianu, de Werbrouck, Zea-Bernandez etc.

În final, lucrarea prezintă indexurile armoarelor blazonate ale Supteștilor și familiilor înrudite, ale ordinelor cavalești și de merit, decorațiilor și medaliilor obținute, precum și arborele genealogic complet al Casei Suțu tipărit (2,31 x 0,28 m).

Ediția de față încununează efortul și bucuria autorului de a prezenta lucrarea compatrioților pasionați de genealogie.

Radu Negrescu-Suțu

„Istoricii și genealogiștii români vor saluta desigur apariția la București a unei dintre cele mai temeinice monografii despre una din familiile de frunte ale istoriei noastre. Ultimul deceniu a văzut, odată cu reînvierea interesului pentru istorie a marilor public, înmulțirea publicațiilor despre neamurile voievodale sau boierești, neamuri condamnate la uitare de istoria comunistă.

Volumul lui Radu Negrescu-Suțu se evidențiază prin marea număr, calitatea și diversitatea ilustrațiilor prezente, portrete, documente, locuințe adunate din cele mai neașteptate surse. Lucrarea este cu atât mai recomandabilă cu cât este construită pe acte și arhive de cea mai incontestabilă autenticitate.

Originară din Fanar, familia Suțu a dat, precum se știe, trei domnitori ai Țărilor Române, mari demnitari otomani, boieri mari în Țara Românească și Moldova, miniștri și oameni de literă în Grecia, precum și un economist și un medic de seamă în România. Pe lângă evocările unor vremi de demult, lucrarea lui Radu Negrescu-Suțu ne oferă și o călătorie în trecut, din care cititorii pot afla și multe știri noi.

Mihai D. Sturdza

RADU
NEGRESCU-SUȚU

CARTEA
DE AVR
A
FAMILIEI
SUȚU

CAPITEL AVANGARDE

RADU NEGRESCU - SUȚU

CARTEA DE AVR
A
FAMILIEI SUȚU

CAPITEL AVANGARDE

...Ultimul deceniu a văzut, odată cu reînvierea interesului pentru istorie a marelui public, înmulțirea publicațiilor despre neamurile voievodale sau boierești, neamuri condamnate la uitare de istoria comunistă. Volumul lui Radu Negrescu-Suțu se evidențiază prin marea număr, calitatea și diversitatea ilustrațiilor prezente, portrete, documente, locuințe, adunate din cele mai neașteptate surse. Lucrarea este cu atât mai recomandabilă cu cât este construită pe acte și arhive de cea mai incontestabilă autenticitate. Originară din Fanar, familia Suțu a dat trei domnitori ai Țărilor Române, mari demnitari otomani, boieri mari în Țara Românească și Moldova, miniștri și oameni de literă în Grecia, precum și un economist și un medic de seamă în România. Pe lângă evocările unor vremi de demult, lucrarea ne oferă și o călătorie în trecut, din care cititorii pot afla și multe știri noi.

Mihai D. Sturdza

www.academiabarladeana.ro/ e-mail: academic@academiabarladeana.ro

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană.

Anul XXVIII, nr. 2(87), iunie 2022, Bârlad, Bd. Republicii nr. 235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad.

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor-șef), Ritta Mintiade, Simion Bogdănescu, Otilia Vîrvorea, Bogdan Artene, Florian Pricop, Constantin Romete.

Fotografii: Cezar Crăescu, Otilia Vîrvorea, Mirela Chicoș, Nicu Apostol, Barlad Online www.b-o.ro

Responsabili de număr: Simion Bogdănescu, Serghei Coloșenco.

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad (Tel./Fax: 0335 425302)

ISSN: 1584-8361

Număr apărut cu sprijinul Primăriei și al Consiliului Local Bârlad

Manuscrisele trimise pe adresa redacției se publică în ordinea necesităților redacționale. Materialele nepublicate nu se restituie.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor.